OBSERVATORI CATALÀ DE LA JOVENTUT

INFORMES PERIÒDICS

Estat de la joventut 2022

Informe anual elaborat a partir de les darreres dades del Sistema d'indicadors de l'Observatori Català de la Joventut

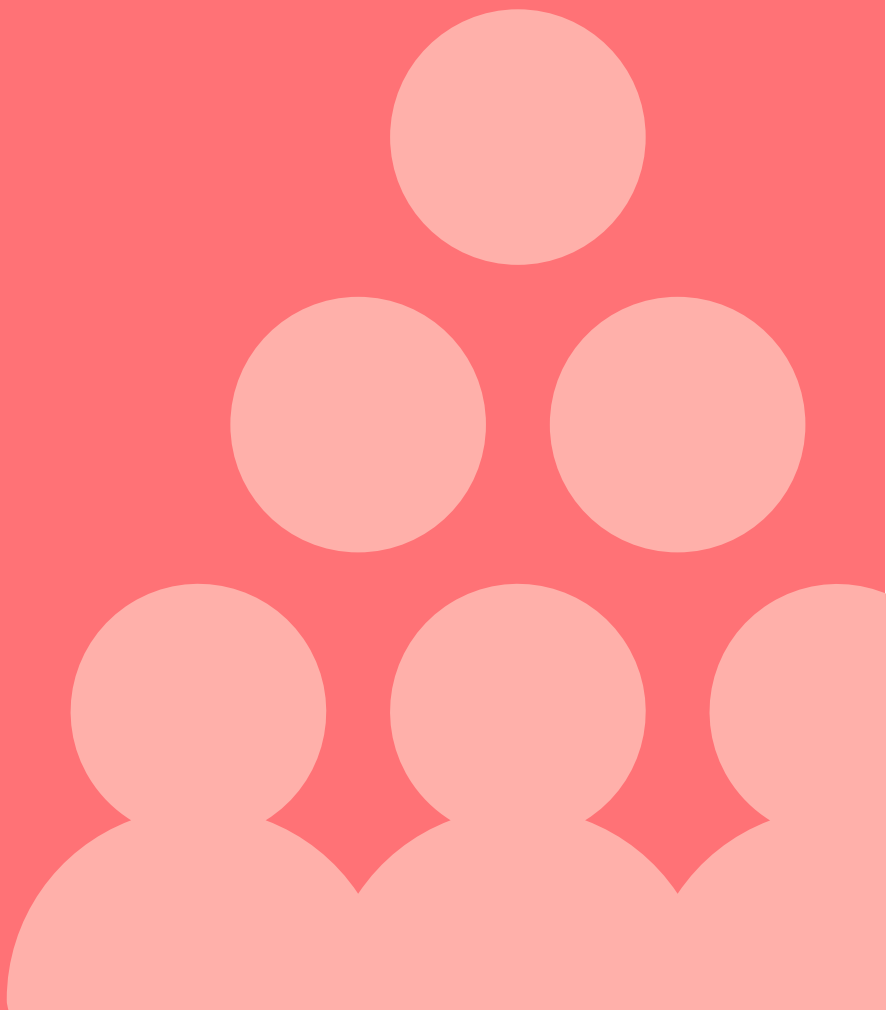

Generalitat de Catalunya
Departament de Drets Socials

© Generalitat de Catalunya
Departament de Drets Socials
Direcció General de Joventut

Avís legal:
Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-No Comercial-Sense Obres Derivades 3.0 de Creative Commons.
Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor o autors i l'editor, i no es faci un ús comercial de l'obra original ni se'n creïn obres derivades. La llicència completa es pot consultar a http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca

Juny de 2023

Informe elaborat per: Albert Julià Cano i Pau Serracant Melendres

Índex

Presentació 3
1. Població 5
2. Educació 14
3. Treball 22
4. Habitatge i emancipació 31
5. Cultura 35
6. Salut 42
7. Participació 53
8. Inclusió 58

Presentació

L'*Estat de la joventut 2022* és una nova edició dels informes anuals que l'Observatori Català de la Joventut elabora, des de l'any 2010, sobre la situació de les persones joves a Catalunya. Es basa en les dades recopilades pel Sistema d'indicadors sobre la realitat juvenil a Catalunya (SIjove) i pel Sistema d'indicadors sobre les polítiques de joventut a Catalunya (SIpol), que es poden consultar al web de l'Observatori Català de la Joventut. Tant els sistemes d'indicadors sobre la joventut (SIocj) com aquest informe s'estructuren en vuit capítols: població, educació, treball, habitatge i emancipació, cultura, salut, participació i inclusió.

El SIjove és una estadística oficial de la Generalitat de Catalunya que ha alimentat els informes amb el títol *Estat de la joventut* elaborats fins al moment. En canvi, el SIpol es va crear durant l'any 2022 i la seva inclusió en l'*Estat de la joventut 2021* va suposar una ampliació d'aquest informe anual. Les polítiques públiques tenen una importància cabdal per millorar o corregir algunes situacions de vulnerabilitat en les persones joves. Per aquest motiu, en aquest informe consolidem l'aposta d'incloure algunes de les dades del SIpol per entendre fins a quin punt la despesa o la cobertura d'algunes polítiques fetes a Catalunya estan prou desenvolupades atès el context analitzat.

En l'informe, a més de l'edat, s'han tingut en compte altres determinants socials, principalment el sexe, i, quan hi ha hagut disponibilitat, també l'àmbit territorial. Les dades d'aquest informe es presenten de manera majoritària en gràfics evolutius; això permet diferenciar els canvis o les tendències que s'han propiciat els darrers anys. És especialment interessant l'anàlisi evolutiva en un context de tantes transformacions socials com les que experimenta la població jove. Les dades d'aquesta edició ja incorporen molts dels canvis que s'han pogut produir durant la pandèmia de la COVID-19 iniciada el 2020, així com dades sobre la situació de certa normalitat que ja es va produir el 2021 i es va consolidar el 2022. Tanmateix, el 2022 és un any amb moltes afectacions socials. La crisi derivada de la guerra a Ucraïna i l'elevada inflació experimentada també comporten un terrabastall que condiciona la vida dels i les joves. Amb tot, els darrers anys analitzats suposen un context certament interessant i complex des de la vessant dels estudis socials.

En aquest sentit, és de gran interès estudiar els impactes que la COVID-19 ha tingut en les condicions de vida de les persones joves i si la recuperació econòmica i relacional (amb la supressió de les restriccions) hi ha tingut un efecte similar o diferent. La pandèmia de la COVID-19 suposava una crisi en diferents aspectes de la vida de les persones joves. Les implicacions per a aquest col·lectiu solen derivar més de factors "indirectes" de la pandèmia que no pas de l'afectació del mateix virus en la salut física, com, per exemple, els confinaments domiciliaris, els controls de mobilitat, els tocs de queda, les restriccions en l'oci o el tancament d'equipaments, restauració, comerços, etc. D'una banda, aquesta situació provoca una intensitat més acusada de les barreres ja existents per a molts joves i, de l'altra, emergeixen

nous riscos socials que poden estar vinculats als canvis d'hàbits en l'oci o en la salut i el benestar emocional. Per aquest motiu, és també interessant veure si l'arribada de la "normalitat" postpandèmica ha fet que els i les joves estiguin com en la situació prepandèmica o si hi ha alguns efectes que han perdurat.

Així doncs, les successives crisis que han patit la gran majoria de les persones joves (la iniciada el 2008 fins al 2014, la del 2020 a causa de la pandèmia i la del 2021-2022 a causa de la guerra a Ucraïna i la inflació) poden haver deixat un seguit de cicatrius que perdurin en el temps i que, en alguns casos, es vagin acumulant. A més, s'ha de tenir en compte que les dades també assenyalen que, en els contextos de certa bonança econòmica, la situació en què s'ha trobat la joventut a Catalunya no ha estat la ideal. La precarietat laboral i l'elevat cost de la vida (especialment de l'habitatge) han estat una constant en les darreres dues dècades que abocaven i aboquen el col·lectiu jove a continuar postergant moltes de les seves transicions vitals (com ara l'autonomia econòmica, l'emancipació, tenir descendència, etc.).

Les dades que es presenten en els capítols següents esbossen un dibuix complet de la situació de la població jove a Catalunya on es pot veure el contrast dels diferents indicadors que es poden valorar en alguns casos com a positius (com ara la reducció de l'atur) i d'altres com a força negatius (com, per exemple, l'emancipació). Es tracta, doncs, d'analitzar detingudament cada una de les dimensions per extreure una imatge global de la situació dels i les joves i del possible impacte que han tingut la crisi pandèmica i la seva finalització, així com el de les polítiques aplicades i les no aplicades.

1. Població

1.1. El volum de població jove continua creixent a Catalunya, especialment la de menys edat

L'1 de gener del 2022 la població de Catalunya és de 7.747.709 individus, segons el Padró municipal d'habitants. Aquesta xifra representa un màxim històric de població empadronada a Catalunya. El creixement de la població catalana és deguda als efectes migratoris (persones/famílies que arriben al territori) més que a qüestions de natalitat, atès que cada cop neixen menys infants a Catalunya. Aquesta sembla una tendència força consolidada com es pot veure més endavant.

El 2022, el 16,1% de la població catalana (1.247.381 individus) eren joves d'entre 15 i 29 anys, dels quals el 51,4% són homes i el 48,6%, dones. El 2022 ha estat el sisè any consecutiu en què ha augmentat el nombre de persones de 15 a 29 anys, tal com mostra el gràfic 1. Malgrat aquesta dinàmica de creixement, el percentatge de persones joves és força més baix que al principi de segle (gràfic 2). Això comporta que la població catalana estigui cada cop més envellida i s'espera que els pròxims anys segueixi aquesta dinàmica. La situació actual contrasta amb la dels primers anys de la dècada del 2000, en què hi havia més d'1.400.000 joves, que representaven més del 20% del total de la població catalana. Aquell va ser, de fet, un període excepcional, perquè van coincidir dos fenòmens particulars de la demografia catalana: *a*) en aquella època es trobaven en l'etapa juvenil les nombroses generacions nascudes a partir de l'explosió demogràfica de la dècada del 1970 i *b*) a més s'hi van afegir les persones provinents de les grans onades migratòries estrangeres, moltes de les quals es trobaven en les franges adultes de la joventut.

Tot i l'envelliment que s'està produint a la població catalana, cal assenyalar que el volum de la població jove cada cop és més elevat des del 2015, especialment en la població de 15 a 19 anys. Si bé l'any 2000 aquesta població se situava per sota dels 400.000 individus, el 2022 se situa en els 419.813. De fet, aquest augment sembla encara més significatiu atès el fet que els altres grups d'edat de la població jove es van anar reduint al llarg de la primera dècada del segle XXI i actualment s'han estancat en xifres pròximes al grup de 15 a 19 anys. Si ho comparem amb un parell de dècades enrere, les dades mostren que el grup de 15 a 19 anys el 2005 suposava el 4,8%; el grup de joves de 20 a 24 suposava el 6,5%, i el de 25 a 29 anys, el 9,1% de la població. Les darreres dades mostren que el grup de 15 a 19 anys suposa el 5,3% de la població, lleument per sobre del 5,2% del grup de 20 a 24 anys, i per sota del de 25 a 29 anys, que se situa en el 5,6%. En aquest sentit, es demostra que la bretxa entre els grups de joves s'ha equiparat força, en gran part per la reducció de la proporció de joves empadronats de 25 a 29 anys.

Gràfic 1. Població de 15 a 29 anys, per grup d'edat. Catalunya, 2000-2022

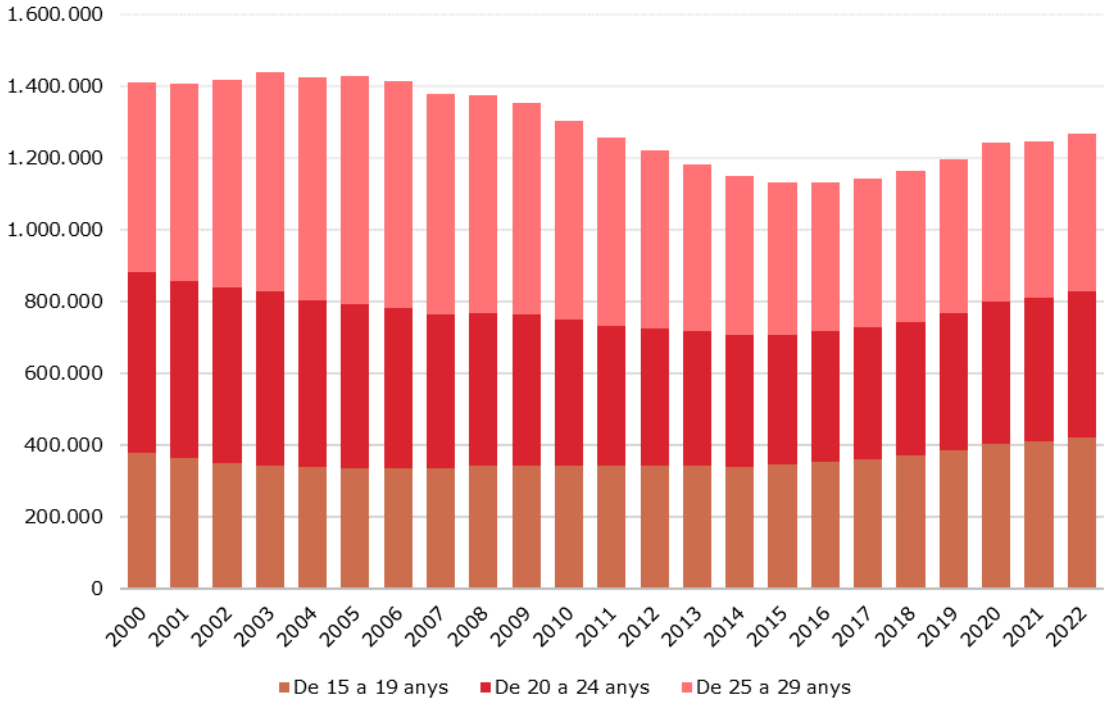

Nota: Any 2022 dades provisionals.
Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Gràfic 2. Percentatge de població de 15 a 29 anys sobre el total de la població. Catalunya, 2000-2022

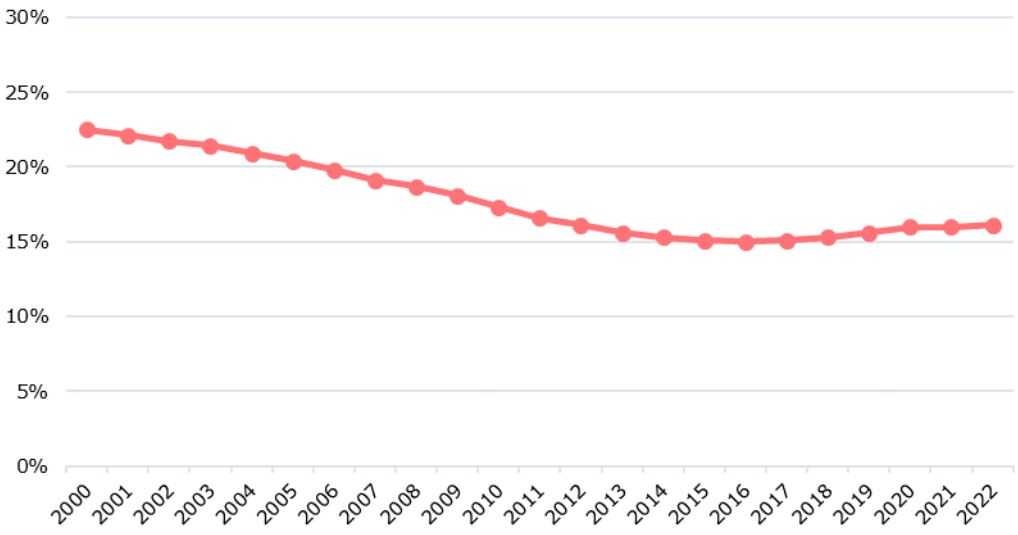

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Cal apuntar també que aquestes dades són sobre el padró i que hi ha una quantitat indeterminada de persones que viuen al territori sense estar empadronades. En aquest sentit,

és força plausible que aquestes persones siguin sobretot joves (ja sigui per buscar feina o per estudis) i d'edats més properes als 25-29 anys que als 15-19 anys.

Si analitzem el creixement interanual de la població jove (gràfic 3) es poden observar certs canvis de tendències el darrer any, propiciats segurament per l'impacte de la crisi pandèmica. La taxa de creixement de la població juvenil ens mostra el creixement de la població juvenil respecte al període de referència anterior. D'una banda, a l'inici de segle el creixement demogràfic es va mantenir en la població jove de més edat, mentre que en els altres grups el saldo era negatiu. A partir de l'any 2008, la pèrdua de població jove a Catalunya es redueix de manera constant fins al final de la crisi econòmica, quan canvia la tendència. Això es pot explicar en gran part per la reducció de la immigració jove que va comportar la crisi econòmica iniciada l'any 2008. A partir de l'any 2015 canvia la tendència dels i les més joves (valors positius de creixement) i posteriorment de la resta de grups fins al 2021, quan torna a haver-hi un canvi de tendència força abrupte que s'intensifica el 2022. Segons les dades del padró, es passaria de tenir un 4% de creixement de la població jove de menor edat el 2020, a un creixement de l'1,5% el 2021 i a un decreixement del 2,8% el 2022. En aquest sentit, no només decreix el grup de 15 a 19 anys respecte a l'any anterior, sinó que també succeeix el mateix en la resta de grups d'edat de joves, si bé en menor mesura.

Aquestes dades ens mostren que les dinàmiques poblacionals a Catalunya, i especialment les de les persones joves, varien de manera significativa en cada crisi que experimenta el territori. La crisi pandèmica no ha estat una excepció, tot i que potser la incidència ha tingut menys magnitud que la crisi del 2008.

Gràfic 3. Creixement interanual de la població de 15 a 29 anys segons el grup d'edat. Catalunya, 2000-2022. Percentatge

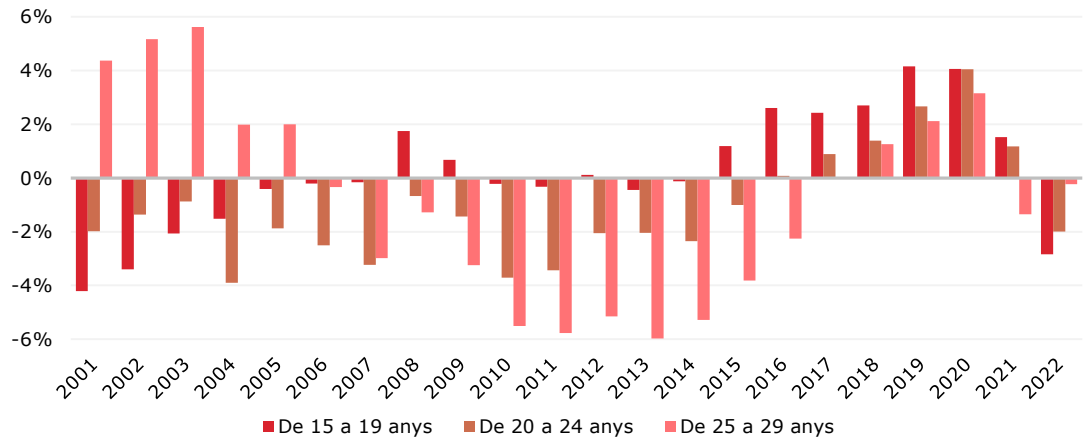

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Una mirada territorial de la població jove a Catalunya

Si fem una lectura territorial de les dades, l'àmbit Metropolità de Barcelona és dels territoris que més població jove té. El 2022, el 16,2% de la seva població tenia entre 15 i 29 anys. Les Comarques Gironines és el territori on també trobem una proporció força similar de població jove (el 16,3%). En la resta de territoris a Catalunya la proporció està per sota del 16%. Tot i que els entorns urbans solen funcionar com un pol d'atracció elevat per a la població jove (ja sigui per l'àmplia oferta formativa o per les oportunitats laborals), la resta de territoris catalans no solen estar gaire lluny de la mitjana total (15-29 anys) a Catalunya, que se situa en el

16,1%. On trobem un descens substancial és a les Terres de l'Ebre i a l'Alt Pirineu i Aran: aquests territoris estan per sota del 15% de la població jove sobre el total (14,8% i 14,9%, respectivament). En aquests territoris el creixement demogràfic és més baix, la qual cosa evidencia el risc de despoblament juvenil que pateixen les zones més rurals del país. També s'ha de considerar que els territoris més urbans atrauen els i les joves per una oferta laboral més gran, així com formativa, ja que és en els entorns urbans on trobaríem les principals universitats i els centres de cicles formatius de Catalunya (en termes de volum d'estudiants).

1.2. El saldo migratori juvenil es redueix sensiblement amb la pandèmia

Catalunya ha tingut un poder d'atracció per a la població juvenil estrangera que va créixer de manera contundent des de la primera dècada del 2000. A partir d'aquesta època, el percentatge de la població juvenil amb nacionalitat estrangera no va parar d'augmentar i va passar del 3,3% l'any 2000 al 26,5% en deu anys (el 2010). L'època de bonança econòmica va fomentar l'arribada de població jove d'altres països, fet que va canviar la demografia de la joventut catalana fins al punt que un de cada quatre joves a Catalunya tenen nacionalitat estrangera.

Sabem que una part substancial de la població nouvinguda pertany al grup de població jove de la franja més alta d'edat, que buscava oportunitats laborals en un context d'expansió econòmica. Com es pot observar al gràfic 4, el volum de població de nacionalitat estrangera va créixer de manera ininterrompuda durant la primera dècada d'aquest segle. Aquest creixement va ser especialment intens a la franja de 25 a 29 anys, en què puntualment es va registrar que una de cada tres persones de 25 a 29 anys de Catalunya tenia nacionalitat estrangera, mentre que, en canvi, entre la franja de 15 a 19 anys, aquesta xifra no va superar mai el 20%.

Com s'ha comentat prèviament, la crisi iniciada l'any 2008 va tenir una forta repercussió en la reducció d'oportunitats laborals, especialment entre els i les joves. Aquesta menor atracció com a territori d'oportunitats va fer que es frenés l'arribada de més població immigrada i, en conseqüència, es reduís la proporció de població jove de nacionalitat estrangera. Aquesta reducció es va produir pel retorn als països d'origen o per l'increment de la mobilitat cap a altres països del nostre entorn amb més perspectives laborals. A partir del canvi de tendència econòmica (any 2014), es va frenar la caiguda de població jove nouvinguda fins al 2017, quan es comença a incrementar aquesta proporció tímidament. Aquest augment es veu clarament truncat a partir del 2020, on passa del 23,6% al 22%, el 2022. Tot i les fluctuacions experimentades en les èpoques de crisi, on l'atractiu de quedar-se a Catalunya pot minvar per a alguns perfils de joves amb nacionalitat estrangera, val a dir que en cap cas el percentatge de població estrangera va arribar a situar-se per sota del 20%. Això indica que l'alta proporció de persones amb nacionalitat estrangera és ja un fenomen demogràfic estructural al territori.

Com ja s'ha comentat, durant tots aquests anys el perfil de població jove de nacionalitat estrangera a Catalunya és principalment la de joves de 25 a 29 anys. Segons les dades de l'any 2022, prop del 31% de la població a Catalunya té la nacionalitat estrangera en aquest quinquenni d'edat, mentre que en la de 15 a 19 anys només arriba al 13,3%. Pel que fa als joves de 20 a 24 anys, se situarien en un percentatge mitjà, al 21,4%.

Gràfic 4. Població de nacionalitat estrangera segons el grup d'edat. Població de 15 a 29 anys. Catalunya, 2000-2022. Percentatge

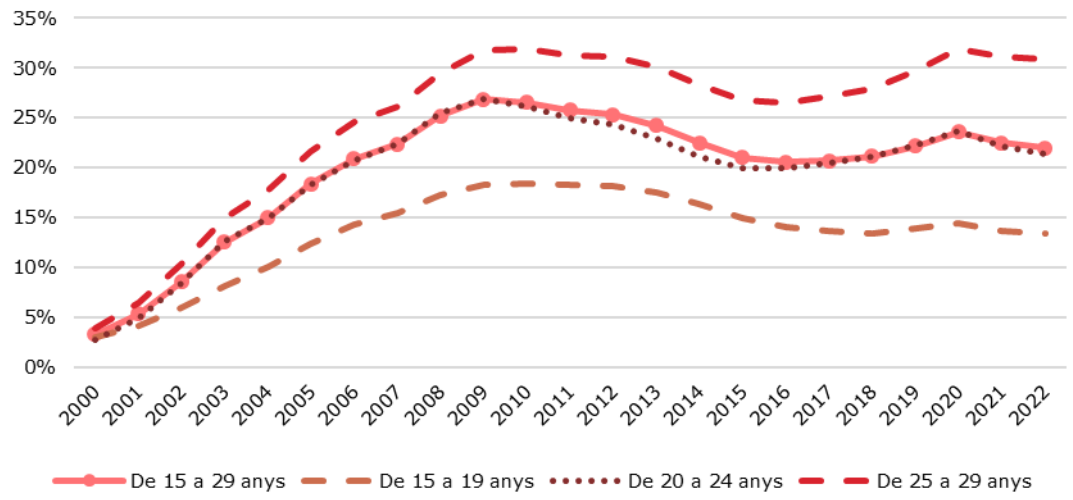

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

1.3. Canvis en les formes de convivència

La transició cap a la vida adulta s'ha anat allargant les darreres dècades. Tradicionalment, el procés se solia produir en pocs anys. S'associava l'entrada al mercat laboral amb l'autonomia econòmica, l'emancipació i la constitució d'una nova llar amb fills. Actualment aquesta dinàmica s'ha dilatat en el temps i l'etapa de joventut cada cop es considera un període que comprèn més anys. Un dels grans reptes amb què es troben els i les joves actualment és el de poder emancipar-se a l'edat que voldrien. Com veurem en el capítol sobre l'habitatge, l'edat d'emancipació cada cop és més tardana, fet que repercuteix de manera substancial sobre les formes de convivència de la població jove i en la formació d'un nou nucli familiar. Segons les dades presentades al gràfic 5, poc més del 50% de la població de 25 a 29 anys estava emancipada l'any 2020 (no hi ha dades més actualitzades amb l'indicador de formes de convivència).

Si analitzem el grup de població jove que més s'apropa a l'edat d'emancipació, és a dir, la població de 25 a 29 anys, s'observa que, els darrers anys, prop del 15% no viuen en les formes tradicionals fora de la casa d'origen. En canvi, la manera més freqüent en què es dona l'emancipació és en parella (36,5% dels i les joves de 25 a 29 anys conviuen en parella), fet que evidencia la necessitat de disposar de més d'un sou per poder fer front a les despeses que suposa l'habitatge i els subministraments, tenint en compte la freqüent situació de precarització laboral i salarial en què es troben moltes persones joves. Així doncs, entrar en el mercat laboral o estar ocupat ja no és garantia de poder aconseguir noves fites cap a la transició de l'emancipació domiciliària i econòmica.

Gràfic 5. Formes de convivència fora de la llar d'origen. Població de 25 a 29 anys. Catalunya, 2000-2020. Percentatge

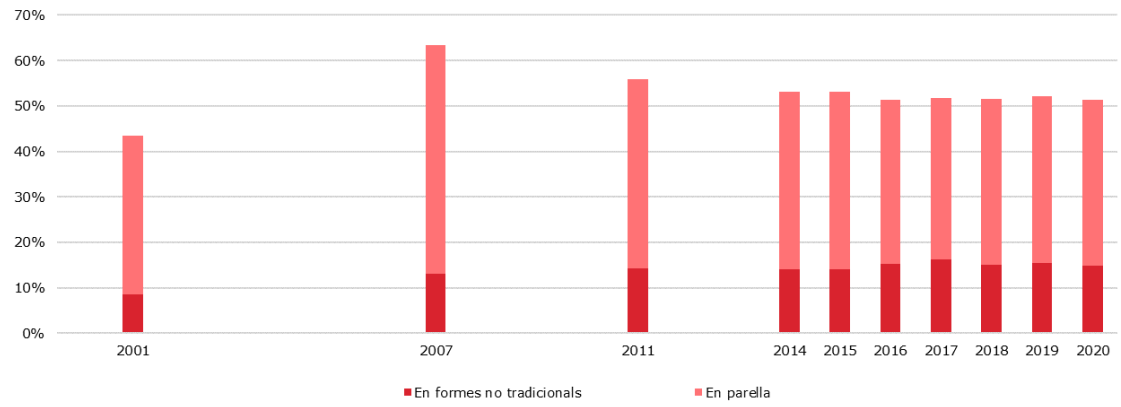

Nota: Sèrie temporal interrompuda, no es disposa de dades de tots els anys de la sèrie.

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

1.4. La caiguda constant de les taxes de fecunditat i nupcialitat. Quin és el límit?

Un dels fenòmens demogràfics més convergents en les societats avançades és la caiguda de la fecunditat des de la segona meitat del segle XX. L'anomenada segona revolució demogràfica produïda a mitjans del segle passat es caracteritzava per una reducció de la fecunditat a tots els països avançats gràcies als avenços sanitaris, mèdics i en el camp dels anticonceptius, que van permetre disminuir la mortalitat infantil i els embarassos.

L'escenari actual és en part conseqüència d'aquesta revolució demogràfica, però se li han sumat altres elements que han fet que la taxa de fecunditat no pari de baixar, fins a tal punt que no sembla que s'hagi arribat al nivell més baix. Els fenòmens que actualment cronifiquen aquesta baixa natalitat són precisament les condicions de vida dels i les joves. Aquests elements impossibiliten a molts joves poder dur a terme les transicions vitals cap a l'emancipació i la formació d'una família en el moment que voldrien. La precarietat laboral provoca dificultats econòmiques per emancipar-se i tenir prou recursos per poder tenir i mantenir els fills que es voldria i en les condicions en què seria desitjable per ells. Aquesta situació, juntament amb l'encariment d'alguns béns bàsics com l'habitatge, acaba provocant l'endarreriment del moment de tenir fills. Cada cop es tenen els fills més tard, amb el risc i la limitació que això suposa, atès que la fecunditat té els seus límits biològics.

A més, els infants són valorats cada cop més com una despesa econòmica que recau en gran manera sobre l'economia familiar (en altres països del nostre entorn les ajudes i els serveis destinats a infants i famílies solen ser més generosos i diversos). Això, juntament amb l'increment de l'individualisme en la composició dels objectius i les expectatives vitals (va agafant més pes el projecte individual de realització personal o professional en contraposició al projecte familiar) acaba explicant en gran mesura aquesta dinàmica de disminució de la fecunditat dels darrers anys. Tenint en compte aquests elements, res sembla indicar que aquesta tendència estigui lluny de canviar, i més encara tenint en compte l'impacte que hagi pogut tenir la pandèmia en aquestes dimensions.

Tenir més o menys fills no hauria de suposar una preocupació social per si mateixa. La baixada de natalitat dels territoris es pot compensar amb l'arribada de població estrangera. Tot i això, la disminució de la taxa de fecunditat que es produeix de manera constant en el context català s'hauria de valorar com un fet negatiu, ja que en bona part no es correspon a la voluntat de la població. Tot i que cada cop hi ha més persones joves que volen tenir pocs fills o no tenir-ne (fenomen que s'ha incrementat els darrers anys), el que encara continua sent més freqüent és que no es tenen els fills que es voldrien tenir.

Els darrers anys no ha parat d'incrementar-se la mitjana d'edat en què les dones tenen el primer fill. Al mateix temps, això comporta que cada cop es tinguin menys criatures. Els darrers anys, només l'onada migratòria de la primera dècada del 2000 va interrompre aquesta dinàmica. Com hem vist en apartats anteriors, la població estrangera sol arribar en gran manera quan és jove i propera a les edats en què se solen tenir els primers infants. Alhora, cal apuntar que les dones amb nacionalitat estrangera solen tenir el primer naixement amb una edat més primerenca que les dones nascudes a Catalunya.

En el gràfic 6 s'observa com no ha parat de reduir-se la taxa de fecunditat en la població jove (15 a 29 anys) a Catalunya. En una dècada s'ha passat dels 42,5 naixements per 1.000 dones joves (2010) als 26,4 naixements per 1.000 dones joves (2020). Aquesta dinàmica és especialment rellevant entre la franja adulta, que és aquella en què hi ha més probabilitats que hi hagi un naixement, però també ha estat la que ha caigut més: en 20 anys hi ha més de 20 naixements menys per cada 1.000 dones d'aquesta franja d'edat, ja que s'ha passat del 71,3 per 1.000 dones de 25 a 29 anys el 2000 fins al 48,7.

Aquesta caiguda és deguda principalment al fet que els fills es tenen més tard i especialment al fet que se'n tenen menys. Les dades mostren que, si tenim en compte el rang ampli d'edat de les dones que tenen fills (15 a 49 anys), la taxa de fecunditat tampoc ha parat de baixar: va passar de 48,3 naixements cada 1.000 dones el 2008 a arribar als nivells més baixos històrics el 2020, de 32,7 naixements cada 1.000 dones.

Gràfic 6. Taxa específica de fecunditat segons el grup d'edat. Dones de 15 a 29 anys. Catalunya, 2000-2020. Nascuts vius per 1.000 dones

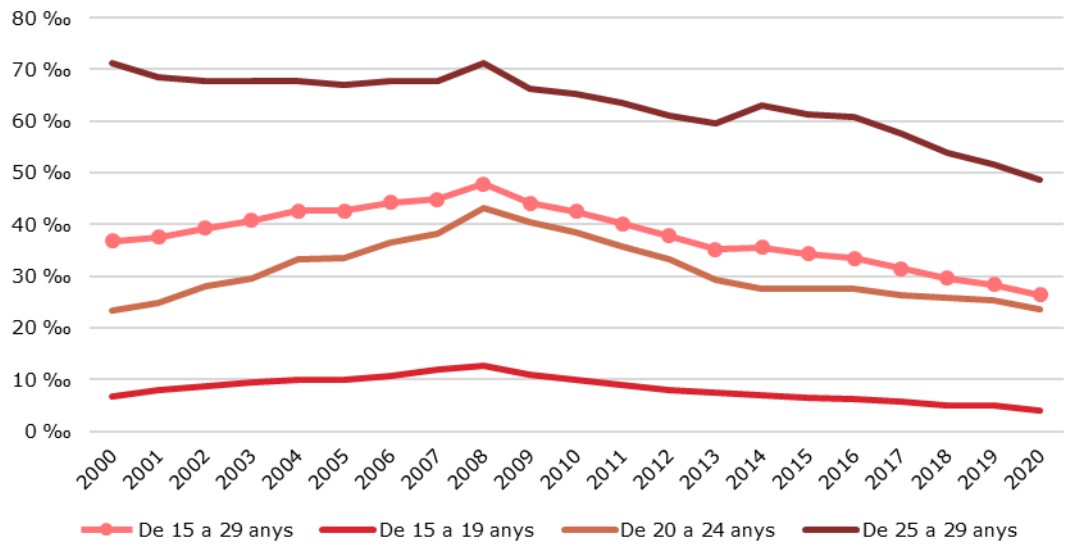

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

D'altra banda, el nombre de matrimonis també ha anat baixant amb intensitat els darrers anys. Si bé els motius són diferents a la baixada de la fecunditat, les dades mostren que el decrement és també constant. A més, sembla que l'any de la pandèmia va accelerar la caiguda segurament per motius més relacionats amb la impossibilitat de poder casar-se i no tant pel fet de voler-se casar. Sigui com sigui, els nivells als quals s'ha arribat l'any 2020 són els mínims històrics pel que fa a la taxa de nupcialitat. En 20 anys s'ha passat d'una taxa de nupcialitat de 29,4 casaments per cada 1.000 persones de 15 a 29 anys a 4 casaments per cada 1.000 persones de 15 a 29 anys. En tots els grups d'edat de joves, aquest indicador ha disminuït amb contundència. Tot i això, cal comentar que també és un fenomen que, com passa amb la natalitat, succeeix principalment en edats cada cop més avançades i s'hauria de veure el mateix indicador amb edats de 30 o més anys.

Gràfic 7. Taxa de nupcialitat segons el grup d'edat. Població de 15 a 29 anys. Catalunya, 2000-2020. Casaments per 1.000 persones

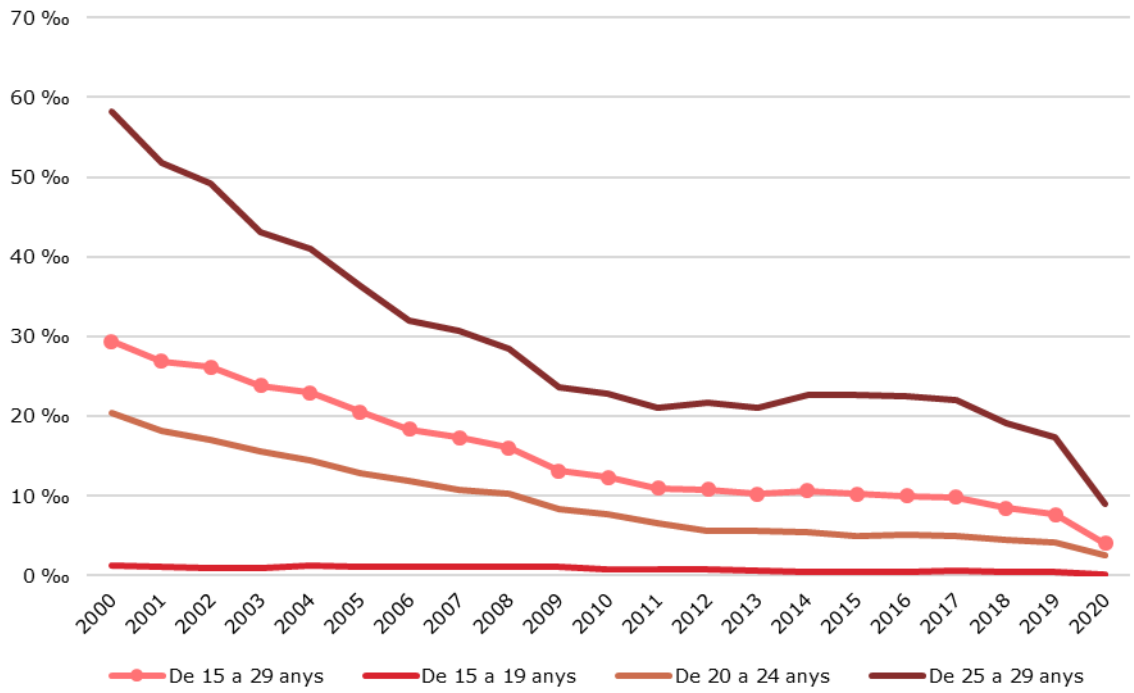

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

El fet que cada cop hi hagi menys persones casades comporta que una majoria dels i les joves tinguin els fills fora d'aquesta convenció. Cada cop és més acceptat i freqüent que les persones joves tinguin els fills i filles sense estar casats per diferents motius: perquè no creuen o no veuen el sentit de fer-ho, perquè no hi ha una parella amb qui fer-ho (família monoparental), etc. És una situació àmpliament acceptada i normalitzada per la societat. Tanmateix, cal dir que els nivells actuals, que s'apropen al 60% dels naixements en mares joves no casades sobre el total de naixements, són força més elevats que a principis del segle XXI. L'any 2000 aquesta proporció se situava al 26,5% entre les mares joves de 15 a 29 anys. Es tracta, doncs, d'un canvi de tendència força substantiu en un període de temps relativament curt.

Gràfic 8. Naixements entre mares no casades sobre el total de naixements. Dones de 15 a 29 anys. Catalunya, 2000-2020. Percentatge

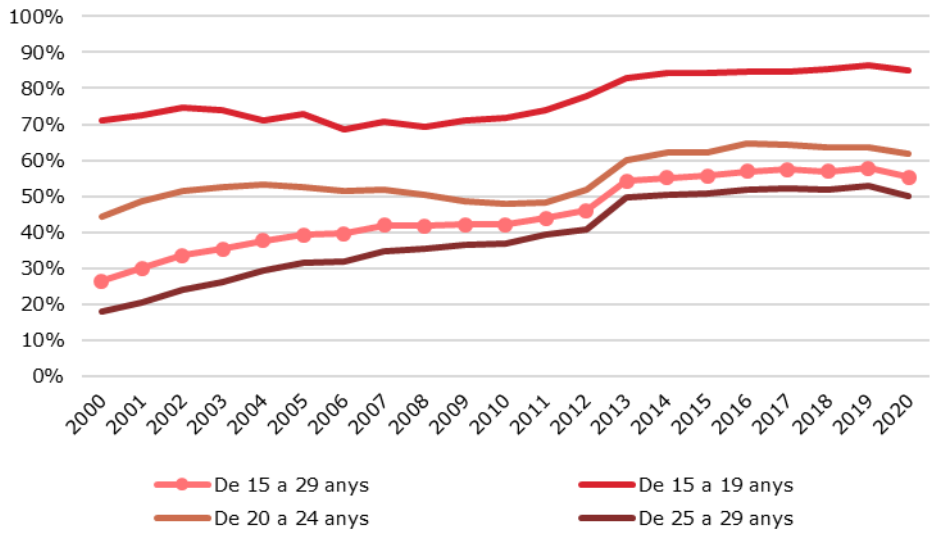

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Una mirada territorial de la fecunditat

Si fem una lectura territorial de les dades, l'Àrea Metropolitana de Barcelona és el territori amb més densitat de població i menys taxa de fecunditat de població jove (23,5 naixements per cada 1.000 dones joves). Només hi ha un territori amb un nivell més baix, l'Alt Pirineu i Aran, amb 21,2 naixements per cada 1.000 dones joves. Els territoris amb nivells per sobre de la mitjana de manera significativa són les Comarques Gironines (34,8), l'Àmbit de Ponent (34,5) i les Terres de l'Ebre (33,3). Tanmateix, en tots els territoris s'ha produït un descens constant d'aquest indicador.

2. Educació

2.1. Repunta l'abandonament prematur després d'un fort descens, principalment per un increment en les dones joves

Hi ha un consens molt ampli sobre la importància de la formació en les trajectòries vitals de les persones al llarg de la seva vida. Les persones qualificades poden optar per un mercat laboral més estable, amb millors salaris, i tenen més flexibilitat per poder canviar de professió ja sigui per voluntat pròpia o per situacions sobrevingudes de les transformacions en el mercat de treball. Així mateix, les persones amb un nivell educatiu superior solen tenir menys probabilitat de patir exclusió social o situacions de privació econòmica. També són les persones que acaben participant més en les activitats de caire comunitari, polític, d'oci o esportiu. Molts dels comportaments que desenvolupen (interessos, experiències laborals, etc.) estan determinats pel seu itinerari educatiu. És a dir, els estudis no només proporcionen acreditacions per poder tenir accés a certes ofertes de feina, sinó que també atorguen una sèrie de competències necessàries en un món en constant canvi.

Així doncs, les persones joves es troben en una etapa crucial per poder desenvolupar-se com a integrants de la ciutadania i el mercat laboral. I, en aquest sentit, un dels elements que estan més associats a tenir més probabilitat d'estar a l'atur o en ocupacions precàries és haver abandonat prematurament els estudis. Segons els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de la Unió Europea, l'abandonament prematur és un dels grans indicadors educatius que mostra fins a quin punt en una societat es garanteix l'accés a una educació equitativa i de qualitat durant tota la vida de la seva població. En aquest sentit, les dades d'aquest indicador a Catalunya han estat durant molts anys preocupants, ja que han arribat a nivells en què un de cada tres joves abandonava prematurament els estudis (l'any 2003).

Es defineix com a persona que ha abandonat prematurament els estudis els i les joves de 18 a 24 anys que tenen com a nivell formatiu màxim els estudis obligatoris o que no els han completat. Tant a Espanya com a Catalunya la taxa d'abandonament prematur ha estat tradicionalment molt elevada (molt per sobre de la mitjana de la UE, que ja estava a nivells alts el 2012, al 12,6%, i en les darreres dades està al 9,7% l'any 2021), especialment fins abans de la crisi econòmica iniciada el 2008. Fins a aquest moment, moltes persones joves se sentien atretes per deixar els estudis i començar a treballar en sectors que reportaven ingressos força substancials, tot i no tenir experiència ni estudis complerts (com per exemple es va donar en el sector de la construcció). Amb la crisi econòmica del 2008, els principals damnificats van ser els més vulnerables i els menys qualificats, entre els quals es trobava una proporció substancial de joves. El baix nivell d'estudis els dificultava poder adaptar-se a altres sectors laborals i els deixava molt exposats a l'atur i a transitar en itineraris laborals molt precaris.

Tanmateix, a partir de l'any 2008 l'atractiu de deixar els estudis i entrar al mercat laboral en edats primerenques va perdent força (principalment per manca d'oportunitats laborals) i es comença a reduir l'abandonament prematur. Tal com es pot veure en el gràfic 9, la baixada és molt significativa. L'any 2021, un 14,8% de la població catalana de 18 a 24 anys estava en situació d'abandonament prematur, un registre molt inferior al màxim del 34,3% registrat l'any 2003 (que augmentava fins al 42% entre els homes), però que encara estava per sobre del que va proposar la Unió Europea a l'estratègia Europa 2020 (arribar a estar per sota del 10%). Aquesta disminució es pot atribuir essencialment a la reducció d'oportunitats laborals que el mercat ofereix als i les joves en treballs de baixa qualificació, especialment als homes, ja que l'abandó masculí del sistema educatiu està més correlacionat amb la incorporació al mercat de treball que no pas el femení.

Les dades del 2022, però, mostren un creixement significatiu comparat amb el de l'any anterior. Es passa del 14,8% el 2021 al 16,9% el 2022. En aquest sentit, es pot pensar que la principal causa d'aquest increment té més relació amb les conseqüències negatives de la pandèmia entre els i les joves que no tant amb l'augment de l'atracció del mercat laboral, que també pot tenir-hi certa incidència. Si ens fixem en les dades, el més curiós d'aquest repunt és que no són els nois els que incrementen la proporció d'abandonaments prematurs, sinó que són les noies les que experimenten un dels increments més elevats de la sèrie. Com veurem en l'apartat 6, les dones joves són les que han sortit més malparades per la pandèmia en termes de benestar emocional i salut mental. És possible que aquesta relació sigui la que hagi pogut provocar que més dones es veiessin més desanimades a continuar estudiant.

Tanmateix, l'abandonament prematur dels estudis sempre ha estat més habitual entre els homes (19,5% el 2022) que entre les dones (14,2% el 2022). La bretxa entre tots dos sexes ha estat més elevada en períodes de creixement econòmic, en els quals la població masculina té més tendència a abandonar prematurament l'escolarització gràcies a la disponibilitat d'oportunitats laborals en sectors econòmics masculinitzats, encara que siguin de baixa qualificació.

Gràfic 9. Taxa d'abandonament prematur dels estudis. Població de 18 a 24 anys. Catalunya, 2000-2022. Percentatge

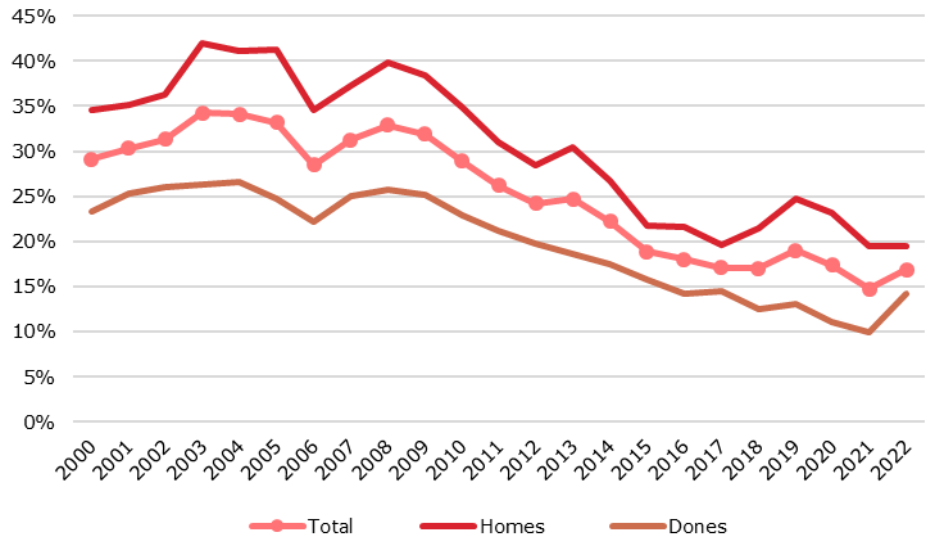

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Milloren els indicadors de rendiment acadèmic en general, però empitjoren en relació amb els cursos prepandèmics

Més enllà de l'indicador d'abandonament prematur, per valorar la situació dels i les joves en termes d'educació cal analitzar altres indicadors. En la taula següent donem compte d'alguns d'aquests indicadors. Es presenten l'evolució del percentatge d'alumnes idoni a l'ESO i al batxillerat, així com les taxes de graduació d'aquests nivells educatius, per cada deu anys. Les dades evidencien que a Catalunya hi ha hagut una evolució molt favorable en tots els indicadors en general.

Tant la taxa de graduació a l'ESO com la taxa de graduació al batxillerat han millorat substancialment. Comparant les dades de la darrera dècada, el curs 2020-2021, a 4t d'ESO hi havia una taxa de graduació del 90,4% (6 punts percentuals més que el 2011-2012), i el curs 2020-2021 hi havia una taxa de graduació del 90,7% de 2n de batxillerat (7 punts percentuals més que el 2010-2011). Aquestes dades mostren un increment molt significatiu d'itineraris reeixits que impliquen millores en el capital humà de la joventut i més aprofitament dels recursos invertits en educació. Tanmateix, si comparem aquestes dades amb el curs anterior (el 2019-2020), el que es pot observar és que la pandèmia també ha afectat negativament la taxa de graduació. Entre els dos cursos es passa de la taxa de graduació a l'ESO del 92,7% el curs 2019-2020 a una taxa del 90,4% el curs 2020-2021. Comparant els mateixos cursos encara es pot veure una reducció més substancial en la taxa de graduació al batxillerat, que passa del 94% al 90,7%.

Hi ha altres indicadors que mostren una bona dinàmica constant els darrers anys. Aquests serien els que assenyalen fins a quin punt l'alumnat és al curs que li pertocaria per edat, és a dir, que no hi ha hagut repeticions. Els darrers anys s'han acumulat les evidències que mostren que la repetició és una estratègia més que controvertida i que no dona els resultats esperats. En aquest sentit, s'ha propiciat una sèrie de reformes educatives que desincentiven la repetició i que han permès que la taxa d'idoneïtat hagi anat augmentant gradualment. En aquest sentit, tant a 4t d'ESO com a 2n de batxillerat, més del 85% de l'alumnat està en l'edat idònia (curs 2021-2022). Pot semblar un percentatge força millorable si ho comparem amb dades d'altres països europeus; però, si es compara amb les dades en períodes anteriors, l'evolució és clarament positiva. Per exemple, el curs 2011-2012, el percentatge d'alumnes idoni a 4t d'ESO era del 70,5%, és a dir, 15 punts percentuals per sota d'una dècada després. En el cas de 2n de batxillerat, la diferència és encara més abrupta (16,2 punts percentuals respecte al curs 2011-2012 i una diferència de 34,9 respecte al curs 2001-2002).

Taula 1. Indicadors de rendiment educatiu. Catalunya, cursos 2001-2002, 2011-2012, 2020-2021 i 2021-2022. Percentatge

Indicador	Curs			
	2001-2002	2011-2012	2020-2021	2021-2022
Percentatge d'alumnat idoni a 4t d'ESO	75,1	70,5	83,8	85,7
Taxa de graduació a l'ESO	72,8	84,9	92,7*	90,4*
Percentatge d'alumnat idoni a 2n de batxillerat	50,9	69,6	85,6	85,8
Taxa de graduació al batxillerat	71,1	83,5	94,0*	90,7*

* Dades del curs anterior.

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

2.2. La bretxa de gènere segons els indicadors educatius es manté favorable a les noies

Tal com hem pogut veure en l'indicador d'abandonament prematur, el rostre de l'èxit educatiu sol ser més aviat el d'una noia. Els indicadors de la taxa de graduació i d'idoneïtat a l'ESO i al

batxillerat van en consonància amb el de l'abandonament prematur pel que fa a la bretxa de gènere. La taxa de graduació a 4t d'ESO és, el curs 2020-2021, 5 punts més elevada en les noies (93%) que en els nois (88%), mentre que la de graduació en el batxillerat ho és 3 punts percentuals (92% en les noies i 89,1% en els nois). En relació amb el curs anterior, la reducció de la taxa de graduació es produeix amb magnituds similars entre homes i dones (no s'observen diferències significatives comparant les xifres amb el curs 2019-2020). D'altra banda, la idoneïtat en la correspondència entre l'edat i el curs també és més elevada per a les noies el curs 2020-2021: del 88,2% a 4t d'ESO i del 87,7% a 2n de batxillerat (els nois queden entre 4-5 punts percentuals per sota).

Gràfic 10. Indicadors de rendiment educatiu, segons el sexe. Catalunya, curs 2021-2022 (2020-2021 per a les taxes de graduació). Percentatge

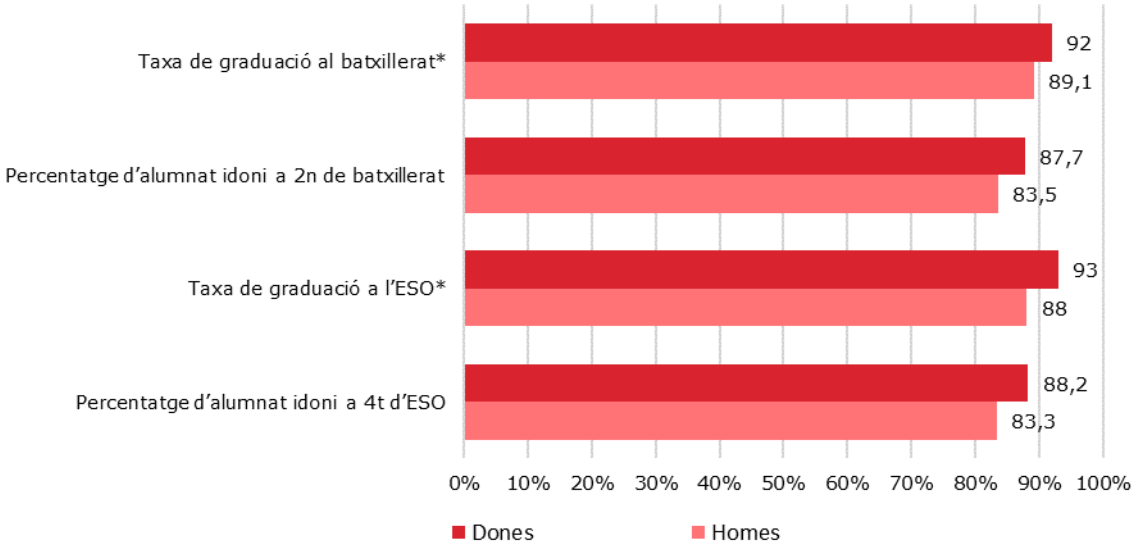

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

2.3. La inversió/despesa en educació

Un dels grans mecanismes per millorar els indicadors educatius dels i les joves és el finançament que rep el sistema educatiu. Tanmateix, sovint no hi ha una correlació entre inversió o despesa pública en educació i el fet que millorin alguns indicadors com els que s'han presentat anteriorment. Tal com es pot veure en els gràfics d'aquest apartat, no hi ha hagut un increment en el finançament que expliqui, per si sol, la millora en els indicadors educatius de les dues darreres dècades. Però això no vol dir que la depesa pública no sigui essencial per poder garantir un sistema educatiu de qualitat, equitatiu i inclusiu.

Les dades dels darrers anys mostren que la despesa pública a Catalunya s'ha quedat estancada entre el 3,6% i el 3,7% del PIB. S'ha de tenir en compte que es tracta d'una competència pròpia de Catalunya i que gran part de la despesa al territori català depèn d'aquesta inversió (la part del Ministeri d'Educació és relativament més reduïda).

Aquesta és una despesa gran, petita o suficient? Segons les dades, el 2010 es destinava el 4,3% del PIB a despesa pública en educació. Les darreres dades mostren que hi ha una reducció substancial (el 2019 era del 3,7%). Segons les dades d'Eurostat de 2017, només hi ha tres països de la UE amb una proporció de la despesa més baixa: Luxemburg, Grècia i

Romania. En canvi, hi ha països com Dinamarca o Suècia que quasi duplicarien el percentatge del PIB que destina Catalunya a l'educació.

Gràfic 11. Pes de la despesa pública en educació (percentatge del PIB). Catalunya, 2010-2019. Percentatge

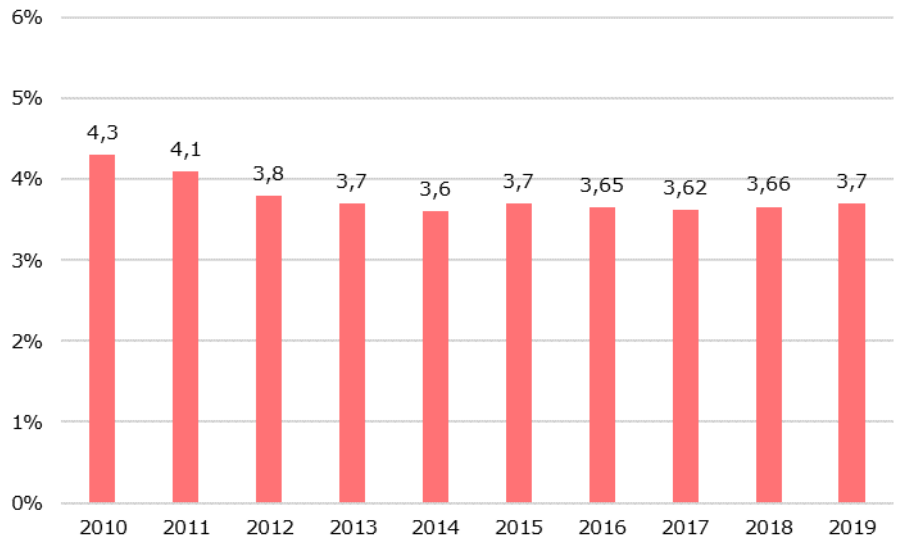

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

La proporció de despesa del PIB és un dels indicadors clau per entendre el finançament que rep el sistema educatiu. Tanmateix, aquest indicador s'ha d'agafar cada cop amb més cautela degut als fenòmens demogràfics que succeeixen des de fa unes dècades. Cada cop hi ha una proporció de menors d'edat més reduïda a Catalunya per la combinació de la baixa natalitat i de l'augment de l'envelliment de la població (cada cop hi ha més persones amb edat avançada). Això fa que s'hagin d'ajustar alguns preceptes sobre quina proporció hauria de ser la idònia en educació en termes relacionats al PIB.

Per contra, hi ha altres indicadors que sí que mostren d'una manera més nítida quina seria la relació de la inversió/despesa pública i l'impacte en els i les alumnes. Aquests serien els que mostren la despesa pública mitjana per alumne a cada un dels cicles educatius. En aquest sentit, en el gràfic 12 es pot veure com la baixada del pressupost en educació durant els primers anys de la dècada del 2010 està relacionada amb una menor inversió per alumne en educació secundària. De fet, la baixada és força més significativa perquè els pressupostos absoluts de la Generalitat es van reduir de manera substancial durant els anys de la crisi econòmica iniciada el 2008. Així, una reducció del percentatge de despesa en relació amb el PIB en anys de menor PIB produeix una inversió o despesa encara més baixa en nivells absoluts. El curs 2010-2011 la inversió superava els 6.000 euros per alumne a secundària, mentre que el curs 2014-2015 la despesa per alumne era de poc més de 3.000 euros. És a dir, una reducció del 50% en quatre anys. Tanmateix, els darrers anys sembla que la tendència canvia i la despesa pública el 2020-2021 ja supera els 4.000 euros per alumne.

Gràfic 12. Despesa pública per alumne en educació secundària. Catalunya, curs 2010-2011 a 2020-2021. Euros per alumne

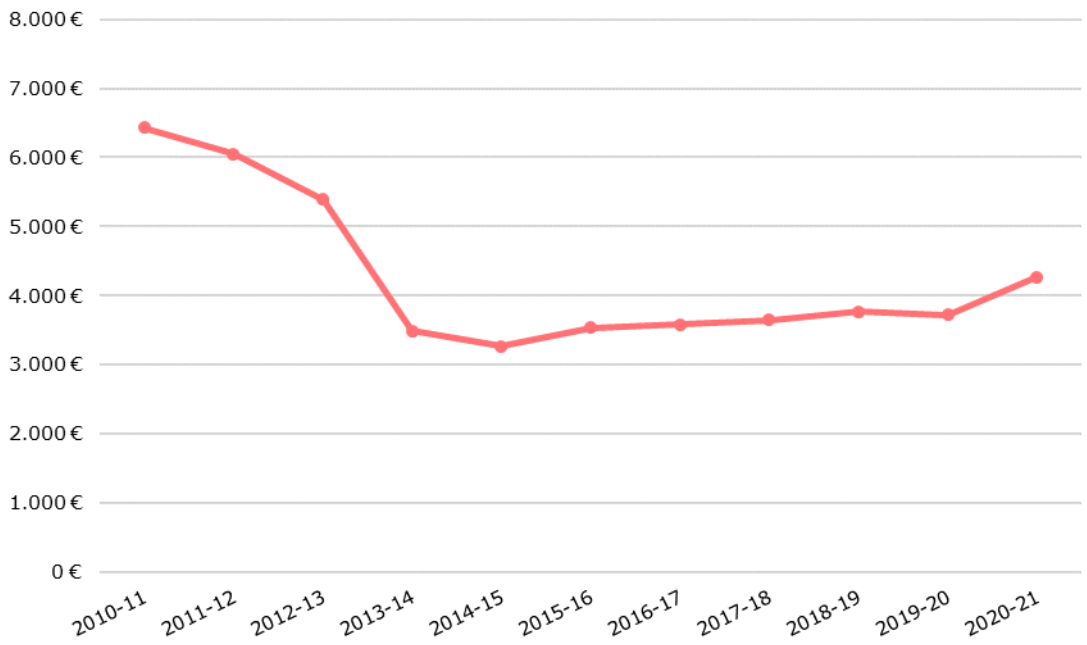

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Les places a l'educació universitària són més costoses que les d'educació secundària i postsecundària. A més, s'han de tenir en compte els costos del sistema d'ajuts universitaris. L'evolució de les dades mostra que, tot i la baixada de la inversió pública en educació durant la crisi iniciada el 2008, en el cas de l'ensenyament universitari la inversió s'ha recuperat de manera notable els darrers anys. El 2021 pràcticament s'arriba ja als 8.000 euros per alumne universitari, que serien nivells similars a la despesa destinada el 2009, quan gairebé s'arribava als 9.000 euros per alumne universitari. La pujada de la inversió pública a l'ensenyament universitari públic els darrers anys ha tingut una incidència força evident en el cost de la matrícula. Les dades consultades del Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació mostren que el 2017 el cost de matrícula universitària pública per alumne se situava en 2.000 euros i que va anar baixant fins a situar-se en 1.225 l'any 2021.

Gràfic 13. Despesa pública per alumne en l'ensenyament universitari públic. Catalunya, 2000-2021. Euros per alumne

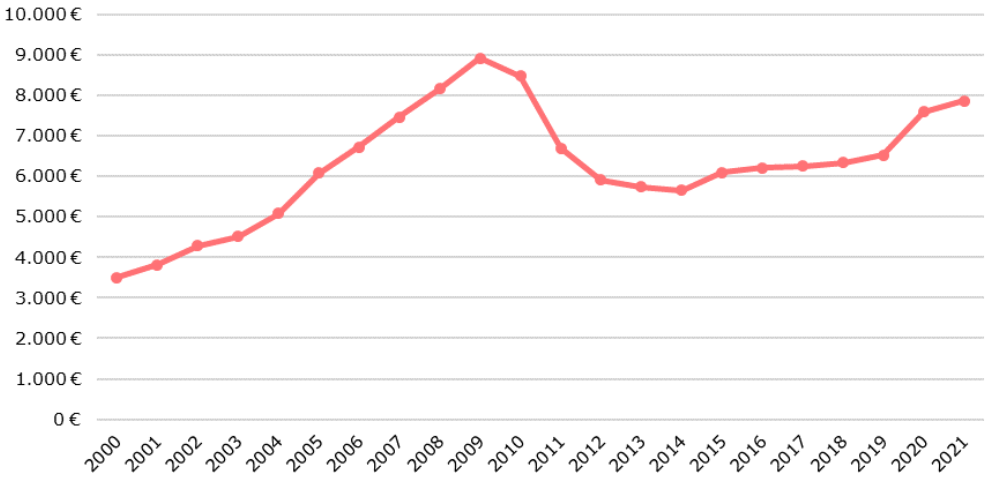

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Aquest augment de la inversió pública es constata en una cobertura més àmplia de les beques per a estudis universitaris, i especialment en les beques per a estudis postobligatoris no universitaris. Els darrers cinc anys (del 2017 al 2022) va augmentar la cobertura de les beques universitàries en cinc punts percentuals, i es va passar del 38,3% el 2017 al 43,2% el 2022. Pel que fa als estudis postobligatoris no universitaris, el creixement ha estat més substancial, tot i que ha rebut una cobertura més escassa que la universitària. El 2017 estava al 14% i el 2022, al 21,1%. En els dos tipus de cicles educatius, les que en surten més beneficiades són les dones joves (46,8% en estudis universitaris i 23,8% en no universitaris postobligatoris) en comparació amb els homes joves (38,6% i 18,4%, respectivament).

Gràfic 14. Cobertura de les beques per a estudis universitaris i estudis postobligatoris no universitaris. Catalunya, 2017 i 2022. Percentatge

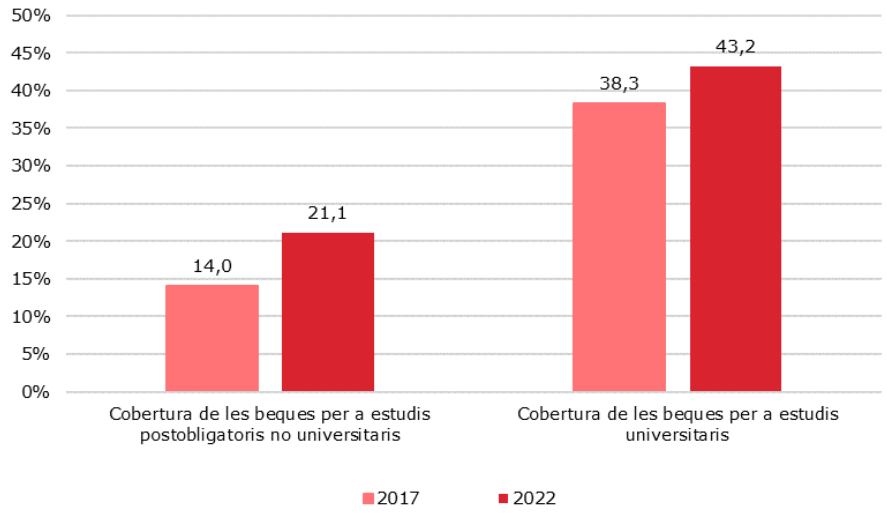

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Impacte de la pandèmia en la cobertura preescolar: un fenomen puntual

Hi ha una gran quantitat d'evidències consolidades sobre els beneficis de l'assistència dels infants a l'educació preescolar formal, especialment per a les famílies joves més vulnerables. En aquest sentit, el nivell de cobertura en l'educació preescolar als dos anys dels infants ha estat relativament estable la darrera dècada i ha tingut certa tendència a incrementar-se. A partir del curs 2016-2017 la cobertura superava el 60% dels infants de dos anys. Però aquesta dinàmica es va trencar de sobte amb l'arribada de la pandèmia. Les restriccions establertes i la por de moltes famílies a la interacció amb altres famílies o altres nens i nenes van fer que es reduís força la cobertura preescolar als dos anys. La davallada que es va produir entre el curs 2019-2020 i 2020-2021 va ser de pràcticament 10 punts percentuals. Tot i això, la millora de la situació pandèmica, l'arribada de les vacunes i la certa normalització que ja es va produir el 2021 van fer que es retornés a nivells similars a la prepandèmia. El curs 2021-2022 es va situar la cobertura de l'educació preescolar als dos anys al 59,9%.

Gràfic 15. Cobertura de l'educació preescolar als dos anys. Catalunya, curs 2010-2011 a 2021-2022. Percentatge

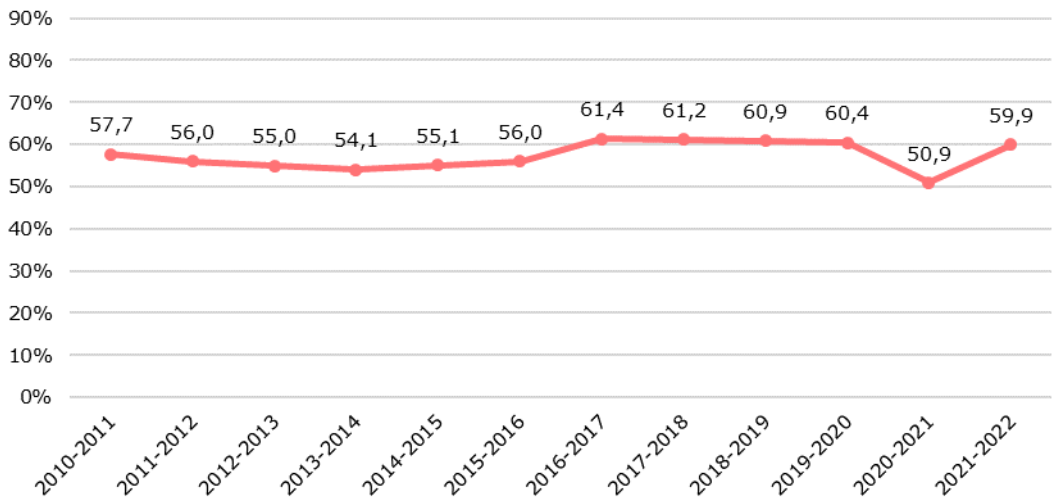

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

3. Treball

3.1. La davallada de l'atur dels i les joves. S'arriba a nivells més baixos que els d'abans de la pandèmia

Després d'anys de reducció progressiva, amb l'arribada de la pandèmia de la COVID-19 la taxa d'atur juvenil va tornar a créixer per primera vegada des de l'any 2013. El 2020 es va situar al 24,6%, gairebé 5 punts més que el 2019 (19,8%). Tanmateix, la recuperació econòmica, la fi de les restriccions i algunes reformes laborals aplicades els darrers anys han permès que l'atur es reduís significativament durant els anys 2021 i 2022, sobretot en la població jove.

La taxa d'atur jove ha estat tradicionalment més elevada que en la població de més de 29 anys. La bretxa en els grups d'edat sempre ha existit, però és a partir de la crisi del 2008 que la distància és especialment elevada entre la població aturada jove i la de més edat. Per exemple, l'any 2013 la diferència entre els dos grups d'edat era de 17,4 punts percentuals, mentre que el 2007 era de 3,5 punts percentuals. Tot i que aquesta tendència es manté, es pot veure que els darrers anys la caiguda de l'atur ha estat més contundent en la població jove que en la de més de 29 anys. Si bé el 2020 la població jove va ser la que més afectada es va veure per l'impacte de la crisi pandèmica, amb la recuperació també ha estat la més afectada positivament. El 2022 la població jove tenia una taxa d'atur del 17,9%, que representa 6,7 punts percentuals de reducció comparat amb el 2020, mentre que, en la població de més de 29 anys, la reducció va ser de 2,2 punts percentuals (del 10,1% al 7,9% en el mateix període). En les darreres dades, la bretxa entre la població jove i la de més de 29 anys se situa en 10 punts percentuals (valor encara per sobre del que hi havia abans de la crisi del 2008).

S'observa que pràcticament no hi ha diferències entre nois i noies joves els darrers anys. L'única època en què es poden veure diferències significatives va ser en l'etapa de crisi econòmica (2008-2014), on ja es va reduir força la bretxa de gènere. Una de les explicacions és que els nois van caure en l'atur en una proporció més gran perquè el sector de la construcció va ser el que es va veure més afectat, i es tracta d'un sector altament masculinitzat.

Gràfic 16. Taxa d'atur segons el sexe. Població de 16 a 29 anys i població de més de 29 anys. Catalunya, 2000-2022. Percentatge

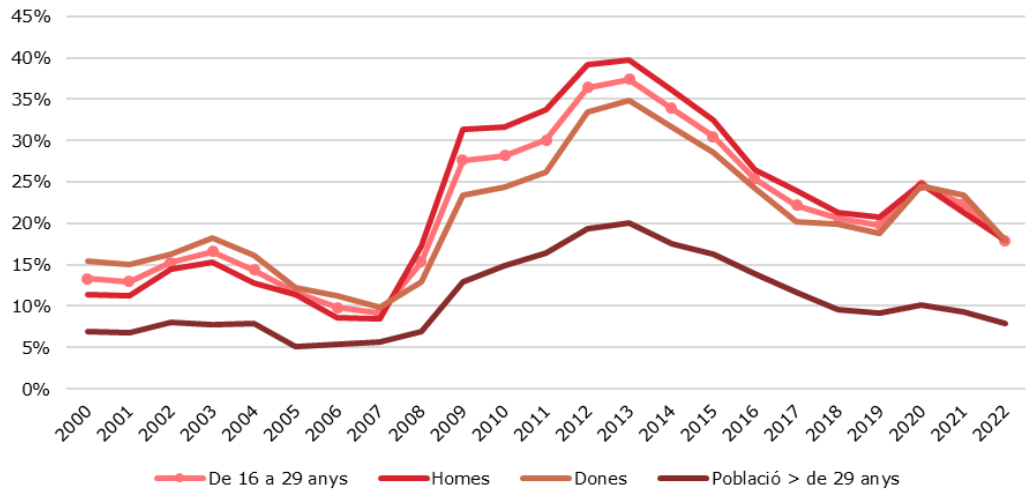

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

3.2. Augmenta l'ocupació juvenil per sobre dels nivells prepandèmics

A principis dels anys 2000, la taxa d'activitat de les persones joves de 16 a 29 anys havia estat força elevada, especialment a partir dels 23-24 anys, ja que un percentatge menor de la població continuava estudiant en aquestes edats. A l'època de precrisi del 2008, la taxa d'activitat del jovent se situava al voltant del 72% (amb una diferència d'uns 10 punts percentuals superiors en el cas dels nois). A partir del 2008 aquesta taxa es va reduir (i puja la de persones inactives). Al llarg de la crisi econòmica va disminuir la taxa d'activitat juvenil 10 punts percentuals i s'ha mantingut a nivells força estables des de llavors. Els darrers anys, el nivell de la taxa d'activitat s'ha estabilitzat entorn del 60% (concretament el 59,9% el 2022).

Aquesta evolució té força paral·lelisme amb l'evolució de la taxa d'ocupació juvenil. Abans de la crisi econòmica iniciada el 2008 les dades d'ocupació de la població de 16 a 29 anys a Catalunya arribaven al 65,4%. Però amb l'inici d'aquesta crisi, que es va caracteritzar per un creixement molt veloç de la destrucció de llocs de feina, ràpidament va caure la taxa d'ocupació juvenil fins al 41% el 2013. Aquestes dinàmiques van ser força similars entre els homes i les dones joves. Abans, però, els homes tendien a tenir una taxa d'ocupació més elevada que les dones. Tal com s'ha comentat anteriorment, la crisi del 2008 va afectar en gran manera uns sectors molt concrets, alguns de molt masculinitzats com la construcció, cosa que va fer que per molts homes joves ja no fos tan atractiu abandonar els estudis prematurament. De fet, la taxa d'activitat o inactivitat en edats més primerenques va molt lligada a la taxa d'abandonament educatiu prematur (solen tenir una correlació negativa). Així doncs, aquesta reducció més severa de la taxa d'activitat en els homes joves ha fet que ja el 2022 tinguin pràcticament la mateixa taxa d'activitat i d'inactivitat els homes i les dones joves.

Un cop va començar a millorar la situació econòmica i d'ocupació després de la crisi del 2008, en el cas de la població jove aquesta recuperació va ser més aviat tímida. L'augment de l'ocupació des del 2013 fins al 2019 va ser de 7,8 punts percentuals (no arribava al 50% de la població activa jove). Tot i que amb l'inici de la pandèmia es va reduir 5 punts percentuals (entre l'any 2019 i l'any 2020 l'ocupació va passar del 48,8% al 43,6%), aquesta baixada es va recuperar en poc temps. El 2021 es recuperen 3 punts percentuals i el 2022 se supera el nivell de la taxa d'ocupació prepandèmica (49,2% de la població ocupada jove). Per entendre aquesta ràpida recuperació de l'ocupació, i especialment per baixada de l'ocupació malgrat les restriccions i la paràlisi que en molts sectors laborals al llarg del 2020, cal tenir en compte les polítiques aplicades durant aquells anys. Alguns indicis apunten que la política aplicada dels ERO (expedients de regulació d'ocupació) va permetre frenar força la pèrdua de llocs de feina juvenil. Prova d'això és la tornada a nivells força semblants als de prepandèmia el 2021.

Gràfic 17. Taxa d'activitat, ocupació i proporció de persones inactives. Població de 16 a 29 anys. Catalunya, 2000-2022. Percentatge

Activitat

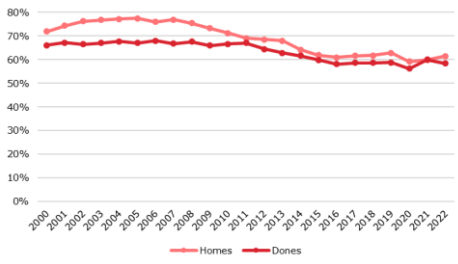

Ocupació

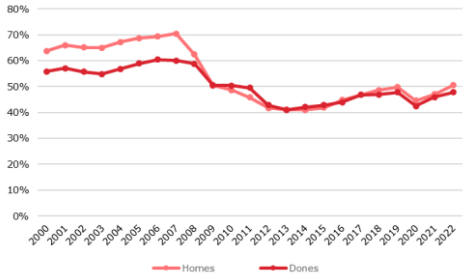

Inactivitat

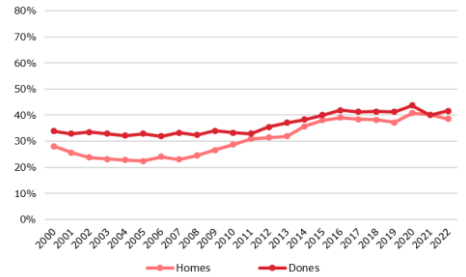

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

3.3. Cau la temporalitat, però la qualitat laboral juvenil es manté baixa

Com s'ha pogut observar en els apartats anteriors, l'anàlisi de l'atur i l'ocupació és essencial per entendre la situació de la joventut en relació amb el mercat laboral, però no ho és tot. La darrera dècada s'ha consolidat l'anàlisi del mercat laboral amb els indicadors relacionats amb la qualitat de l'ocupació. Si l'ocupació és més o menys estable, amb salaris baixos o alts, amb jornades parcials no voluntàries, o sobrequalificada, això implica que els i les joves poden estar vivint en situacions de precarietat que en condicionen el present i el futur. S'acumulen les evidències que mostren que els i les joves que treballen en feines precàries (més temporals i/o jornades parcials) tenen salaris més baixos en el present i en el futur, així com més probabilitats d'estar en risc de pobresa monetària. Aquesta seria una de les característiques que s'ha anat consolidant les darreres dècades: la dels treballadors en situació de risc de pobresa, que demostren que sovint la feina remunerada no és suficient per poder mantenir certs nivells de qualitat de vida.

Com s'ha comentat amb anterioritat, la situació laboral dels i les joves depèn en gran manera dels cicles econòmics. Ara bé, les variacions dels indicadors no només es poden explicar per les situacions de bonança econòmica o de recessió. Un exemple el podem veure en la taxa de temporalitat laboral de la població jove. Arran de la reforma laboral aplicada a principis de l'any 2022 a tot l'Estat espanyol, el nivell de joves ocupats en situació de temporalitat contractual ha disminuït substancialment. Un dels principals objectius d'aquesta reforma era un canvi normatiu que limités la temporalitat i donés preferència als contractes indefinits en totes les seves modalitats. La combinació d'aquesta reforma i la bonança econòmica viscuda durant el 2022 (malgrat la crisi d'Ucraïna, els elevats preus de les matèries, l'energia i la inflació) han permès que es reduís la taxa de temporalitat en 7,2 punts percentuals en un any, de manera que es va passar del 49% el 2021 fins al 41,8% el 2022. Tot i aquesta millora, la

taxa encara està per sobre dels nivells més baixos de la sèrie analitzada, en què se situava al 34,7% el 2009.

Malgrat aquesta bona dada del 2022, els darrers anys, la majoria dels indicadors relacionats amb la precarietat laboral s'han mantingut. Si observem els gràfics següents, podem veure dinàmiques que convergeixen cap a alts nivells de precarietat laboral del jovent. Per exemple, la taxa d'ocupació a temps parcial confirma que la qualitat laboral encara és força baixa. El 2022 la taxa d'ocupació a temps parcial se situa al 26,8% (una mica per sota del 2021), quan l'any 2000 estava al 10%. Els alts nivells d'ocupació parcial i l'encara alta taxa de temporalitat laboral dibuixen un panorama poc engrescador per a molta població jove que busca una trajectòria laboral constant i uns ingressos que li permetin assolir les seves expectatives i desitjos vitals.

D'altra banda, la sobrequalificació (tenir una ocupació que requereix un nivell d'estudis inferior a l'assolit) entre el jovent de 25 a 34 anys es manté força constant després del creixement que es va produir a principis de segle. Els darrers tres anys es manté per sobre del 34% dels i les joves ocupats amb titulacions superiors a les obligatòries, si bé no arriba als nivells assolits el 2018 o el 2016 (per sobre del 38%). S'ha de tenir en compte que tenir un elevat nombre de persones sobrequalificades implica un malbaratament de recursos en dos sentits. D'una banda, per a la societat, ja que s'han invertit recursos en educació que no han acabat de tenir la seva traducció al mercat laboral. I, de l'altra, per a les persones, que han invertit temps i diners per assolir uns nivells formatius i acreditatius que no els han servit per poder trobar una feina en consonància amb el seu nivell formatiu. El 2022, el 34,3% dels i les joves de 25 a 34 anys ocupats i qualificats treballaven en feines que requerien una qualificació menor de la que havien assolit.

També s'ha intensificat la terciarització de l'ocupació juvenil, és a dir, la vinculació amb el sector de serveis en detriment dels sectors primari, industrial i de la construcció. Els darrers anys s'havia consolidat la xifra en què vuit de cada deu ocupacions juvenils corresponien al sector terciari. Tot i això, les dades mostren un tímid descens de la terciarització, però encara és insuficient per poder parlar d'un canvi de tendència. Les dades del 2022 mostren que el 79,3% dels i les joves ocupats estan vinculats al sector de serveis. Aquest nivell és força elevat si el comparem al de l'any 2000, en què era del 60%. Malgrat aquestes dades, també cal assenyalar que els darrers anys ha augmentat la població juvenil ocupada en les categories de personal directiu, professional o tècnic (en el gràfic 18 s'assenyala aquesta categoria com a "tecnicoprofessional"). Aquests llocs de feina qualificats tenen un alt valor afegit. Des de l'any 2000, s'ha passat del 20,6% de jovent ocupat en aquest tipus de perfil, a un 36,7% el 2022.

Gràfic 18. Taxa de temporalitat, ocupació a temps parcial, sobrequalificació, terciarització i ocupació tecnicoprofessional. Població de 16 a 29 anys (25 a 34 anys en l'indicador de sobrequalificació). Catalunya, 2000-2022. Percentatge

Temporalitat

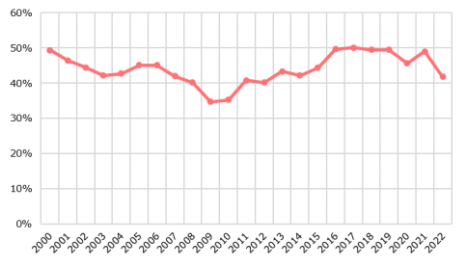

Ocupació a temps parcial

Sobrequalificació

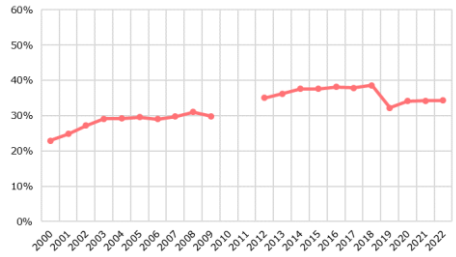

Terciarització

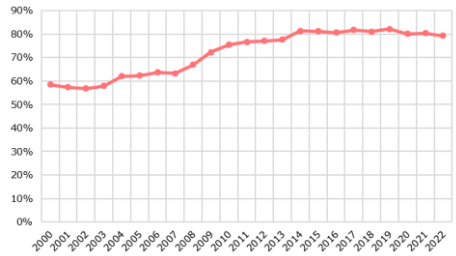

Tecnicoprofessional

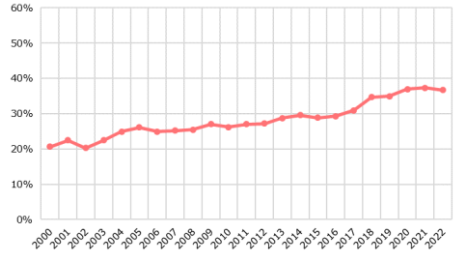

Nota: No es mostren les dades de sobrequalificació dels anys 2010 i 2011 per un canvi metodològic.

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Com s'ha comentat anteriorment, tenir feina no garanteix als i les joves que estiguin en una situació propícia per assolir la qualitat de vida que desitgen. El tipus de contracte i els itineraris laborals condicionen molt aquests estats. L'altre element que en determina en gran mesura la

situació són els ingressos que obtenen d'aquesta participació en el mercat laboral. Com hem vist, hi ha una gran part de joves que treballa en el sector de serveis, que generalment és un sector que pot tenir un rang de salaris força més baix que altres sectors degut a les diferents ofertes on no s'exigeixen nivells alts de qualificació. En aquest sentit, altre cop les polítiques públiques poden corregir aquesta situació mitjançant reformes com la del salari mínim interprofessional (SMI). Els darrers anys s'han produït una sèrie de reformes en aquesta línia que poden haver produït una millora dels ingressos mitjans obtinguts de la feina, gràcies a la millora en els salaris més baixos. Les dades de què disposem mostren que a partir de la crisi del 2008, la mitjana dels ingressos de la població ocupada de 16 a 24 anys va baixar de 1.176 euros el 2010 a 873 euros el 2013.

Amb la recuperació, es va incrementar tímidament l'import mitjà i el 2018 es va produir un fort augment. Amb les diferents reformes de l'SMI (la pujada de l'SMI de 736 a 900 euros el 2019) s'observa que els ingressos del treball augmenten en la població de 16 a 24 anys, però de manera més aviat tímida. En el cas dels i les més joves, aquesta pujada no ha permès recuperar el nivell previ a la crisi econòmica del 2008. El 2018, els ingressos mitjans del treball entre la població jove eren de 1.085 euros i el 2020, de 1.116 euros.

També s'ha de tenir en compte que els salaris depenen també d'altres condicions laborals com les jornades parcials i la seva temporalitat, i el 2020 el nivell d'aquests dos indicadors era força alt. Per aquest motiu, la pujada d'ingressos de la població jove no només dependrà dels salaris sinó, en gran part, de reduir la temporalitat i les jornades parcials no volgudes. A més, cal afegir que el cost de la vida va augmentant de manera més abrupta que els ingressos, sobretot si tenim en compte el cost de l'habitatge. Serà interessant poder analitzar en les futures dades com les següents pujades de l'SMI han afectat els salaris en combinació amb la baixada de la temporalitat produïda el 2022.

Tanmateix, tot i que els darrers anys els ingressos de la població jove hagin augmentat sensiblement, aquest augment no haurà pogut compensar l'augment de preus per la inflació viscuda al llarg del 2022, fet que ha provocat una més que probable pèrdua de poder adquisitiu en general, i en condiciona encara més les transicions vitals.

Gràfic 19. Ingressos bruts mensuals derivats del treball. Població ocupada de 16 a 24 anys. Catalunya, 2004-2020. Euros

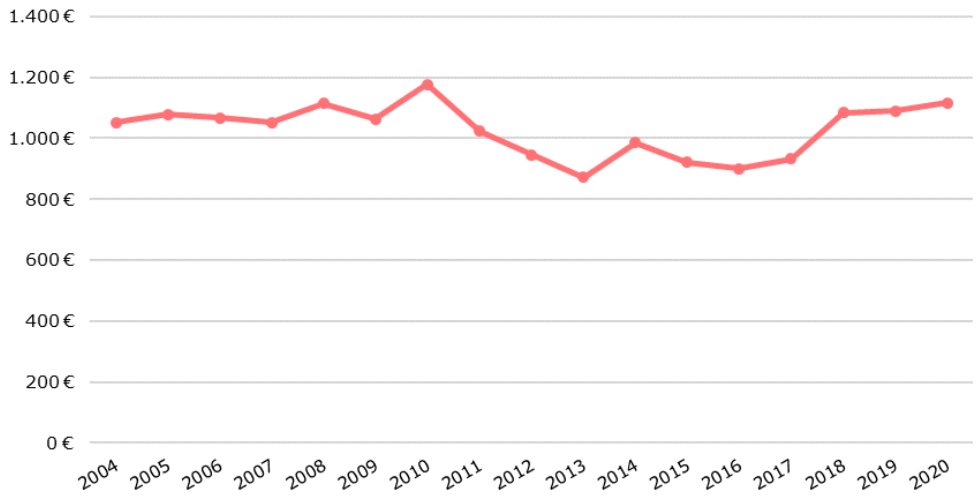

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

3.4. La infracobetura de les persones joves en les polítiques públiques relacionades amb l'ocupació

Un dels àmbits en què la despesa en polítiques públiques a Catalunya tradicionalment ha estat baixa ha estat el de les polítiques centrades en la família, la infància i la joventut. Tradicionalment, s'ha concebut la joventut com una etapa passatgera en la qual les dificultats laborals o econòmiques formarien part d'una etapa inicial cap a una progressió més reeixida. El que ens mostren les evidències dels darrers temps és que la precarietat a les primeres etapes laborals condiciona les trajectòries dels i les joves i en redueix les oportunitats d'inserir-se satisfactòriament al mercat laboral. La joventut que transita per itineraris laborals intermitents sovint no acaba de consolidar prou l'experiència ni els coneixements per poder desenvolupar una professió de manera constant i que li permeti assolir certa estabilitat. A més, com que les polítiques de prestacions d'atur són essencialment contributives, molts joves no se'n beneficien per la manca d'acumulació de temps en el mercat laboral.

Així doncs, si el mercat laboral no acaba de ser propici per a les persones joves, les polítiques públiques passen a ser determinants per assegurar les condicions de vida d'aquestes persones. En apartats anteriors s'ha pogut constatar el possible impacte de dues polítiques públiques que serveixen per millorar aquestes condicions laborals: la millora del salari mínim interprofessional i el canvi de normativa laboral que aposta pels contractes indefinits en detriment dels temporals. Els resultats mostren, però, que l'impacte el 2022 no ha estat de gran magnitud, tot i que es veu una millora. Manquen estudis que mostrin d'una manera més evident fins a quin punt la millora dels salaris i de la reducció de la taxa de temporalitat són degudes essencialment a aquestes reformes.

Segons les dades de l'informe *Labour Market Policy Expenditure* (Comissió Europea) la inversió a Espanya i a Catalunya en polítiques d'ocupació està per sota de la mitjana europea. Les dades més actualitzades del SIjove indiquen que la despesa per persona en les polítiques actives d'ocupació al conjunt de l'Estat l'any 2018 era de 1.477 euros. Això representaria menys d'un terç de la mitjana que es dedica a les polítiques d'ocupació en global, que se situaria en 5.756,6 euros el mateix any. Així doncs, el gruix de la despesa en polítiques d'ocupació se centraria en les polítiques passives (principalment prestacions d'atur), que justament serien les que menys rebrien les persones joves. Com hem pogut veure anteriorment, la població jove té altes taxes de temporalitat i d'ocupació parcial i d'atur, fet que propicia que els sigui més difícil arribar a beneficiar-se de les prestacions contributives.

Un altre eix en què l'Administració pública pot tenir un efecte en les condicions de vida de les persones joves és en la seva contractació en les diferents ocupacions que ofereix el sector públic. En algunes professions, el sector públic pot arribar a suposar no tant una millora de salaris en relació amb el sector privat, sinó una estabilitat i unes condicions laborals més favorables. Però sovint requereixen una preparació (especialment en el cas dels funcionaris que passen pel procés d'oposició) o d'una experiència prèvia que sovint és més complicada en les persones joves. Tal com es pot veure en el gràfic 20, de les persones ocupades de 16 a 34 anys, una de cada deu treballen al sector públic, mentre que entre els ocupats de més de 34 anys la proporció seria del 17,9%. La diferència entre els dos grups d'edat s'ha mantingut força estable els darrers cinc anys, al voltant dels 7 punts percentuals.

Gràfic 20. Pes del sector públic en l'ocupació juvenil segons els grups d'edat. Catalunya, 2018-2022. Percentatge

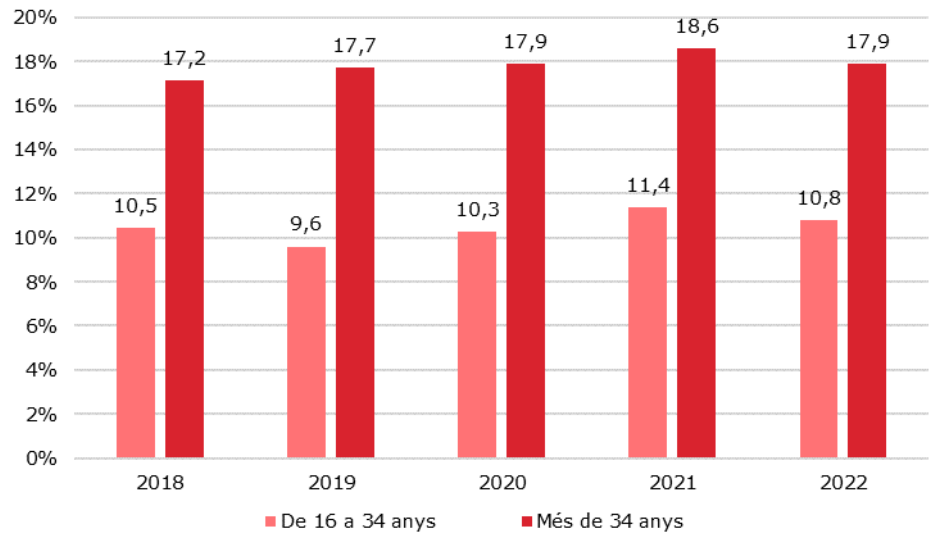

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Que els i les joves estiguin en menor mesura al sector públic és un indicador més que mostra la propensió més important d'aquest col·lectiu a tenir itineraris laborals més inestables. Es podria pensar que en certa manera quan una persona és jove tampoc és tan important l'estabilitat laboral comparat amb altres característiques laborals com seria la d'obtenir diferents experiències que ajudin a conformar-ne les orientacions i les preferències. En part hi ha certa raó en aquest pensament, però no en tots els casos. Els i les joves que posarien per davant les experiències a tenir uns itineraris més precaris són els que en certa manera es "poden permetre" transitar en itineraris laborals fluctuants, com serien les persones procedents de famílies amb més ingressos, així com joves amb estudis d'alta qualificació en sectors amb una alta demanda laboral (com per exemple professions vinculades a les TIC). Aquestes persones poden preferir tenir itineraris inestables si guanyen experiència en detriment de la cerca de certa estabilitat laboral.

Un dels motius pels quals l'estabilitat de les trajectòries laborals és rellevant és perquè, com més intermitent sigui aquesta trajectòria, més risc tenen els i les joves de trobar-se en una situació de privació econòmica. Això succeeix perquè les prestacions d'atur són essencialment contributives, és a dir, el fet de rebre-les o no, així com la quantia i la durada de la prestació, depenen en gran mesura de la contribució que s'hagi fet prèviament al mercat laboral. Com més temps es treballa i més elevat és el sou, més generosa pot ser la prestació d'atur, que pot arribar fins als dos anys. Però si no s'arriba a un mínim de mesos, és possible que no es pugui rebre cap quantia. Per aquest motiu, com més precarietat laboral pateixin els i les joves, menys ingressos rebran per part del mercat laboral, i també menys ingressos per part de l'Estat. És a dir: les persones que tenen itineraris laborals intermitents i amb sous més baixos tenen un desavantatge doble.

Tal com es manifesta en el gràfic 21, com a conseqüència de la situació més precària de les persones joves, la bretxa intergeneracional és constant en el temps. El gràfic mostra que, després de la crisi del 2008, van augmentar les prestacions per desocupació en tota la població; ara bé, com que el nivell d'atur augmentava, moltes de les persones van arribar a esgotar

aquestes prestacions i d'aquí el descens que es va produir durant els anys posteriors al 2010. És a dir, no es va produir el descens per motius d'un increment de l'ocupació, ja que aquest augment no es va produir fins al 2015 aproximadament. El cas és que les prestacions per desocupació van anar a la baixa tant per als i les joves com per a la població de més de 29 anys. Cap al 2015, any en què només el 7,9% del jovent desocupat tenia aquesta prestació, la tendència es va revertir i va anar augmentant fins a l'any de la pandèmia. El 2020 només el 13,5% de les persones desocupades rebien la prestació d'atur, mentre que entre les de més de 29 anys seria pràcticament el triple (39,9%). Els dos anys següents de l'inici de la pandèmia la tendència va divergir entre la població jove i la de més de 29 anys. Per cada persona jove a l'atur que rep la prestació per desocupació hi ha 4,8 persones de més de 29 anys a l'atur que la reben. Aquesta diferència és la més elevada de la sèrie estudiada. El 2022, entre la població jove desocupada, el 9,1% rep la prestació per desocupació, mentre que, entre la població de 29 anys i més, la proporció és del 43,9%.

Gràfic 21. Cobertura de la prestació per desocupació segons el grup d'edat. Catalunya, 2005-2022. Percentatge

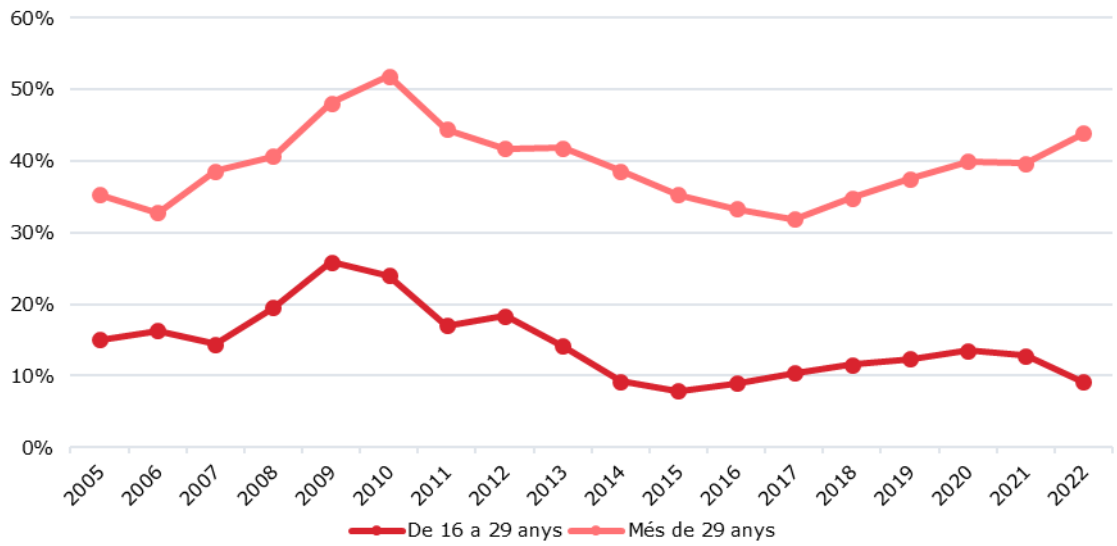

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

4. Habitatge i emancipació

4.1. L'emancipació juvenil és cada cop més difícil

Una de les principals preocupacions dels i les joves és poder assolir una vida adulta autònoma. Tanmateix, el context social en què es troben dificulta molt poder complir aquestes expectatives. La combinació entre preus ascendents de l'habitatge juntament amb alts nivells de precarització laboral entre la joventut i la manca de polítiques públiques que abordin aquestes problemàtiques explica en gran part la situació en què es troba actualment la joventut catalana en relació amb els processos d'emancipació. L'exclusió i la inestabilitat laboral no ofereixen garanties sobre les possibilitats de poder continuar pagant l'habitatge al llarg del temps, fet que propicia que moltes persones joves prefereixin esperar-se a tenir certa estabilitat salarial abans d'iniciar el procés d'emancipació. Altres prefereixen buscar formes diferents de convivència (com s'ha pogut veure en l'apartat 1.3), que sovint no són les més desitjades. En aquest sentit, molts joves fan el que poden, no el que volen.

Les dificultats per poder-se emancipar no són una novetat. En el gràfic 22 podem veure l'evolució de la taxa d'emancipació de les persones joves de 16 a 29 anys a Catalunya. Durant l'època de bonança econòmica prèvia a la crisi del 2008, el percentatge de persones de 16 a 29 anys emancipades no va parar de créixer: del 20,2% l'any 2000 al 32,6% el 2007. Ho va fer malgrat que en aquest mateix període el preu de l'habitatge es va disparar (2,6 vegades el preu de compra i 2,1 vegades el de lloguer, entre els anys 2000 i 2008) i també malgrat que una persona de 25 a 34 anys necessités més de 20 anys del seu sou íntegre per cobrir el preu de l'habitatge. Els motius principals que expliquen aquesta situació serien la facilitat d'accés al crèdit bancari i la relativament baixa taxa d'atur que hi havia, així com un nivell més baix de temporalitat.

Aquesta situació va canviar totalment amb la crisi del 2008. L'accés a les hipoteques es va reduir i es va incrementar de manera molt abrupta l'atur, especialment entre la població jove i immigrant. En aquesta època, l'habitatge va passar a ser un dels eixos d'exclusió social més greus del context català (per culpa dels impagaments i la manca d'accés), eix que encara es manté avui dia. L'època de la bombolla immobiliària viscuda abans de la crisi del 2008 va consolidar una lògica en què l'habitatge, tant el de venda com el de lloguer, passa a ser un valor de mercat molt rellevant. Aquesta lògica comporta que en qualsevol moment de certa bonança els preus es disparen a l'alça amb molta facilitat. La consolidació d'aquesta lògica ha comportat que, des de l'esclat de la crisi del 2008, el percentatge de joves emancipats no ha parat de caure i ha passat del 32,6% l'any 2007 a un mínim històric del 17% l'any 2021.

La irrupció de la pandèmia sembla que va intensificar aquesta dinàmica de descens una mica artificialment. Tant l'any 2020 com 2021 la reducció de la taxa d'emancipació domiciliària va baixar amb intensitat (la davallada més gran tenint en compte les darreres dues dècades), però un cop s'ha establert certa normalitat pandèmica, el 2022, la taxa d'emancipació ha pujat al 19,2%. És més plausible que aquesta pujada s'hagi produït per la fi de l'efecte de la pandèmia (augment de l'ocupació juvenil, millora de les perspectives de futur, etc.) que no pas per un canvi de tendència en el mercat de l'habitatge. Les dades dels pròxims anys confirmaran si es produeix una tendència a l'alça o un previsible estancament a l'entorn d'aquest xifra.

Gràfic 22. Taxa d'emancipació domiciliària. Població de 16 a 29 anys. Catalunya, 2000-2022. Percentatge

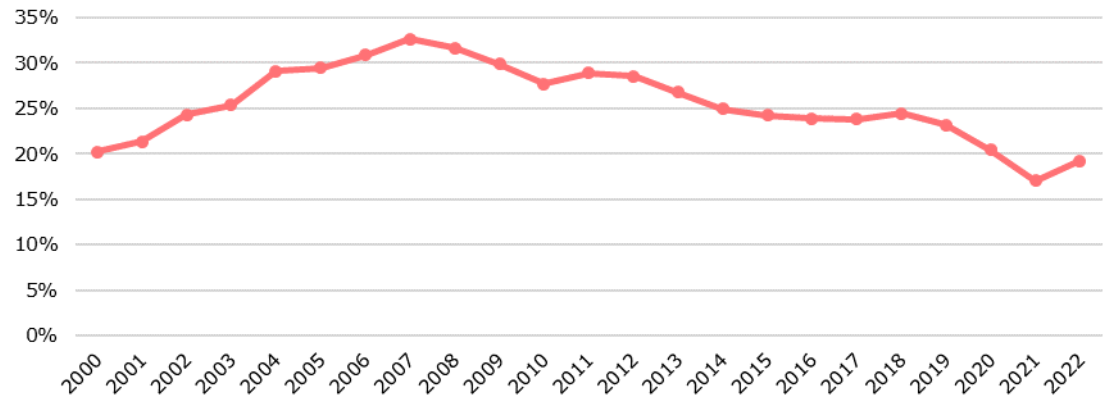

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

L'evolució dels preus de compra i de lloguer a Catalunya ha suposat un dels canvis més grans en els béns de primera necessitat. Les dues darreres dècades, l'habitatge s'ha acabat de convertir en un producte de mercat, sotmès a fortes dinàmiques inflacionistes i especulatives. Només així es pot entendre el ràpid creixement del cost mitjà del preu del lloguer en la majoria de localitats catalanes, així com dels preus de compra. En alguns territoris concrets, com els que tenen un nivell elevat de reclam turístic, l'evolució ha estat encara més intensa. En aquest tipus de contextos (com per exemple la ciutat de Barcelona) l'emergència i la multiplicació de pisos turístics han estimulat l'increment de preus i la conseqüent segregació de certs perfils poblacionals en alguns barris concrets. Això ha comportat un canvi de tendència en el règim de tinença. Segons les dades de l'Idescat, l'any 2017 ja només el 24,5% de les persones de 20 a 34 anys emancipades vivien en un habitatge en propietat, quan fins a l'any 2007 el percentatge de persones propietàries era superior al 60%. Segons les dades de l'Idescat, el 2021 hi havia a Catalunya 26.100 habitatges de propietat en què la persona de referència era jove, de 18 a 30 anys, mentre que pel que fa a habitatges de lloguer n'hi havia pràcticament el doble (50.400).

Tal com es pot veure en el gràfic 23, el preu del metre quadrat de propietat a Catalunya va passar, de l'any 2000 al 2006, de 1.354 euros a 3.895 euros. Això suposa un creixement sense precedents per la seva intensitat. Amb la crisi del 2008 va decréixer, però no a nivells especialment baixos tenint en compte l'elevada taxa d'atur que llavors hi havia. Amb la recuperació econòmica posterior, el preu va tornar a pujar fins a arribar, el 2021, a prop de 2.500 euros el metre quadrat.

Pel que fa al lloguer, l'evolució ha estat molt semblant, si bé està molt condicionada al territori. El cost d'un habitatge a Barcelona (918,8 euros mensuals de mitjana el 2021) és un 19% superior que al conjunt de l'àmbit Metropolità (774,1 euros) i un 61% més alt que a la resta de Catalunya (571,3 euros). Aquestes diferències s'han anat eixamplant al llarg de les darreres dues dècades: l'any 2000 el cost d'un lloguer a Barcelona era 190 euros més car que a Catalunya, i l'any 2021 la diferència era de 347 euros. Tot i això, les dades indiquen que els anys 2020 i 2021 s'ha produït un cert descens en el preu del lloguer, fruit de l'efecte de la pandèmia i les restriccions que van provocar una mobilitat menys elevada. Tanmateix, el preu de compra no va baixar fins al 2021.

Gràfic 23. Preu de compra d'habitatge de nova oferta (euros per metre quadrat) i de lloguer (euros mensuals). Catalunya, àmbit Metropolità i Barcelona, 2000-2021. Euros

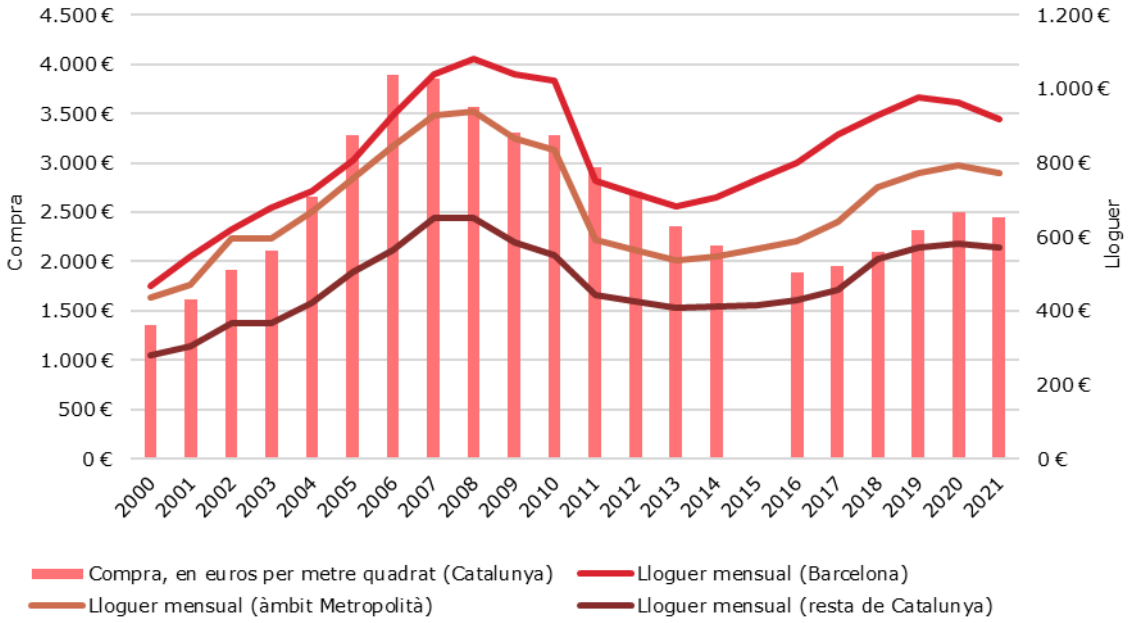

Nota: No es disposa de les dades de compra de l'any 2015.

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

4.2. El lleu augment d'una política clau: la construcció d'habitatge de protecció oficial

Hi ha un cert consens que una de les grans polítiques per millorar l'accés de la joventut al mercat de l'habitatge i poder-se emancipar és el parc públic d'habitatge. Altres territoris que tenen situacions estructurals i socials semblants a la de Catalunya tenen millors taxes d'emancipació principalment perquè tenen un parc públic d'habitatge molt més extens. En canvi, a Catalunya no es disposa de prou habitatge de protecció oficial arreu del territori, i especialment on més demanda hi ha. Tot i el dèficit històric d'aquests tipus d'habitatge i les necessitats de la població jove catalana, s'ha de dir que la construcció d'habitatge de protecció oficial ha estat més aviat tímida. Els darrers anys ha anat augmentant, però no prou per poder cobrir la gran demanda d'habitatge en condicions més accessibles que les que ofereix el mercat. Tal com es pot veure en el gràfic 24, durant el període de l'any 2000 al 2010 es va superar l'1% d'habitatges de protecció oficial entre els habitatges construïts. A partir d'aquest any es va baixar de manera abrupta i no és fins als darrers cinc anys que no ha augmentat gradualment, però amb una intensitat més aviat reduïda. Les darreres dades mostren que l'increment se situa al 0,34% el 2021.

Gràfic 24. Intensitat de la construcció d'habitatge de protecció oficial. Catalunya, 2000-2021. Percentatge

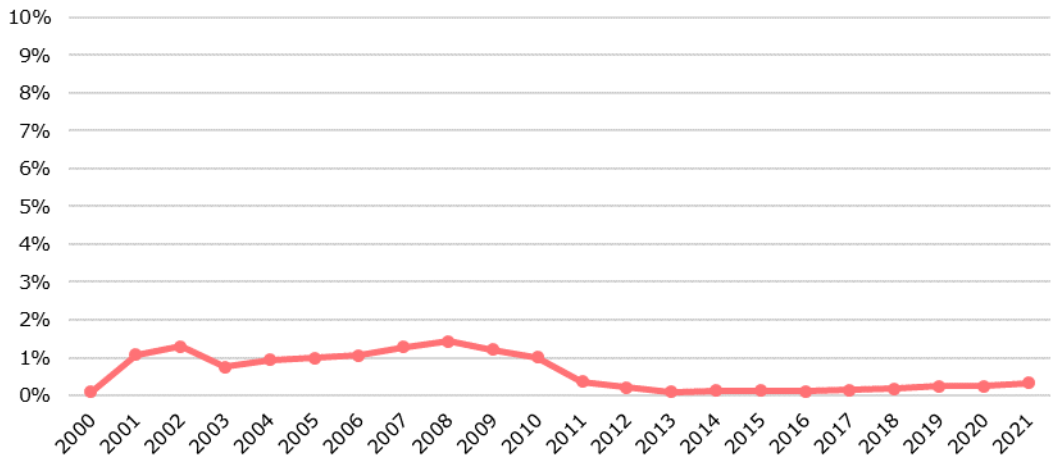

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

5. Cultura

5.1. Després de la pandèmia i les restriccions, augmenta la proporció de les persones joves que participen activament en entitats culturals

El final de les restriccions aplicades l'any 2020 va propiciar una pujada en la proporció de joves que tenien una participació activa en alguna entitat cultural.[1] El 2021 es va situar en el 58,6%. Això suposa un increment de 6 punts percentuals respecte al 2020 i també una millora respecte al 2019 (57,3%). Aquest increment és degut especialment als i les joves de 25 a 29 anys.

Al gràfic 25 es pot veure que la participació cultural és més elevada en les noies (60,2% el 2021) que en els nois (57,7%), tot i que la diferència no és gaire elevada. Tampoc trobem diferències gaire significatives segons els diferents grups d'edat dels i les joves, fet que fa pensar que són unes dinàmiques força consolidades per aquells que hi participen.

Gràfic 25. Persones que participen de manera activa en alguna entitat cultural, segons el sexe i el grup d'edat. Població de 15 a 29 anys. Catalunya, 2018-2021. Percentatge

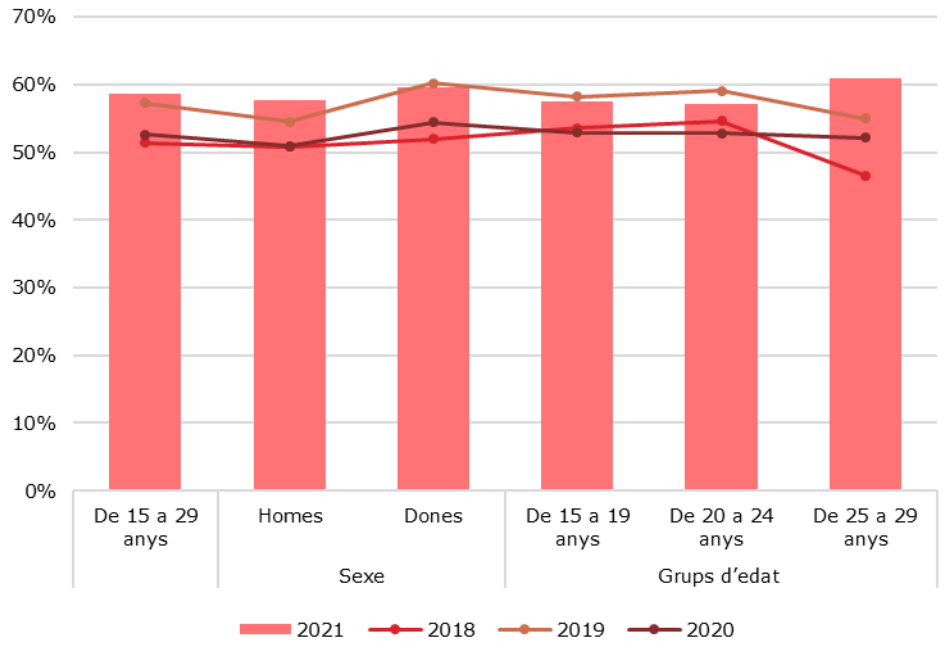

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Pel que fa al consum de continguts audiovisuals, s'ha de dir que no hi ha dades actualitzades que permetin veure les possibles variacions durant els anys de la pandèmia. Les dades fins al 2019 indiquen que el consum de continguts audiovisuals cada cop era més present en la joventut de Catalunya, especialment en els de menys edat. Tal com es pot veure en el gràfic

[1] En aquesta definició s'inclou des de teatre amateur, cineclub, club de lectura, tocar un instrument, grups de contingut cultural en xarxes socials, participar en alguna associació cultural o organització d'alguna festa popular, entre d'altres.

26, el 32% de la joventut a Catalunya de 15 a 29 anys veia continguts audiovisuals (a la televisió o en qualsevol altra plataforma, excepte al cinema) almenys dues hores diàries l'any 2019. En el cas del grup de menys edat (15 a 19 anys) el percentatge arriba fins al 36,6%. A mesura que tenen més edat, la proporció baixa fins a arribar al 28,5% en els de 25 a 29 anys. Tanmateix, aquesta tendència no és tan evident en altres anys anteriors al 2019 (de fet, el 2017 eren els de més edat els que tenien una proporció més elevada).

Tot i no tenir dades del 2020, és plausible que el percentatge hagi augmentat per culpa de les restriccions de mobilitat i els confinaments que va patir la població, que va fer que moltes persones joves passessin més tremps a la llar i poguessin consumir més continguts audiovisuals amb més freqüència.

Gràfic 26. Població de 15 a 29 anys que consumeix continguts audiovisuals almenys dues hores diàries, segons el sexe i grup d'edat. Catalunya, 2016-2019. Percentatge

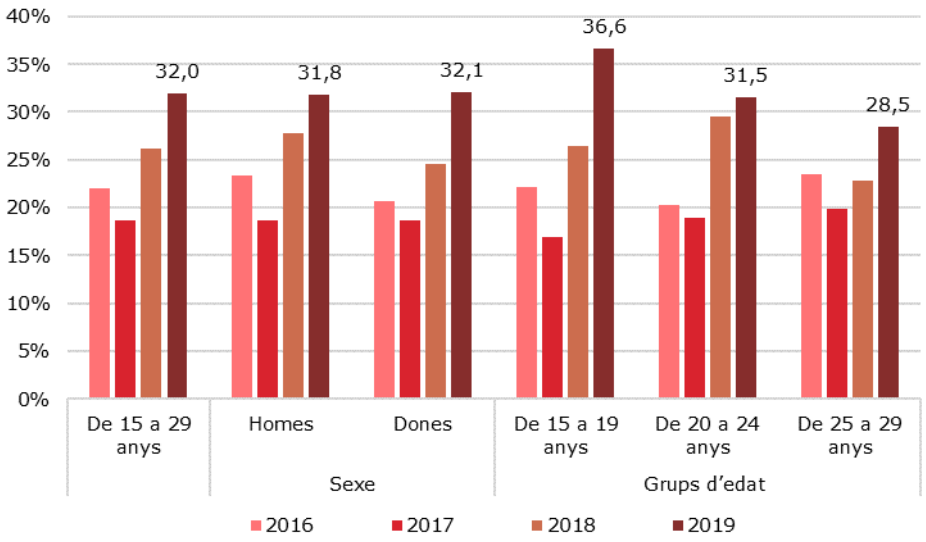

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

5.2. Es redueix de manera substancial el percentatge de joves que declaren que llegeixen habitualment

Si ens centrem en els canvis d'hàbits relacionats amb l'oci cultural, un dels més recents és la baixada substancial de persones joves que declaren que llegeixen habitualment. La lectura es considera un hàbit positiu, una pràctica cultural amb un gran consens pedagògic sobre els beneficis que aporta. Si el 2018 el 51,8% de la joventut catalana responia que llegia habitualment (es considera en aquest grup aquells que responen que han llegit més de 5 llibres o còmics els darrers 12 mesos sense comptar els que hagin llegit per necessitat educativa o professional), la tendència canvia de manera abrupta i el 2019 passa a ser el 29,3%. Aquesta baixada s'intensifica durant el primer any de la pandèmia. El 2020 només el 27% de la joventut declara que llegeix amb regularitat com a forma d'oci. Aquesta dada és certament preocupant i una mica incoherent, ja que es podria esperar que durant la pandèmia s'incrementés el nombre de persones joves que llegissin amb regularitat perquè van passar algunes etapes de l'any tancats a casa o amb restriccions de mobilitat. Aquestes dades poden reforçar encara més la hipòtesi que durant la pandèmia la població jove es va sentir més atreta pel consum audiovisual que no pas per la lectura.

Gràfic 27. Població de 15 a 29 anys que llegeix habitualment. Catalunya, 2016-2020. Percentatge

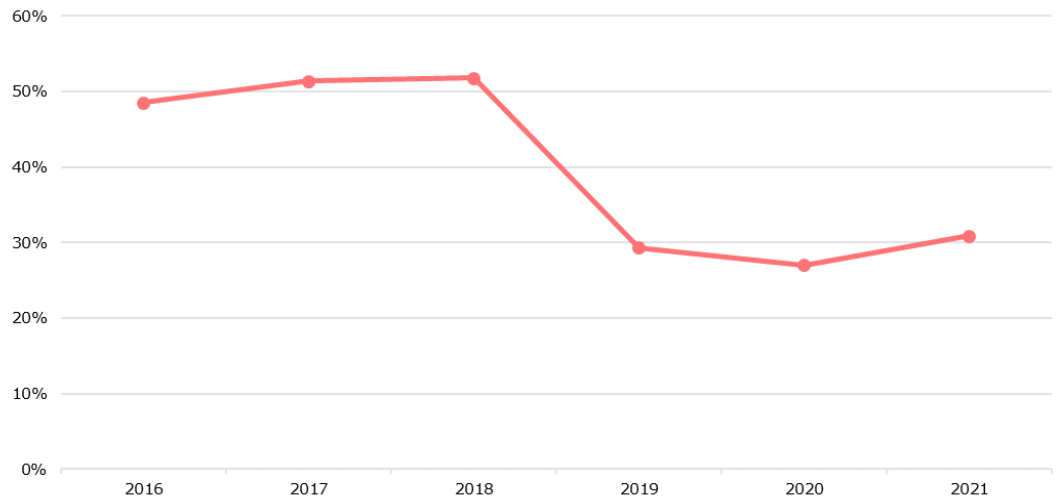

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

5.3. Tot i que el coneixement del català és generalitzat, els i les joves catalanoparlants habituals són minoria a Catalunya

El grau de coneixement i comprensió del català per a la joventut de Catalunya és molt majoritari. Al llarg dels anys sempre ha estat superior al 90%, i normalment s'ha situat al voltant del 96% al llarg de les dues darreres dècades. S'ha d'entendre amb certa normalitat que hi hagi cert percentatge que no tingui comprensió del català, atès que Catalunya és un territori que freqüentment atrau migració d'arreu del món i que aquesta pot trigar cert temps a arribar a tenir-ne la comprensió suficient.

La distribució del grau de comprensió oral segons la franja d'edat mostra que la més jove, dels 15 als 19 anys, sempre ha tingut uns nivells superiors de coneixement del català, probablement perquè ha estat immersa almenys un temps en el sistema educatiu català. L'any 2018 el 98,5% d'aquestes persones joves entenia el català. D'altra banda, com hem vist al capítol sobre població d'aquest informe, bona part de les persones joves immigrades pertanyen a les franges d'edat més grans, i això és coherent amb els nivells lleugerament inferiors de coneixement del català en aquest grup d'edat (del 92,3% per a la franja de 25 a 29 anys, l'any 2018).

En l'àmbit territorial, a les comarques amb menys component urbà és on una part més gran de la població jove comprèn el català. Això passa a l'Alt Pirineu i Aran (99%) i a les Terres de l'Ebre (98,6%), que és on s'obtenen els registres més elevats. A més d'un ús social més generalitzat del català en aquests territoris, segurament hi ajuda que la presència de joves immigrants (generalment amb un desconeixement del català en el moment d'arribada) és inferior a la mitjana catalana. En canvi, els nivells més baixos de coneixement s'ubiquen a les Comarques Gironines (93,5%) i a l'Àmbit de Ponent (93,9%), tot i que es mantenen per sobre del 90%.

Gràfic 28. Població de 15 a 29 anys que comprèn el català parlat. Catalunya, 2001, 2007, 2011, 2013 i 2018. Percentatge

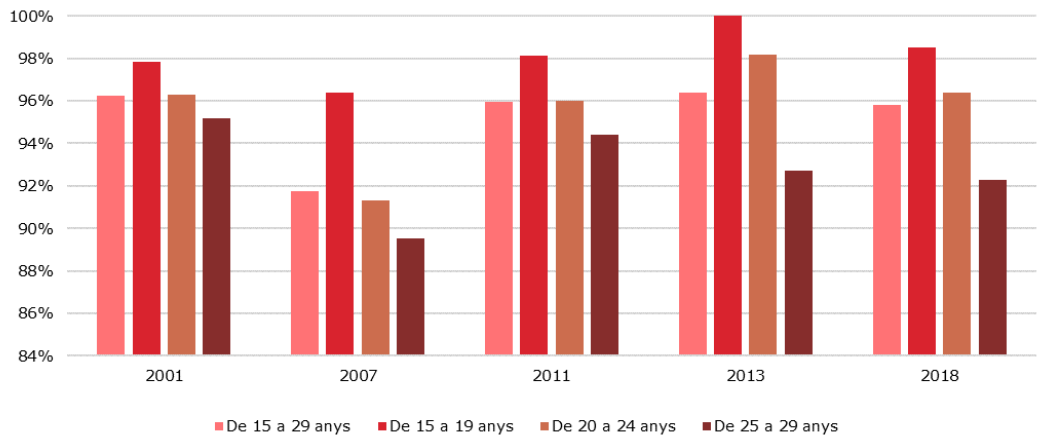

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Tanmateix, la salut del català s'ha mantingut en una situació de gran marge de millora entre la població jove. El 2018 la població jove que no es declara catalanoparlant habitual (gràfic 29) és del 64,7%. Si bé el màxim va arribar el 2008 amb el 68,5%, les darreres dades no auguren cap millora substancial.

Així doncs, les dades mostren que la comprensió del català està ben estesa, especialment per les polítiques educatives d'immersió lingüística, però el seu ús quotidià és relativament baix entre els i les joves. I és especialment baix en les franges d'edat menys joves. Les dades mostren que el 2018 només el 28,5% de la població jove de 25 a 29 anys és catalanoparlant habitual, mentre que entre els i les joves de 15 a 19 anys serien el 43,6%. En pràcticament totes les onades analitzades el grup de joves de menor edat és el que es declara de manera més prevalent com a catalanoparlant (menys l'any 2003).

Una de les dades que deixa alguns interrogants d'aquest gràfic és l'evolució de les cohorts. Com es pot veure, el 2008 el 37,7% dels que tenen de 15 a 19 anys es declaren com a catalanoparlants habituals. En aquesta mateixa cohort, cinc anys més tard (l'any 2013, quan tindrien entre 20 i 24 anys), el percentatge d'aquest grup d'edat és de 34,5% i, deu anys després (l'any 2018, quan tindrien entre 25 i 29 anys), el percentatge és substancialment menor (28,5%). Com ja s'ha comentat, una possibilitat és que aquesta evolució s'expliqui per una entrada més elevada de població immigrant juntament amb cert nivell d'emigració de població autòctona. Mancarien dades més actualitzades per veure com han influït les dinàmiques dels darrers anys.

Gràfic 29. Població de 15 a 29 anys que parla el català habitualment. Catalunya, 2001, 2007, 2011, 2013 i 2018. Percentatge

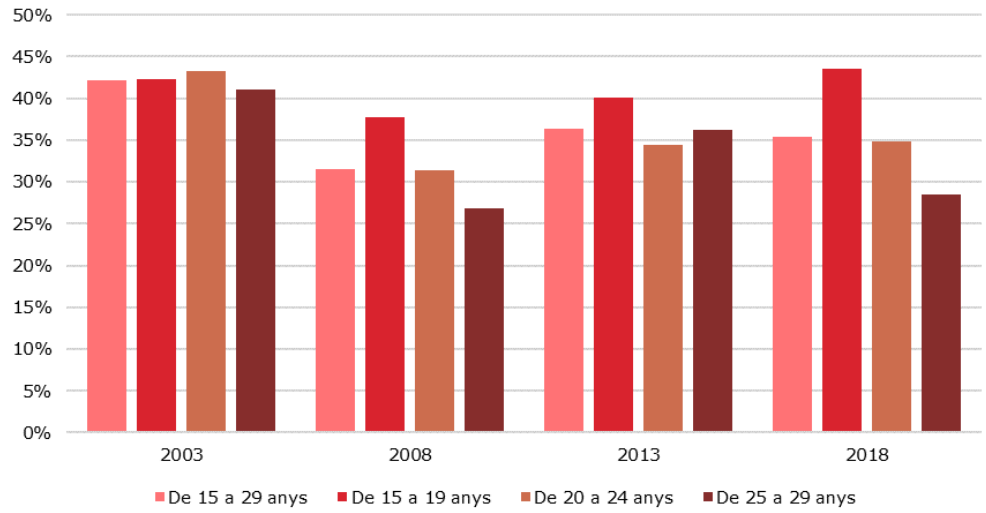

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

5.4. Les barreres a l'accés i l'assistència a la cultura

La cultura no ha gaudit d'una inversió excessivament elevada en el context català i s'aprecia un cert descens de la despesa. S'ha d'assenyalar que no es disposa de dades més enllà de l'any 2017. Les darreres dades disponibles posicionen el nivell d'inversió al 0,4% del PIB de Catalunya. Aquest percentatge és força menor al de l'any 2010, que va arribar a representar el 0,6%. Segons les dades d'Eurostat, a Espanya, el 2017 la despesa en serveis culturals representava el mateix percentatge del PIB que a Catalunya (0,4%). Aquest percentatge no està gaire lluny de la mitjana europea dels 27, que se situaria al 0,5% el mateix any analitzat.

Gràfic 30. Pes de la despesa en la cultura com a percentatge del PIB. Catalunya, 2010-2017. Percentatge

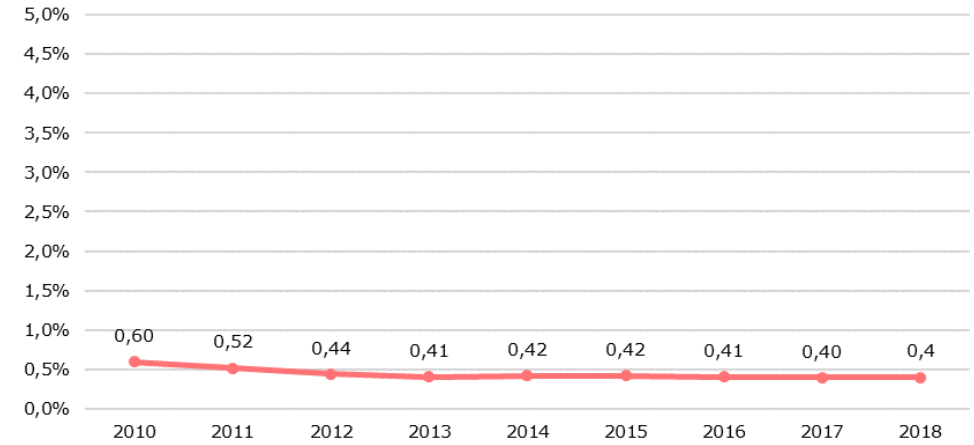

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Una de les eines que més s'ha consolidat a Catalunya per atreure els i les joves per fer més ús dels serveis culturals és el Carnet Jove. Aquest carnet facilita l'accés dels i les joves que el tenen mitjançant descomptes a tot tipus de serveis, espectacles o instal·lacions culturals. Com es pot veure en el gràfic 31, la cobertura del Carnet Jove és àmplia: pràcticament s'ha consolidat en el 40% de la joventut catalana al llarg dels darrers anys. Aquesta política sembla especialment atractiva per als i les joves de 20 a 25 anys, que han arribat a una cobertura a prop del 50% l'any 2016. Durant el primer any de la pandèmia la cobertura s'ha vist afectada a la baixa, però de manera poc significativa. On sí que es veu un canvi de tendència els darrers anys és en els grups de joves de menys edat. Mentre que la cobertura entre els 25 i els 29 anys no ha parat de créixer (ha passat del 24,6% el 2012 fins al 36,8% el 2020), entre les persones joves de 15 a 19 anys la proporció cada cop és menor (ha passat del 36,3% el 2012 fins al 26,5% el 2020).

Gràfic 31. Cobertura del Carnet Jove entre la població de 15 a 29 anys. Catalunya, 2012-2020. Percentatge

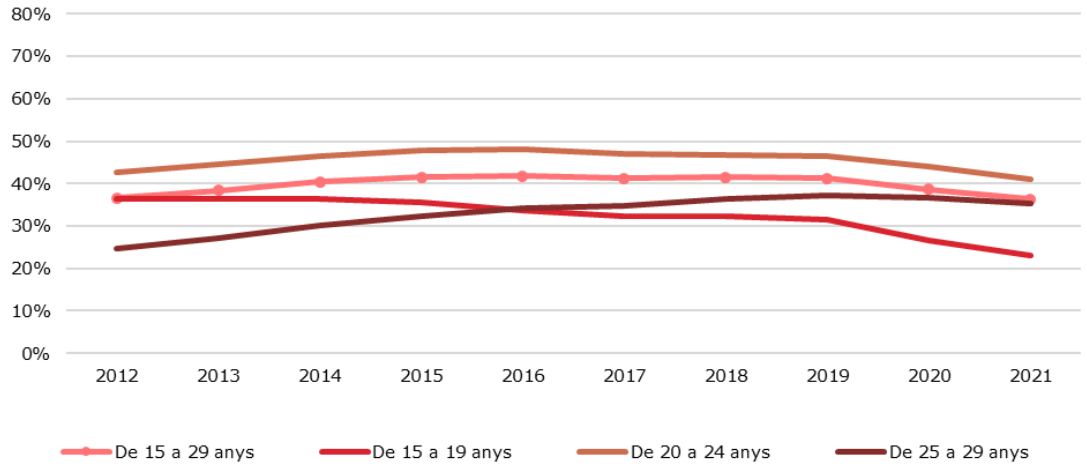

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

El Carnet Jove és una política que cerca facilitar, entre d'altres, l'accés a la cultura. L'objectiu d'aquest tipus de propostes seria força encertat, ja que en el context català hi ha perfils de joves que no fan més consum cultural per manca de recursos econòmics o per manca d'oferta. Abans de la crisi pandèmica, el percentatge que declarava que no accedia a més oferta cultural pels preus o la manca d'oferta era força elevat. El 2019, el 67,4% de la joventut declarava que la maca d'oferta i els preus suposaven una barrera per anar als concerts, el 63,9% al cinema, el 44,2% a espectacles d'arts escèniques, el 41,2% a les exposicions i, en menor mesura, el 24,7% declarava que era un impediment per a la lectura de llibres o còmics. Aquests percentatges cauen de manera substancial amb la pandèmia. El motiu no seria tant per una rebaixa dels preus o la millora de l'oferta al llarg del 2020, sinó principalment per una manca de possibilitats degut a les restriccions de mobilitat i de tancament temporal de l'oferta i dels aforaments per reduir els contagis.

Gràfic 32. Població de 15 a 29 anys que declara que no accedeix a diferents serveis culturals per manca d'oferta o pel preu. Catalunya, 2016-2020. Percentatge

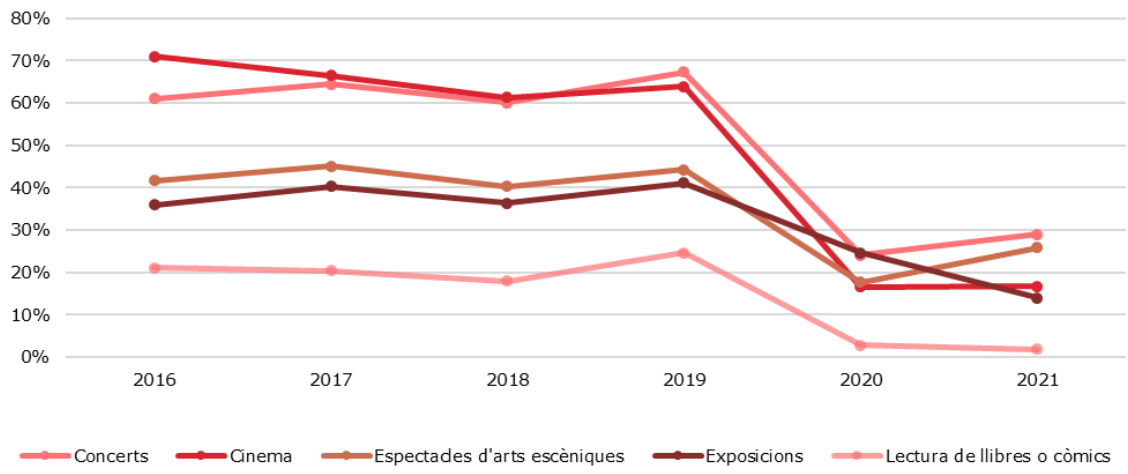

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

6. Salut

6.1. La pandèmia de la COVID-19 fa caure l'esperança de vida juvenil a Catalunya

L'esperança de vida és un dels indicadors més coneguts per estudiar l'estat de salut d'una població i les seves condicions d'existència. Sempre és una bona notícia que les persones puguin viure cada cop més anys, sempre que no se'n descuidin les condicions de vida, el nivell de benestar i el grau de salut en general que tenen les persones en totes les etapes de la vida. Normalment, la millora de l'esperança de vida va acompanyada de més qualitat de vida de les persones de més edat. A diferència de l'anomenada "segona transició demogràfica", que va disparar l'esperança de vida arreu dels països avançats gràcies a la reducció de la mortalitat infantil, els darrers anys la millora de les dades d'esperança de vida s'explica principalment per la millora de la salut de les persones de més edat gràcies als avenços mèdics i les cures. La situació de més esperança de vida de la població suposa un repte de primer ordre per a la societat catalana, ja que està acompanyada d'una menor natalitat, i la població es va envellint.

Les darreres dues dècades l'esperança de vida de les persones joves a Catalunya ha gaudit d'un increment constant que ha fet que les persones l'allarguessin de mitjana fins a 3 anys de vida. Com es pot veure al gràfic 33, l'esperança de vida de la població jove no va parar de créixer els darrers anys fins al 2019, quan es va assolir una esperança de vida de 84,4 anys. Tanmateix, les dades del 2020 canvien totalment la dinàmica de manera abrupta. La pandèmia de la COVID-19 ha provocat una reducció de l'esperança de vida, principalment per l'alta mortalitat al llarg del 2020 de la població de més edat per culpa dels contagis del virus, per la manca de vacunes i per la seva elevada vulnerabilitat. Tot i que es tracta d'una dada molt negativa, i que provoca una reducció molt elevada de l'esperança de vida de la població jove (de quasi 2 anys de reducció), és de preveure que l'evolució d'aquest gràfic tindrà forma de "V". Les dades de mortalitat per culpa de la pandèmia al llarg del 2021 i 2022 s'han anat normalitzant i cal preveure que les dades de l'esperança de vida els propers anys augmentin fins a nivells prepandèmics.

Gràfic 33. Edat estimada de defunció per a la població en el moment de fer 15, 20 i 25 anys. Catalunya, 2000-2020. Anys

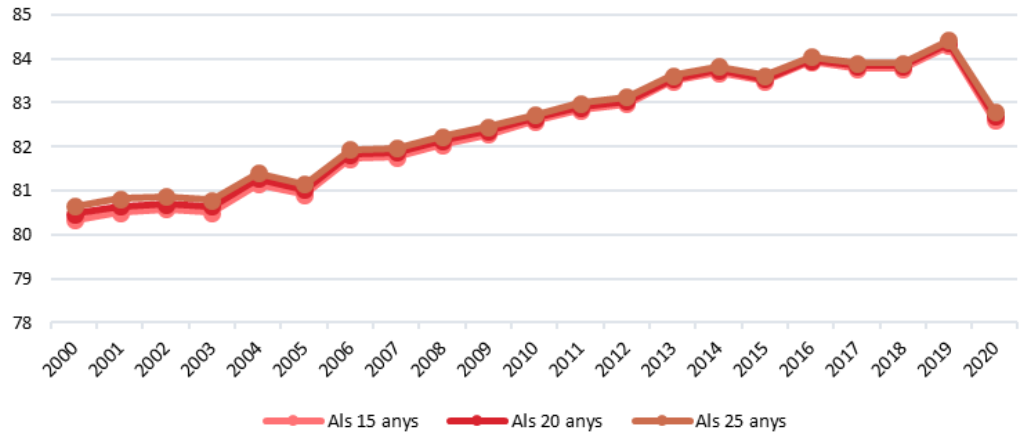

Nota: Edat actual més esperança de vida en l'edat actual

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

6.2. La mortalitat juvenil no augmenta l'any de la pandèmia

Tot i que el gran descens de la mortalitat infantil i juvenil es va donar en la segona meitat del segle XX, cal destacar que les dues primeres dècades del segle XXI la mortalitat juvenil no ha parat de disminuir. Així, de les 60 morts per cada 100.000 persones joves que hi havia l'any 2000, es va passar a les 21,7 de l'any 2019, just abans de la pandèmia. En aquest sentit, és rellevant preguntar-se fins a quin punt la pandèmia de la COVID-19 ha afectat la mortalitat juvenil. Les dades mostren que, a diferència del que succeïa als grups d'edat més avançada, en la població juvenil es va reduir la mortalitat l'any de l'arribada de la pandèmia. Tal com es pot veure en el gràfic, el 2020 es va produir una reducció del nombre de morts per suïcidi i d'accidents de trànsit en comparació amb l'any 2019. Mentre que l'any 2019 hi havia 3,5 morts per accident de trànsit per cada 100.000 joves, el 2020 es reduïa al 2,6 cada 100.000 joves.

Pel que fa a la mortalitat per suïcidis, es va passar dels 3,79 morts per suïcidi cada 100.000 joves el 2019 a 3,05 el 2020. En general la mortalitat juvenil va passar de 21,7 defuncions cada 100.000 joves l'any 2019 a 21,4 el 2020. Aquesta reducció, especialment per accidents i suïcidis, es pot entendre també en clau de la menor mobilitat dels i les joves per les restriccions que es van aplicar per contenir els contagis de les diferents onades de la pandèmia al llarg de l'any 2020. Això explicaria la reducció pel que fa a la mortalitat en els accidents de trànsit. També és possible que la reducció en els suïcidis es fonamentés amb la relació més estreta amb les persones convivents de la llar (especialment els membres de la família) i potser també amb una reducció d'algunes interaccions negatives que es poguessin produir en altres àmbits fora de la llar i, en general, amb el context d'excepcionalitat viscut.

Cal destacar que el suïcidi, així com la temptativa de suïcidi, és un fenomen que té diferències per sexe molt significatives. El 2020 la mortalitat causada per suïcidi se situava en 3,74 defuncions cada 100.000 nois, mentre que en les dones era de 2,32 defuncions cada 100.000 noies. Les diferències segons el sexe també són destacades en les morts per accident de trànsit. Si bé es pot observar una reducció significativa d'aquest tipus de morts, que va passar de 22,8 defuncions per cada 100.000 joves l'any 2000 a 3,05 l'any 2020, en el cas dels homes se situaria a 3,7 defuncions i en el cas de les dones, a 1,3 morts per accident de trànsit cada 100.000 habitants.

Sigui com sigui, aquesta reducció de la mortalitat juvenil l'any 2020 contrasta amb l'augment de la mortalitat en grups d'edat més avançada el mateix any. Tanmateix, és probable que, alhora que es produeixi una reducció de la mortalitat de les persones d'edat avançada els anys posteriors a la pandèmia, la mortalitat juvenil torni a nivells prepandèmics.

Gràfic 34. Defuncions entre les persones joves de 15 a 29 anys segons la causa. Catalunya, 2000-2020. Defuncions per cada 100.000 habitants

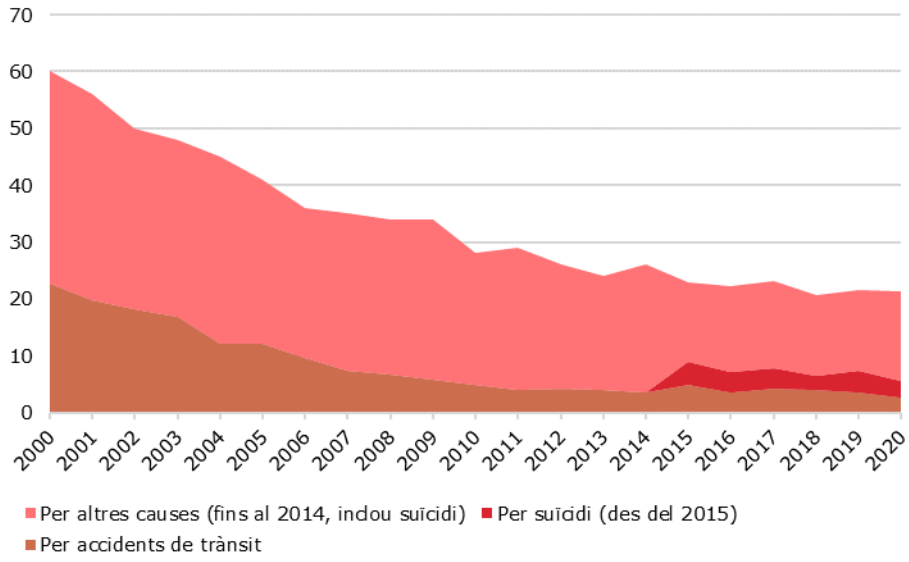

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Gràfic 35. Taxa de mortalitat específica segons el sexe i la causa. Població de 15 a 29 anys. Catalunya, 2000-2020. Defuncions per cada 100.000 habitants

Total

Accidents de trànsit

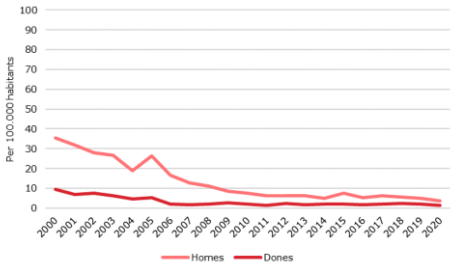

Suïcidis

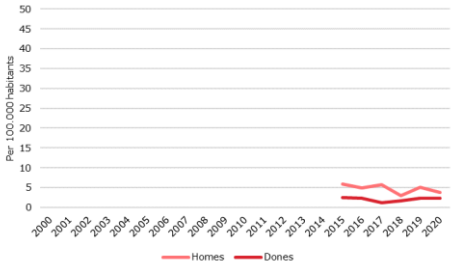

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Si analitzem les dades del 2020 amb una mirada territorial, s'observa que les Terres de l'Ebre i l'Alt Pirineu i Aran són els territoris que tenen més mortalitat juvenil: 30,2 i 27,7 defuncions per cada 100.000 persones joves, respectivament. Les diferències, però, no són gaire significatives amb la resta de territoris, menys a les Comarques Centrals (22,8) i l'àmbit Metropolità (20,2). En aquest darrer territori és on trobem una baixa mortalitat per accident de trànsit (1,8 per cada 100.000 habitants el 2020, mentre que al Camp de Tarragona arriba a 7,9 i a les Terres de l'Ebre, a 7,6). Per contra, a l'àmbit Metropolità, la taxa de mortalitat per suïcidis està prop de la mitjana (3,3 per cada 100.000 habitants, que contrasta amb l'1,2 de les Comarques Centrals).

On trobem un nivell força més elevat de defuncions per suïcidi de joves és especialment a l'Alt Pirineu i Aran (9,2 el 2020, si bé ja el 2019 era de 9,4 cada 100.000 habitants). La resta de territoris ja estarien prop de la mitjana de Catalunya o per sota. En alguns d'aquests territoris l'estadística varia de manera molt significativa els diferents anys analitzats perquè tenen menys població juvenil, circumstància que fa que els resultats de l'indicador variïn molt en aquest tipus d'estadístiques.

6.3. Baixa l'accidentalitat laboral i milloren els estils de vida saludables

En paral·lel a l'evolució de la baixada de la mortalitat de la població jove que s'ha produït les darreres dècades, cal assenyalar que aquesta dinàmica ha anat acompanyada d'una evolució a la baixa de l'accidentalitat laboral juvenil. De fet, la baixada de l'accidentalitat ha estat força acusada fins al 2020. Com es pot observar en el gràfic 36, el 2003 hi va haver prop de 96 casos d'accidents de treball amb baixa per cada 1.000 persones ocupades de 16 a 29 anys, mentre que el 2020 el nombre és de 27 casos. Això significa una reducció de més de dos terços del nivell en poc més d'una dècada. Hi pot haver diferents components que impliquin aquest tipus de descens: una millora en la supervisió dels protocols laborals de seguretat o un canvi en el tipus de sector en què treballen els i les joves en són els principals. Aquest indicador d'accidentalitat laboral no inclou els accidents que es produeixen en el trajecte d'anada o tornada de la feina, si bé les dades de mortalitat per accidents de trànsit que ja hem vist anteriorment permeten estimar que també se n'ha reduït la proporció.

Tot i els bons resultats, aquesta dinàmica sembla que va arribar a un dels nivells més baixos el 2020, ja que el 2021 va repuntar fins als 33 casos per cada 1.000 persones ocupades de 16 a 29 anys. Tanmateix, aquesta pujada situa encara aquesta accidentalitat a nivells similars de la passada dècada. Caldrà veure si es manté els pròxims anys.

Pel que fa a les malalties professionals amb baixa, sembla que es mantenen en uns nivells força baixos després de la reducció que es va produir a principis de segle. El 2003 hi havia 2,5 joves amb malaltia professional amb baixa per cada 1.000 joves ocupats i es va passar a només 0,16 el 2020, el nivell més baix en el període estudiat (no estan disponibles les dades de l'any 2021).

Gràfic 36. Accidents de treball i malalties professionals amb baixa per 1.000 persones ocupades assalariades. Població de 16 a 29 anys. Catalunya, 2003-2021. Tant per mil

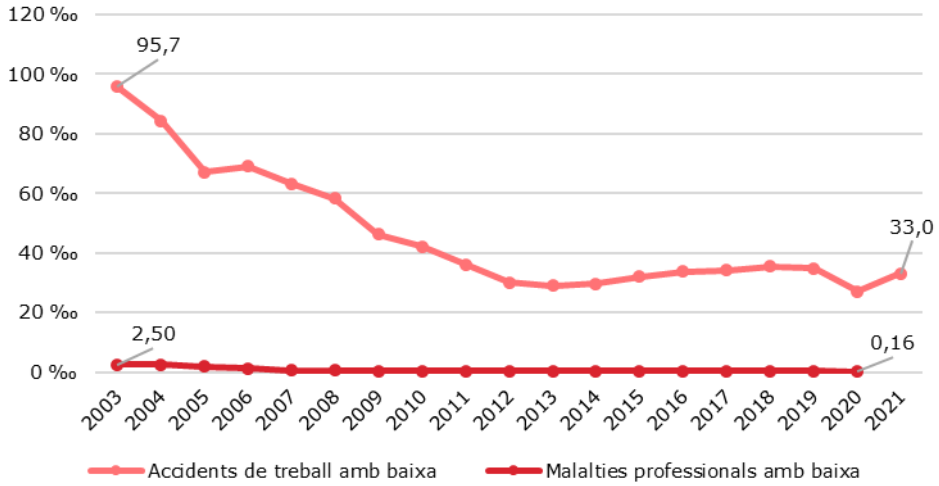

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Als bons resultats sobre la salut dels i les joves que s'han pogut veure fins al moment cal afegir-hi altres determinants de la bona o mala salut de les persones. Els estils de vida relacionats amb el consum i els hàbits saludables o nocius són un dels grans determinants de la salut dels i les joves. Els hàbits que adquireix la joventut poden tenir impactes importants en l'edat adulta. Per exemple, l'inici precoç del consum de substàncies s'associa amb un risc més elevat de desenvolupar dependència i altres problemes durant la vida adulta.

Com a hàbits saludables tradicionalment s'analitza l'activitat física i el consum de drogues (com serien el tabac, l'alcohol o altres drogues). En el gràfic 37 es pot veure l'evolució d'una selecció d'aquests indicadors, que mostren una tendència cap a una prevalença més important dels hàbits saludables entre els i les joves.

D'una banda, l'indicador del consum de tabac (diari o ocasional) respecte al total de la població juvenil mostra un descens d'aquest hàbit entre la població juvenil (reflex del que es produeix en el conjunt de la societat). L'inici de l'hàbit de fumar està associat justament a les edats primerenques de la joventut i sovint es relaciona amb l'inici d'altres consums, com el d'alcohol. En aquest sentit, es pot veure que hi ha un descens significatiu entre els anys 2011 i 2021: la proporció de joves de 15 a 29 anys que fumen (diàriament o de manera ocasional) va passar de ser el 37,3% l'any 2011 al 21,8% l'any 2021 (més de 15 punts percentuals de diferència). S'ha de dir que on trobem un salt força substancial en aquesta reducció del consum és entre l'any 2020 i el 2021, en què disminueix 3,8 punts percentuals. En aquest sentit, la gran reducció la trobem especialment en les dones: mentre que en els homes la proporció va passar del 26,6% al 25,1% entre el 2020 i el 2021, en les dones va passar del 24,3% al 18,4% el mateix període.

Si analitzem l'activitat física com a indicador d'hàbit saludable, trobem que la població juvenil que fa activitat física moderada o intensa (almenys 20 minuts un mínim d'un dia a la setmana) va anar augmentant al llarg del període analitzat. La realització d'activitat física moderada, i especialment la intensa, és un hàbit saludable que contribueix a la millora de la qualitat de vida de les persones. Entre els i les joves de 15 a 29 anys la proporció que fa activitat física de manera habitual arriba al 87,9% el 2021, més de 10 punts percentuals que el 2011. A més, s'ha de tenir en compte que tant el 2020 com el 2021 són anys de pandèmia, en què alguns hàbits dels i les joves podrien haver canviat arran de l'alteració de les dinàmiques durant els períodes de restriccions de mobilitat. Ans al contrari, els i les joves no només no van reduir aquesta proporció, sinó que els dos anys de pandèmia el percentatge va augmentar en comparació amb els anys precedents. És possible que dintre dels canvis d'hàbits que es van produir en alguns joves durant la pandèmia, cert percentatge prengués més consciència de la importància dels hàbits saludables o aprofités per fer altres activitats d'oci que fossin més viables en temps de restriccions.

Les desigualtats en els hàbits saludables segons el sexe també les trobem quan analitzem l'activitat física. Si bé en el cas del consum de tabac trobem un menor percentatge de consum freqüent en les dones, en el cas de l'activitat física són també les dones les que tenen un percentatge sensiblement superior als homes. La dada del 2021 trenca totalment la dinàmica tradicional en què els homes joves eren els que feien activitat física en una proporció més elevada. El 2021 les dones joves passen a fer més activitat física que els homes (89,9% respecte a 86%). Aquestes dades, però, fan referència a una activitat física relativament moderada (almenys un dia un mínim de 20 minuts) i seria d'esperar que els resultats siguin diferents en el cas d'una freqüència i/o intensitat esportiva més alta.

Gràfic 37. Activitat física i consum de tabac segons el sexe. Població de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011-2021. Percentatge

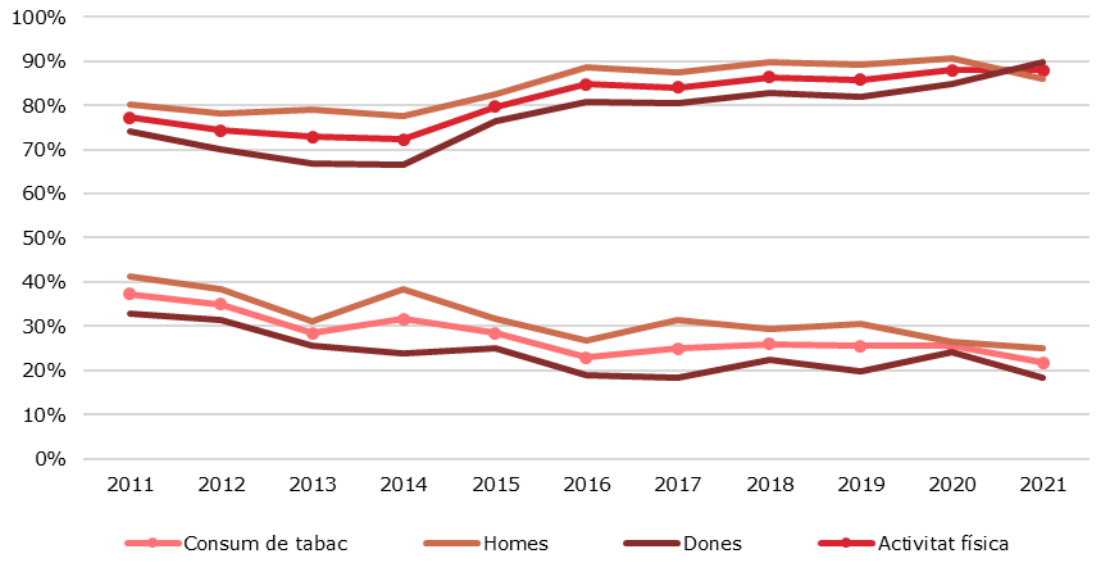

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

6.4. Les interrupcions voluntàries de l'embaràs i els embarassos adolescents

Si analitzem les dades més recents en el context català (gràfic 38), es pot observar que durant la primera dècada dels anys 2000 van créixer tant les interrupcions voluntàries de l'embaràs (IVE) com els embarassos adolescents, fins a l'any 2007 i 2008. Tot i aquesta pujada, els dos indicadors van romandre a nivells força baixos, especialment el d'embarassos adolescents. El màxim que s'arriba d'embarassos de noies entre 14 i 17 anys va ser de 12,3 per cada 1.000 dones d'aquestes edats. En les darreres dades disponibles (2021) aquesta proporció és força més reduïda i arriba a menys de la meitat (5,6 casos cada 1.000 dones de 14 a 17 anys). És plausible pensar que el fet de tenir més control de la concepció (a causa de canvis culturals i d'informació, l'accés als mètodes anticonceptius i l'accés a l'anomenada "píndola de l'endemà") ara permet reduir el volum d'embarassos no desitjats i les IVE. Les darreres dues dècades, la màxima proporció d'IVE va ser l'any 2008, amb 23,4 casos cada 1.000 dones de 15 a 29 anys. A partir d'aquell any es redueix significativament (possiblement perquè disposa de més accés a la "píndola de l'endemà") fins a arribar al nivell de 16,5 casos de l'any 2021.

Aquesta reducció ha estat transversal en tots els grups d'edat, si bé és més intensa entre les dones de 15 a 19 anys. En aquesta franja, les IVE s'han reduït de 15 a 10 per cada 1.000 dones adolescents en pocs anys. Segons les darreres dades, el 2021 els casos d'IVE entre les dones de 15 a 19 anys se situen en 9,9 per cada 1.000 dones, mentre que en les de 20 a 24 arriben a 20,4 casos i en les de 25 a 29 anys arriben a 19,9 casos (dades no incloses en el gràfic). En general, les noies més joves tenen menys casos d'IVE, circumstància que es podria explicar pel fet que en aquesta edat probablement es mantenen menys relacions sexuals que en edats més grans i també per un possible efecte generacional, de manera que cada vegada hi ha més conscienciació i formació en termes de salut sexual i reproductiva (tot i que les dades de l'apartat següent apunten més aviat al contrari). Tanmateix, no sempre ha estat així, ja que les dades també indiquen que l'any 2000 hi havia pràcticament el mateix nombre de casos d'IVE entre dones joves de 15 a 19 anys com de 25 a 29 anys (al voltant dels 11 casos per 1.000 dones).

Les dades també indiquen (dades no incloses en el gràfic) que les dones joves solen tenir més IVE que el conjunt de dones en edat reproductiva. Si el 2021 el nivell de casos entre els 15 i 29 anys arriba als 16,5, entre les dones de 15 a 44 arriba als 13 casos.

A Catalunya el nombre de casos d'IVE per cada 1.000 dones de 15 a 29 anys és superior al del conjunt d'Espanya al llarg del temps. Les dades més actualitzades d'Espanya fan referència al 2018, on se situa uns 4 casos per sota cada 1.000 noies que a Catalunya.

Gràfic 38. Taxa d'embarassos per 1.000 dones de 14 a 17 anys i taxa d'interrupcions voluntàries de l'embaràs per 1.000 dones de 15 a 29 anys. Catalunya, 2000-2021. Tant per mil

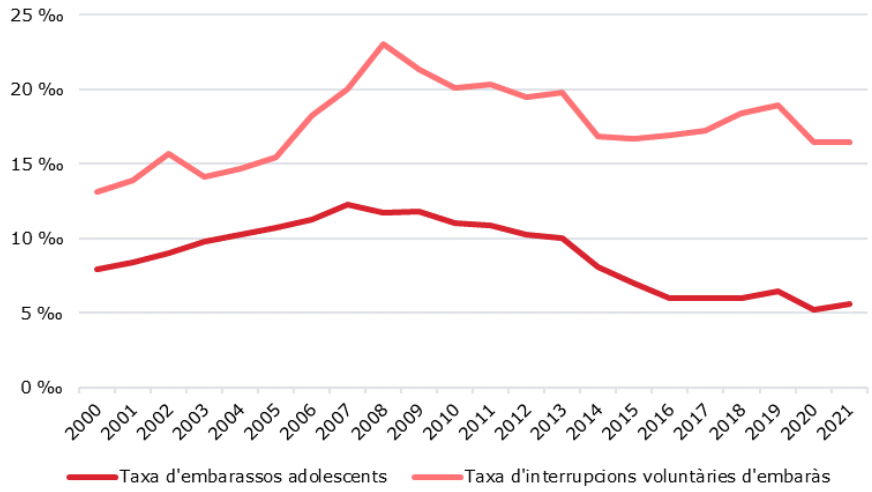

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

6.5. Es redueixen les relacions sexuals de risc dels i les joves

Les relacions sexuals de risc suposen un problema de salut pública, en la mesura que estan relacionades amb el contagi de malalties de transmissió sexual i amb els embarassos no desitjats. Entre la població jove aquesta és una qüestió d'especial rellevància. L'indicador que s'utilitza per mesurar les relacions sexuals de risc les defineix com aquelles que suposen un risc d'embaràs no desitjat o de contreure una malaltia de transmissió sexual. En concret, l'indicador que es presenta en el gràfic 39 és el de la població juvenil que declara haver tingut com a mínim una relació sexual de risc durant els darrers 12 mesos respecte al total de la població juvenil.

Les dades extretes de l'*Enquesta a la joventut de Catalunya* de 2017 i de 2022 mostren que els darrers cinc anys s'ha reduït la proporció de joves que mantenen relacions sexuals de risc. El 2017 un de cada quatre joves havia mantingut relacions de risc els darrers 12 mesos. El 2022 aquesta proporció baixa fins al 19,9% (un de cada cinc). Els percentatges són més elevats en el cas d'homes tots dos anys (amb diferències poc significatives respecte a les dones). On trobem més diferència és en l'edat: entre els i les joves de 15 a 19 anys la proporció se situa a prop del 30%, mentre que en els de 25 a 29 anys la proporció se situa a prop del 20%. És a dir, com més edat, es mantenen menys relacions sexuals de risc.

Gràfic 39. Joves que han mantingut alguna relació sexual de risc els darrers 12 mesos segons el sexe i el grup d'edat. Catalunya, 2017 i 2022. Percentatge

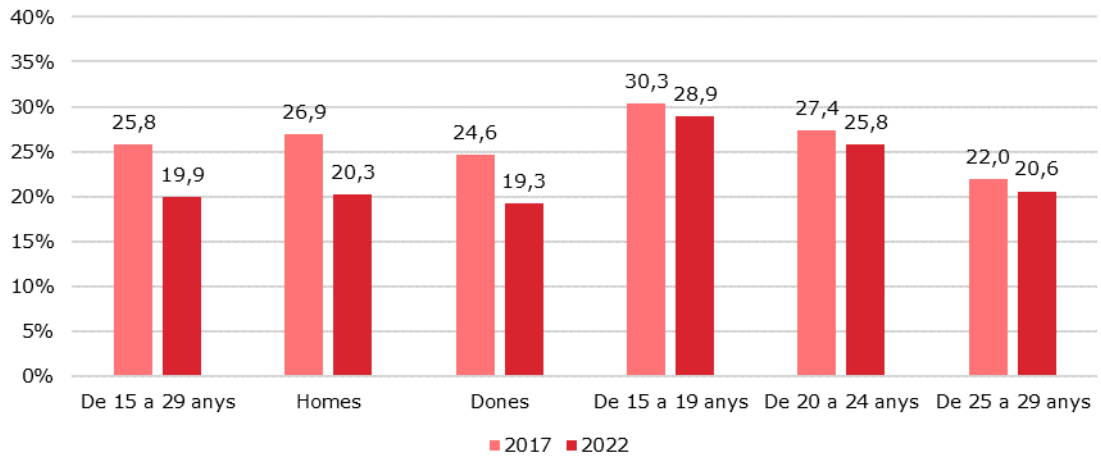

Font: Enquesta de Salut de Catalunya (Departament de Salut)

6.6. La pandèmia empitjora la salut mental de les persones joves

En general, les persones joves solen patir pocs problemes de salut física. S'ha pogut veure en anteriors apartats d'aquest informe que, en global, la pandèmia no ha tingut un impacte gaire significatiu en la salut física o la mortalitat dels i les joves. Tanmateix, cada cop s'acumulen més evidències que els darrers anys els i les joves poden estar patint més problemes relacionats amb la salut mental o emocional que la població de més edat. Això és certament preocupant, ja que, com assenyala l'Organització Mundial de la Salut, gran part dels trastorns de salut mental en l'edat adulta solen començar en etapes més primerenques de la vida com és la joventut o l'adolescència.

La situació dels darrers anys dels i les joves s'ha agreujat en gran part a conseqüència de la COVID-19 i les restriccions que es van anar adoptant, especialment al llarg de l'any 2020. Hi ha diferents hipòtesis que sustenten que la salut mental i emocional dels i les joves s'han vist especialment agreujades durant la pandèmia. Una primera explicació de per què la pandèmia i les restriccions derivades podrien afectar la salut mental dels i les joves és que se n'han obstaculitzat les relacions afectives i d'amistat, així com les oportunitats de lleure, elements que són més importants durant l'adolescència i la joventut que en etapes posteriors. Una altra explicació vindria per la incertesa sobre el futur que poden sentir, justament en un moment clau en la presa de decisions i en les seves trajectòries formatives, laborals i vitals. Al llarg del 2020 i el 2021 es van produir fenòmens, com l'anomenada "fatiga pandèmica", que el que indicaven era l'esgotament mental que moltes persones patien per culpa del trencament de les dinàmiques vitals sense saber quan ni com es podria sortir d'aquella situació.

En aquest apartat contribuïm en l'anàlisi de la salut mental de la població jove a partir de l'indicador *Patient Health Questionnaire* (PHQ-8), que mesura el risc de patir depressió en diferents nivells. Es tracta d'un indicador consolidat i validat internacionalment per mesurar la salut mental de la població. Com mostra el gràfic 40, el percentatge de persones joves potencialment afectades per depressió major no va deixar de reduir-se durant la dècada del 2010 fins a l'any 2019: de l'11,8% de persones joves afectades l'any 2011 al 3,4% l'any 2019, uns nivells força inferiors que els de la població de més de 29 anys (8,1%).

Tanmateix, amb l'arribada de la pandèmia la tendència va canviar. La prevalença es dispara. Es passa del 3,4% el 2019 al 7,2% el 2021. Així doncs, les dades confirmen que la salut mental d'una part de la població jove a Catalunya ha empitjorat, probablement a causa d'un augment del malestar emocional, dels símptomes de depressió i ansietat i de l'estrès que han causat tant la pandèmia com les mesures adoptades per lluitar-hi, inclosos el confinament i les restriccions de mobilitat (l'any de les restriccions més severes, el 2020, és l'any en què va augmentar més la mala salut mental). Tot i que aquesta pujada es podria descriure com a significativa, es tractaria d'un impacte encara moderat en comparació amb el nivell d'anys anteriors (el 2011, que es va arribar a l'11,8% de la població jove).

El perfil de jove que sol ser més vulnerable a partir aquest tipus de malestars o malalties psicològiques solen ser les dones. L'any 2021, el 10,2% de les dones joves tenien risc de patir depressió major, mentre que entre els nois la proporció era del 4,3% (menys de la meitat). També hi ha diferències força significatives segons el grup d'edat de la població jove que s'analitza. Les dades mostren que, com més edat, menys prevalença. El 2021, l'11,2% dels i les joves de 15 a 19 anys tenien risc de patir depressió major, metre que entre de 20 a 24 la proporció baixa al 5,5% i després, al 4,5% en les persones de 25 a 29 anys. Així doncs, tot indica que les noies més joves serien les que tenen més risc de patir mala salut mental.

Gràfic 40. Risc de depressió major. Població de 15 a 29 anys. Catalunya, 2011-2021. Percentatge

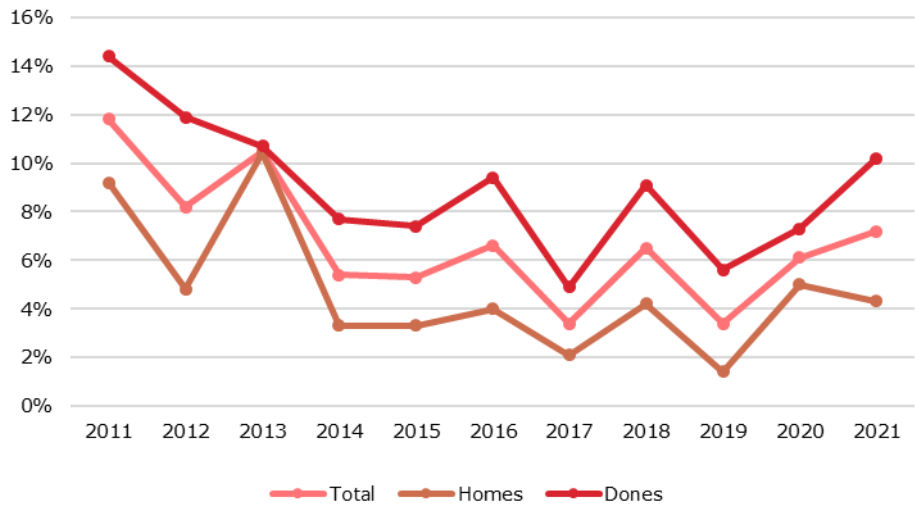

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

6.7. L'assessorament en eixos associats a la salut dels i les joves decreix amb l'edat

Dels diferents eixos analitzats en aquest capítol s'ha pogut veure que en alguns indicadors els i les joves es troben en una situació de certa millora en comparació amb altres moments dels darrers anys. Un dels mecanismes perquè el jovent tingui més protecció davant de les possibles situacions que condicionin la salut de manera negativa és tenir el coneixement i la informació necessària per poder encarar situacions o adoptar pautes i comportaments beneficiosos o saludables. No tots els i les joves poden tenir el mateix accés a aquesta informació per diferents motius.

Un dels factors que s'observa que condiciona de manera evident és l'edat dels i les joves. Segons les dades analitzades més actuals (l'any 2017), en edats més primerenques els i les joves reben més assessorament sobre temes que poden influir pràctiques i comportaments sobre dimensions relacionades amb la seva salut. Per exemple, prop del 25% dels i les joves declaren que han rebut assessorament sobre sexualitat i consum de drogues, i un 20% sobre alimentació. Aquests percentatges decauen amb intensitat a mesura que analitzem edats més avançades, fins a arribar als joves de 25 a 29 anys, en què la proporció no arriba al 5%. Aquest descens és perquè durant l'etapa d'escolarització es reben la majoria d'assessoraments sobre aquests temes. Tanmateix, es tracta de tres eixos cabdals per a la població juvenil i que tenen una clara incidència en totes aquestes edats, raó per la qual segurament sigui una cobertura baixa que s'hauria de poder incrementar.

Gràfic 41. Població de 15 a 29 anys que rep assessorament en àrees associades a la salut segons el grup d'edat. Catalunya, 2017. Percentatge

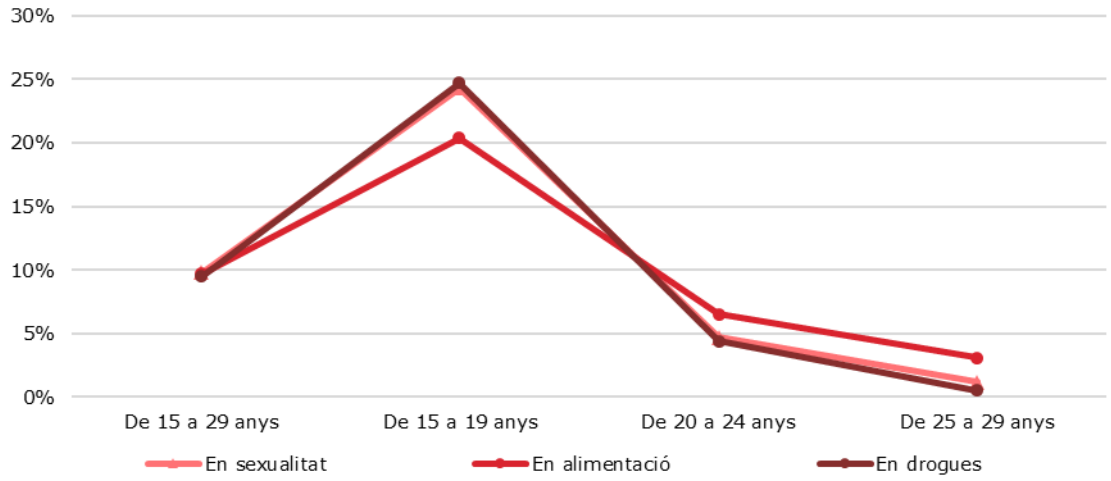

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Pel que fa a la cobertura de l'assessorament segons el sexe, les dades mostren que en la població de 15 a 29 anys no hi ha diferències significatives en temes de sexualitat, però sí que trobaríem una petita diferència en l'alimentació i en les drogues, on els homes joves en rebrien més (1,5 punts percentuals més).

7. Participació

7.1. Es manté al 25% la satisfacció amb la democràcia i cau per sota del 50% l'interès per participar en la societat

Les darreres dècades han estat particularment intenses pel que fa als trasbalsos produïts per les crisis econòmiques i la pandèmia. Històricament, i en diferents contextos, les grans recessions han comportat alguns canvis i moviments socials que han fet que el posicionament dels i les ciutadanes en relació amb diferents institucions variïn força. Aquest va ser el cas de Catalunya, tal com es pot apreciar en el gràfic 42.

El grau de satisfacció amb la democràcia es va enfonsar en pocs anys a partir del 2008 i va passar del 50,5% de persones joves que es declaraven satisfetes fins a un escàs 11,8% l'any 2014. Des de llavors, el grau de satisfacció s'ha anat recuperant, però de manera lenta i tímida, fins a arribar al 24,9% de l'any 2020 (que suposaria la meitat del que hi havia abans de la crisi econòmica del 2008), i s'ha mantingut al mateix nivell fins al 2022. Sembla que en el cas de la crisi de la pandèmia no s'ha produït un efecte sobre aquest indicador entre els i les joves. De fet, si ho comparem amb el nivell prepandèmic, el 2019 estava força més baix (al 19,6%). En el cas de les persones de més de 29 anys el percentatge és força similar i una mica superior al dels i les joves.

El baix nivell de satisfacció amb la democràcia no depèn només dels canvis socials, sinó també de les respostes polítiques a les diferents crisis i esdeveniments que han succeït al llarg de la darrera dècada. Aquesta variabilitat de la satisfacció amb el funcionament de la democràcia contrasta amb l'estabilitat relativa del percentatge de la població jove que declara que s'interessa per la política, que ha estat durant uns quants anys al voltant del 50%. Tanmateix, les darreres dades mostren que es produeix una caiguda de l'interès per la política: tant en la població de més de 29 anys com en la població jove, amb l'arribada de la pandèmia, el percentatge de població que s'interessa per la política cau de manera substancial. En la població jove passa del 51,4% al 47% entre el 2019 i el 2020, però el 2022 el descens s'intensifica fins a arribar al 42,3%, el valor més baix des de l'any 2006.

Així doncs, sembla que els posicionaments de la joventut respecte a les dinàmiques de l'interès en la política dels i les joves (a la baixa des d'una posició relativament alta) i la satisfacció amb la democràcia (a l'alça o mantenint-se, però sota mínims) són força diferents. Pel que fa a l'indicador d'eficàcia política externa (que mesura la percepció de la capacitat que té la ciutadania a l'hora d'influir en els assumptes públics), mostra una tendència a l'estabilització al voltant del 55-56%. Les darreres dades mostren que el 55,7% de la població jove creu que la ciutadania té capacitat a l'hora d'influir en els assumptes públics, més de cinc punts percentuals que la població de més de 29 anys.

Gràfic 42. Indicadors sobre actituds polítiques segons el grup d'edat. Catalunya, 2005-2022. Percentatge

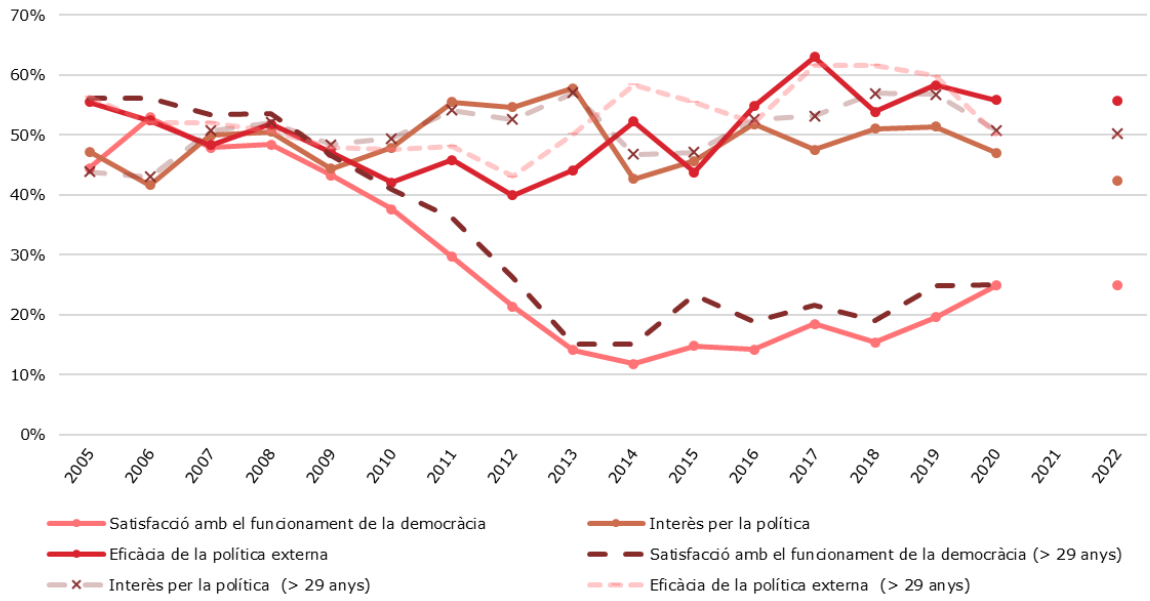

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Així, de la mateixa manera que la satisfacció amb les institucions i amb la democràcia pot anar fluctuant segons el context social, també pot haver-hi variacions sobre les seves postures polítiques i ideològiques (gràfic 43). A Catalunya hi ha hagut una tendència per la qual la ciutadania s'autoubica majoritàriament a nivells més a l'esquerra que a la dreta en l'espectre ideològic. Segons les dades analitzades, això també succeïa entre la població jove catalana, però ja no és així. En l'escala esquerra-dreta utilitzada que va d'1 a 7, on 1 és més a l'esquerra i 7 més a la dreta (el punt mitjà seria 3,5), la joventut catalana s'autoubicava tradicionalment per sota del 3,5 de mitjana (fins i tot algun any per sota del 3). Però a partir del 2014 se sobrepassa el punt central i s'ubica sensiblement més a la dreta. Fins a arribar al 2020, que passa a posicionar-se de mitjana al 3,9 (el valor més a la dreta del període analitzat) i es manté al mateix nivell el 2022 (no hi ha dades per al 2021).

Tradicionalment, com més edat, més elevada és la proporció de població autoubicada a la dreta. Les dades mostren que, efectivament, al llarg del temps les persones de més de 29 anys estan sensiblement autoubicades més a la dreta que els i les joves, tot i que la diferència és poc significativa (la població de més de 29 anys s'autoubica al 4,1 l'any 2022). En els i les joves, però, són els de menor edat els que es posicionen més a la dreta (4,0 els i les joves de 18 a 24 anys) en comparació amb els de 25 a 29 anys (3,8). Les diferències són una mica més substancials entre homes i dones joves, on els primers es posicionarien més a la dreta (4,1) que les segones (3,7).

L'altra dimensió ideològica d'interès per entendre el context català és el posicionament de la ciutadania sobre la seva identitat catalana-espanyola. En aquest sentit, l'any 2022 el 39% de la joventut catalana es considera només catalana o més catalana que espanyola. Aquesta dada és prou significativa, ja que es tracta del nivell més baix dels darrers 15 anys. Se situaria a 20 punts percentuals del punt més àlgid d'aquest indicador (el 2013 es va arribar al 59,2%). A partir d'aquest any la tendència ha estat cap a la baixa (tret d'algun repunt puntual), fins a situar-se per sota del 40%. La baixada els darrers tres anys ha estat força més pronunciada

en la població jove que entre les persones més grans de 29 anys (l'any 2022 se situaven al 46,1% les més grans de 29 anys que es consideren només catalanes o més catalanes que espanyoles).

Gràfic 43. Identitat nacional catalana i autoubicació en l'eix esquerra (1 extrema esquerra) – dreta (7 extrema dreta) segons el grup d'edat. Catalunya, 2005-2022

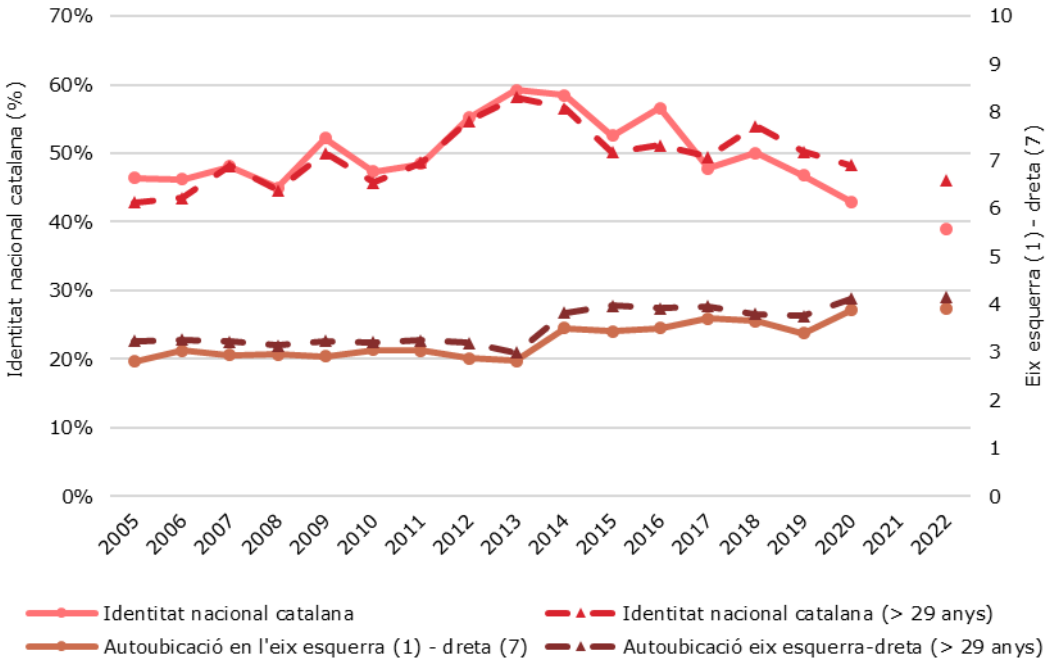

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

7.2. Es manté la confiança en les institucions catalanes a un nivell mitjà

Com hem vist prèviament, hi ha certa desconfiança en relació amb el funcionament de la democràcia en una proporció majoritària de la població jove. La fluctuació d'aquest indicador (que baixava de manera abrupta a partir del 2008) es podria vincular amb la confiança en les institucions públiques. En el cas de les principals institucions polítiques catalanes (Govern de la Generalitat i Parlament de Catalunya) no es pot dir que hi hagi hagut un descens gaire significatiu arran de la crisi del 2008 o per altres situacions de gran impacte polític i institucional la darrera dècada (gràfic 44).

Segons l'indicador de la confiança dels i les joves en les institucions catalanes, on 0 és màxima desconfiança i 10 és màxima confiança, la mitjana del 2022 se situa al 5. Aquest valor mostra cert nivell constant de desafecció en relació amb les institucions. És un resultat que no ha variat amb gaire intensitat la darrera dècada, però que es podria dir que ha tingut un repunt des del 2014 (on se situava als 4,3 punts) fins al 2019, on ja estava al voltant del 5 actual. De fet, el valor més alt en la sèrie analitzada és l'actual, tot i que les diferències en la població jove són escasses. En les dades del 2022 trobem poca variació segons el sexe i el grup d'edat. On sí que podem veure certes diferències és en l'evolució de les dones joves, que van passar del 3,9 del 2014 al 5 del 2022 (un canvi més intens que en el cas dels homes). Sembla que l'augment de la confiança en les institucions catalanes de la població jove vindria per les dones.

Gràfic 44. Confiança en les principals institucions catalanes segons el grup d'edat. Població de 18 a 29 anys. Catalunya, 2005-2022. Escala de 0 a 10 (0 màxima desconfiança i 10 màxima confiança)

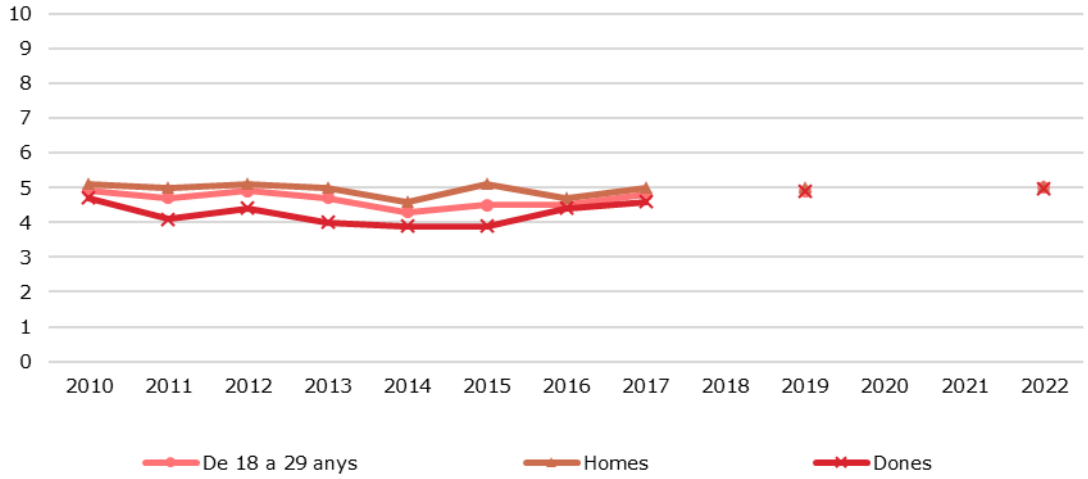

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

7.3. Els i les joves es consideren majoritàriament afins a valors postmaterialistes

El sociòleg R. Inglehart va formular durant la dècada de 1970 la teoria sobre el canvi de valors en les societats occidentals. Segons aquesta teoria, els valors estan passant d'emfasitzar gairebé exclusivament el benestar material i la seguretat personal a donar cada cop més importància a la qualitat de vida. Segons aquesta teoria, la població es fragmentaria entre els qui tindrien una actitud més materialista (caracteritzada pel fet de prioritzar les fites tradicionals de seguretat econòmica) i aquells que s'identifiquen amb una actitud postmaterialista (caracteritzada pel fet de prioritzar les fites no materials, com una societat més participativa).

Amb l'indicador de postmaterialisme (que defineix el percentatge de persones que escullen protegir la llibertat d'expressió o augmentar la participació de la ciutadania en les decisions importants de govern com a primera opció entre els objectius per als pròxims 10 anys) es pot analitzar fins a quin punt la societat juvenil està polaritzada a partir d'aquest eix. Els i les joves catalans prefereixen protegir la llibertat d'expressió o augmentar la participació de la ciutadania en les decisions importants del Govern enfront de mantenir l'ordre de la nació o combatre l'augment dels preus?

Les dades del gràfic 45 mostren que els valors postmaterialistes han anat guanyant pes entre la joventut catalana. L'any 2000 hi havia menys del 50% d'individus afins als valors postmaterialistes, mentre que el 2020 la proporció ja arribaria al 69% (tot i que va arribar al 83% el 2018).

Gràfic 45. Població de 18 a 29 anys amb valors postmaterialistes. Catalunya, 2000-2020. Percentatge

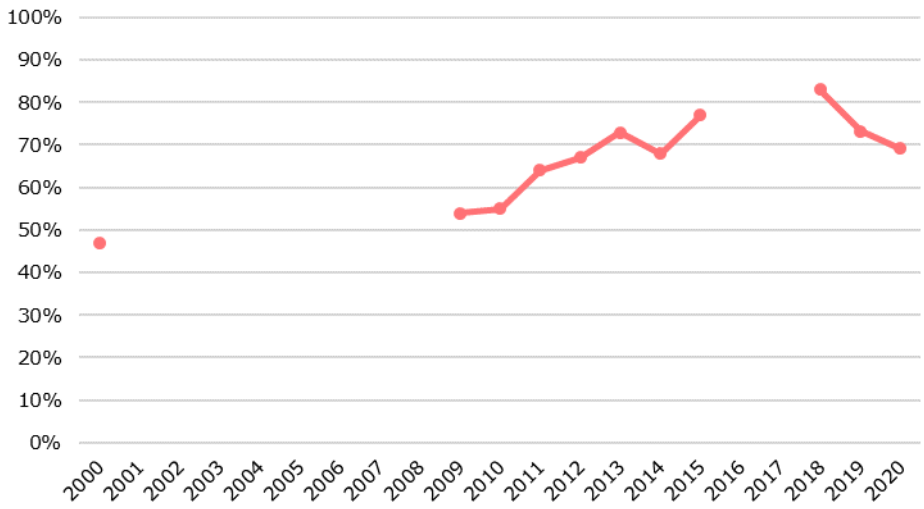

Nota: Sense dades per als anys 2016 i 2017.

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

8. Inclusió

8.1. Les transferències públiques esmorteeixen l'impacte de la pandèmia en la taxa de risc de pobresa juvenil

Tradicionalment les condicions de vida de la població jove no han suscitat gaire preocupació en comparació amb altres grups d'edat, malgrat que és un dels col·lectius en què més proporció de població es troba en una situació de vulnerabilitat econòmica. Els darrers anys la població jove ha passat a ser el grup que se situa en més proporció en risc de pobresa, juntament amb els menors d'edat. Si bé algunes evidències suggereixen que la vulnerabilitat econòmica en la joventut sol ser una situació més passatgera que en altres etapes de la vida (ja que sovint s'abandona aquesta situació abans que les persones de més edat), cada cop s'acumulen més evidències de les conseqüències negatives que deixa el transitar durant l'etapa juvenil en aquesta situació de precarietat econòmica. Els i les joves que viuen en llars amb privació econòmica solen tenir menys oportunitats laborals i tenen més probabilitat de tenir itineraris laborals precaris (baixos salaris, més temporalitat, etc.). Algunes evidències mostren que, com més temps passen en aquesta situació, més difícil és sortir-ne, amb la qual cosa acaben reproduint el cicle de precarietat econòmica amb els seus fills i filles.

Un dels motius de la vulnerabilitat econòmica de les persones joves és la seva situació en el mercat laboral, però n'hi ha d'altres. Com s'ha vist prèviament, molts joves d'entre 15 i 29 anys viuen principalment a la llar d'origen (generalment amb els progenitors). Això indica que la majoria de joves que es troben en risc de pobresa ho estan perquè viuen en llars pobres, és a dir, que el conjunt dels ingressos de la llar (la suma de tots els membres) se situa per sota del llindar de pobresa. La taxa de pobresa es calcula a partir dels ingressos totals de la llar dividit per les unitats de consum.

Tanmateix, cal no oblidar que l'altre factor que condiciona en gran mesura la seva situació de precarietat econòmica és la manca de polítiques públiques que els ajudin a tenir unes rendes més elevades. Especialment polítiques adreçades als estrats més baixos o a les llars amb joves.

Els períodes previs a la crisi econòmica iniciada el 2008, les taxes de pobresa juvenil eren relativament baixes (gràfic 46), fet que fomentava aquesta visió de menys preocupació cap al col·lectiu jove sobre les seves condicions de vida. Per poder llegir bé el gràfic 46, s'ha de tenir en compte que les dades de l'*Enquesta de condicions de vida* fan referència a l'any fiscal anterior, és a dir, que les dades del 2021 fan referència al total dels ingressos de l'any anterior.

Segons les dades de l'*Enquesta de condicions de vida*, a Catalunya, l'any 2004 la taxa de risc de pobresa dels i les joves era inferior al 15%, de manera que era el grup amb una taxa de risc de pobresa més baixa. Però a partir de l'any 2008 aquesta tendència canvia i la població jove passa a ser la que acumula un nivell més elevat de risc de pobresa, juntament amb els infants. L'any 2014 es va assolir el punt més alt de la taxa de risc de pobresa juvenil (26,8%). Posteriorment, aquesta taxa es va quedar força estable al voltant del 25-27%.

Com va afectar la pandèmia a la taxa de risc de pobresa juvenil? Es podria esperar que, com va succeir el 2008, la taxa de risc de pobresa de la població jove creixés per culpa de la crisi pandèmica, que va paralitzar gran part de l'economia al llarg del 2020. En aquest sentit, cal indicar que, a diferència de temps anteriors, es van aplicar una sèrie de mesures per pal·liar l'impacte de la crisi pandèmica, com van ser els ERTO o la posada en marxa de l'ingrés mínim vital, com també mesures en l'àmbit local i autonòmic per actuar en les situacions d'emergència social que es produïen. Així, l'entramat de polítiques públiques de transferències de què disposaven els i les joves va aconseguir, no només que no augmentés la taxa de risc

de pobresa juvenil l'any 2021, sinó que es va reduir en 3,6 punts percentuals. Cal recordar que s'ha de tenir en compte que les dades del 2021 no reflecteixen els ingressos de les llars d'aquest any, sinó de l'any anterior, perquè el treball de camp de l'*Enquesta de condicions de vida* agafa les dades dels ingressos de la llar de l'any anterior a partir de les declaracions de la renda i algunes dades recollides mitjançant una enquesta.

Així doncs, la taxa de risc de pobresa de l'any 2021 se situava al 20%. El més interessant és que aquesta taxa abans de les transferències públiques (és a dir, prestacions d'atur, beques, pensions o altres ajudes econòmiques que rebin els membres de la llar de convivència) se situaria al 35,8% (4,2 punts percentuals més que l'any anterior). És a dir, que la pandèmia sí que va tenir un efecte negatiu en els ingressos de les llars on viuen les persones joves, però les diferents polítiques públiques de transferències aplicades (per exemple, la prestació d'atur), i especialment les que es van implementar amb la pandèmia, van aconseguir reduir la taxa de pobresa juvenil al nivell de, pràcticament, una dècada anterior. De fet, la capacitat de reducció d'aquestes transferències ha estat de les més elevades dels darrers anys (reducció de la taxa de risc de pobresa de 15,8 punts percentuals).

L'altre indicador que s'inclou en el gràfic 46 és el de la taxa de pobresa i/o exclusió social AROPE (*at risk of poverty and/or social exclusion*). Aquest indicador s'ha introduït en l'àmbit europeu els darrers anys per poder ampliar la mirada d'anàlisi de les condicions de vida de la població més enllà de la situació monetària. Com ja s'ha comentat, la taxa de risc de pobresa monetària es basa exclusivament en els ingressos de la llar i les unitats de consum per establir quines són les persones o les llars que es troben en situació de risc o vulnerabilitat.

En aquest sentit, l'indicador AROPE és més ampli i té en compte: a) la taxa de risc de pobresa monetària; b) la baixa intensitat de treball dins de la llar (per sota del 20% del màxim potencial del que van contribuir en l'any anterior), i c) tenir privacions materials severes (que vol dir acumular almenys quatre privacions que estan en relació amb béns i subministraments bàsics d'una llista de nou béns). Si una llar té algunes d'aquestes carències o situacions de privació es considera que els seus membres es troben en situació de risc de pobresa i exclusió social.

L'indicador AROPE sempre és més elevat que el de la taxa de risc de pobresa, ja que algunes llars tenen baixa intensitat de treball i/o privació material severa, tot i que no estan en situació de pobresa monetària. Segons les dades més recents, el 27,8% de la població jove a Catalunya es troba en situació de risc de pobresa o exclusió social. Aquest indicador també s'ha reduït, de manera més tímida, a l'inici de la pandèmia. Les darreres dades el situen com el segon millor resultat de la sèrie, per darrere del de l'any 2019. Tot i això, més d'un de cada quatre joves a Catalunya es troba en risc de pobresa i exclusió social. Segons les dades d'Eurostat, aquesta xifra està per sobre de la mitjana de la Unió Europea dels 27, que se situaria en el 25,3%; però per sota del conjunt d'Espanya, que se situaria en el 31,3% en joves de 15 a 29 anys.

Gràfic 46. Taxa de risc de pobresa abans i després de les transferències i la taxa AROPE. Població de 15 a 29 anys. Catalunya, 2008-2021. Percentatge

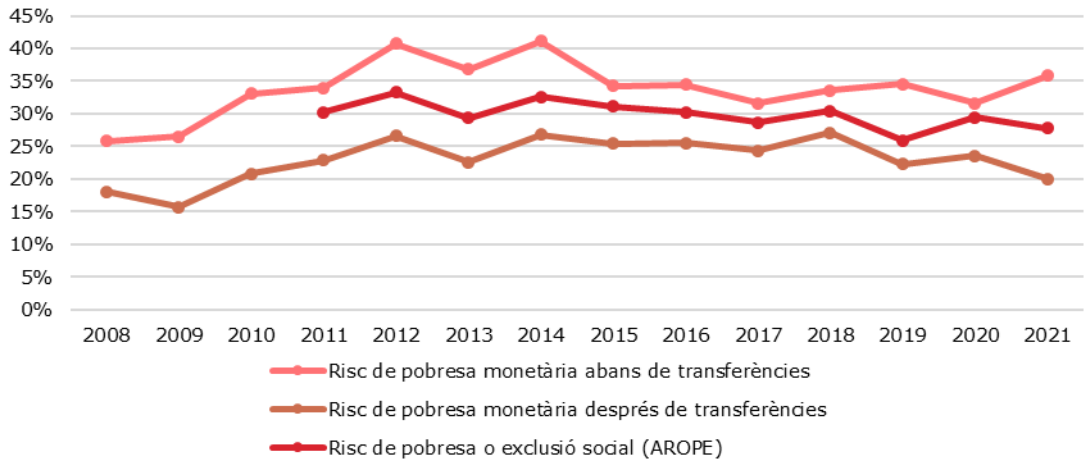

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

8.2. L'atur de llarga durada cau el 2022

L'atur de llarga durada és un indicador clau de vulnerabilitat social. Com més temps es passa a l'atur, més difícil és reincorporar-se al mercat laboral, o fer-ho en condicions iguals o millors que les anteriors. Passar grans períodes a l'atur se sol correlacionar amb un deteriorament del benestar emocional i amb una pèrdua del capital laboral i social de les persones que fa que els pugui costar més trobar feina i de qualitat.

A més, estar en situació d'atur de llarga durada significa, entre d'altres, que les persones poden deixar de percebre la principal font d'ingressos que tenien en situació d'atur, que són les prestacions contributives per atur. No són les úniques prestacions que hi ha en aquesta situació, ja que poden percebre tant les diferents rendes mínimes existents actualment, que són la Renda Garantida de Ciutadania (autonòmica), així com l'ingrés mínim vital (estatal). Tanmateix, aquestes ajudes, com les que puguin rebre en situació d'emergència de les administracions locals, són ajuts a perfils en situació de vulnerabilitat o privació econòmica més severa i no solen tenir la mateixa quantia que la que es perceben per l'atur.

Les dades mostren que en època de crisi econòmica, com la viscuda a partir del 2008, s'incrementa de manera molt intensa el percentatge de persones aturades de llarga durada, i que són els i les joves les més propenses a acabar en aquesta situació. Com ja s'ha comentat en anteriors apartats, el jovent és la població amb més precarietat laboral i atur, i això fa que sigui la que menys es beneficia de les prestacions contributives, que solen ser més generoses que les no contributives (a les quals molts joves tampoc poden accedir). Tal com es pot veure en el gràfic 47, amb la millora de la situació econòmica i d'ocupació viscuda entre el 2014 i el 2019 es va reduir el percentatge de joves i de persones de més de 29 anys en situació d'atur de llarga durada de manera substancial, fins a arribar al 4,6% i al 4,3%, respectivament, el 2019. Amb l'arribada de la pandèmia, l'atur de llarga durada torna a augmentar en més mesura entre els i les joves, fins al 2021 (6%). L'any 2022, amb dades força positives d'ocupació, l'atur de llarga durada es redueix tant entre joves (fins al 4,7%) com entre les persones de més de 29 anys (3,5%).

Gràfic 47. Atur de llarga durada segons el grup d'edat. Població aturada. Catalunya, 2005-2022. Percentatge

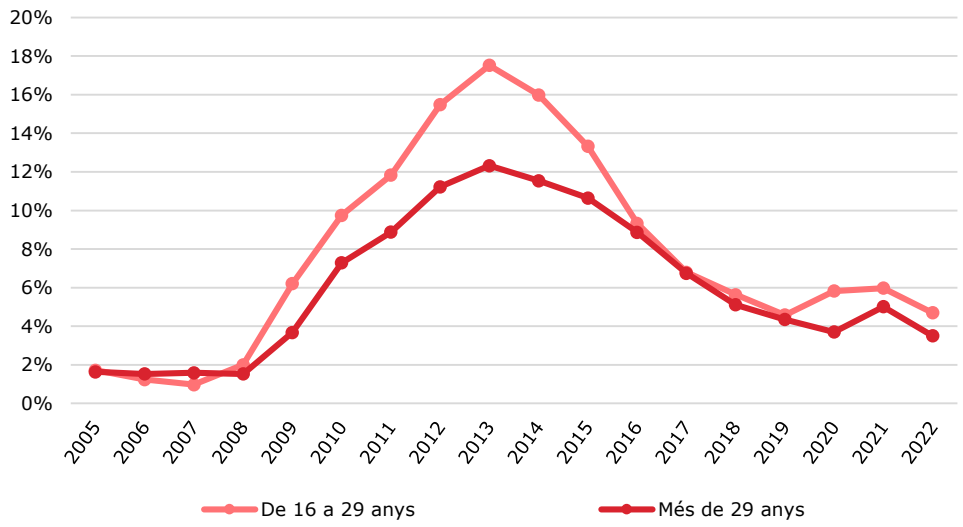

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

Dintre dels col·lectius de joves que no treballen, n'hi ha un que se sol identificar com a especialment preocupant. Serien els i les joves que no estudien, no treballen, no busquen feina (sense tenir aparentment impediments per fer-ho) ni tenen responsabilitats familiars: segons la definició de l'Observatori Català de la Joventut, prenen el nom de NEET-restringit. Segons les dades que es presenten al gràfic 48, el percentatge de NEET-restringit ha anat fluctuant els darrers anys, però sense mostrar una tendència clara. Entre el màxim (4% l'any 2020) i el mínim (1,8% l'any 2017) només hi havia 2,2 punts percentuals de diferència. Aquesta estabilitat suggereix que les persones que es troben en aquesta situació tenen un perfil determinat, probablement associat a problemàtiques psicosocials, alienes als canvis en el context econòmic, llevat, com es veurà, de situacions extremes, com el confinament domiciliari durant la pandèmia.

Aquest perfil s'ha tractat en l'àmbit mediàtic com un perfil essencialment juvenil. És a dir, que seria un fenomen que fonamentalment passa als i les joves perquè es troben en situacions de transició vital que en alguns casos no tenen les habilitats per gestionar de manera correcta o bé perquè no prenen les decisions més encertades. En canvi, en l'imaginari col·lectiu no es considera aquest fenomen com un element que succeeixi a la població adulta no jove (com si pràcticament fos un factor vinculat a l'edat).

Tot i que és possible que els NEET-restringit puguin tenir diferents causes, i que segons el grup d'edat les diferències de les causes poden ser més rellevants, el cas és que pràcticament no hi ha diferències entre la població jove i la població de més de 29 anys. De fet, la població de 30 a 64 anys ha tingut en alguns moments nivells per sobre de la població jove de menys edat (per exemple entre els anys 2009 i 2018, tot i que les diferències són escasses). Amb la crisi de la pandèmia, el 2020, es dispara el percentatge de NEET-restringit en la població jove fins al 4% mentre que la de més de 29 anys se situa al 2,9%. Això és degut, segurament, al gran impacte que van tenir les restriccions en la formació educativa i en els plans d'estudis de la població jove estudiant, com també en els i les joves que estiguin disposats a treballar però no busquin feina per la manca d'ofertes laborals o baixes expectatives. És possible que un nombre important de joves deixés aquell any els estudis o no busqués feina, ja que no sabien

massa bé què fer per culpa de la incertesa del context. Això també explicaria el fort descens just l'any següent, en què el percentatge de NEET-restringit juvenil es va quedar en el 2,7%, i que es manté el 2022 fins a situar-se en l'1,9% (per sota de la població de més de 29 anys).

Gràfic 48. Població en situació NEET-restringit segons el grup d'edat. Catalunya, 2005-2022. Percentatge

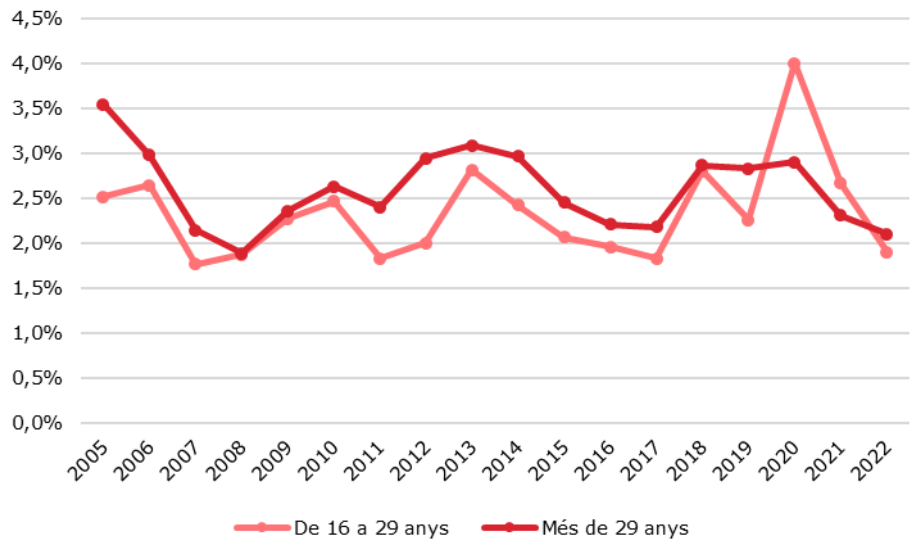

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

8.3. Es mantenen algunes desigualtats de gènere cap a la inclusió social de la població jove

Tot i que les darreres dècades s'ha avançat, encara persisteixen desigualtats de gènere que mantenen les dones en una posició de més vulnerabilitat. Principalment, les desigualtats provenen del nivell de salaris que perceben, però les dones també solen tenir taxes de temporalitat i d'ocupació parcial més elevades. Si a això hi afegim que la població jove és el grup d'edat més precari laboralment, el resultat és que les dones joves són un dels col·lectius més vulnerables de la societat catalana.

Les desigualtats de gènere solen ser molt més evidents en relació amb el mercat laboral. En canvi, si prenem els indicadors d'inclusió, aquests no solen ser els més adients per analitzar el fenomen de la bretxa de gènere. El motiu principal és que les dades es refereixen als individus, però de fet es calculen a partir de les llars. És a dir, que la pobresa infantil no existeix perquè els infants no tinguin ingressos propis, sinó que es produeix perquè viuen en llars que estan en situació de risc de pobresa. Amb el gènere passa el mateix: les dones i els homes joves estan en risc de pobresa perquè viuen en llars en situació de risc de pobresa. En aquest sentit, calen indicadors d'inclusió que serveixin per diferenciar els nivells de precarietat i exclusió dels individus segons el gènere.

Aquest és el motiu pel qual no trobem dades gaire significatives entre homes i dones amb els indicadors d'inclusió, i això fa que fins i tot puguin semblar una mica contradictòries. Tal com es pot veure en el gràfic 49, la taxa de risc de pobresa és sensiblement més alta en els homes, mentre que el risc de pobresa i exclusió social (AROPE) és més elevat en les dones. Aquesta diferència es produeix essencialment per la privació material severa: l'11,2% de les dones

viuen en llars on estan en privació material severa, mentre que, en els homes, el percentatge arriba al 9,1%. En aquest sentit, en el cas de les dones sol haver-hi dos col·lectius que solen tenir una probabilitat força més elevada d'estar en situació d'exclusió social i/o de risc de pobresa: les dones joves que viuen en llars unipersonals i les que són mares monoparentals; ara bé, tant un perfil com l'altre són escassos en les edats analitzades. Així doncs, no serien els indicadors més apropiats per poder discernir si hi ha desigualtats d'inclusió entre homes i dones de 15 a 29 anys.

Si observem altres indicadors relacionats amb la inclusió social, com és la intensitat del treball o l'atur de llarga durada, succeeix quelcom semblant. En aquest sentit, les dades són més favorables a les noies pel que fa a la intensitat de treball (amb molt poca diferència), com també en l'atur de llarga durada.

Gràfic 49. Taxa de risc de pobresa, AROPE, baixa intensitat de treball i privació material severa segons el sexe. Població de 15 a 29 anys. Catalunya, 2021. Percentatge

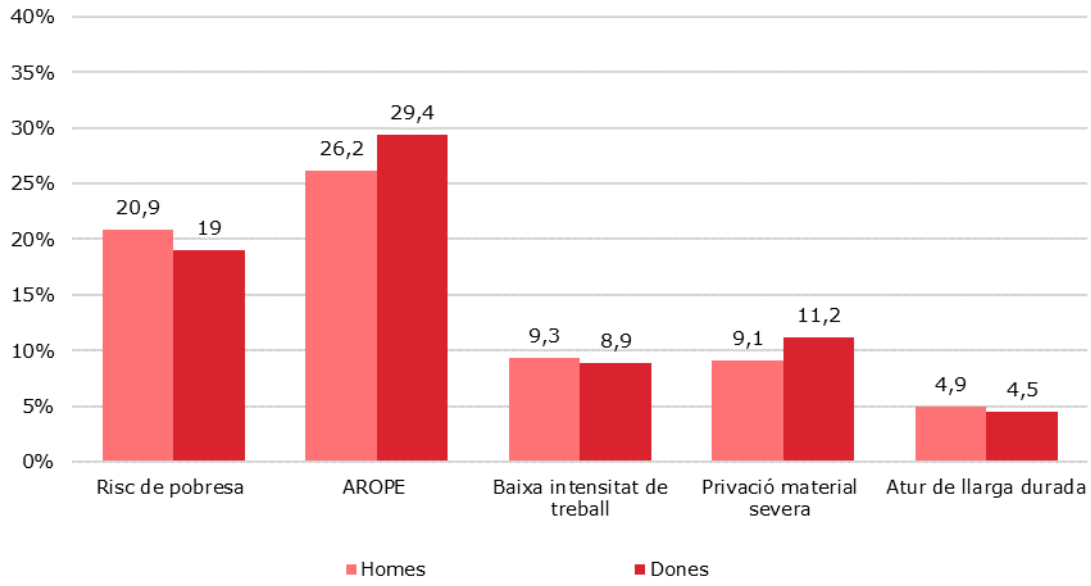

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)

8.4. Repunt de les víctimes ateses per violència masclista en l'àmbit de la parella

Un dels punts més sensibles en l'anàlisi de les condicions de vida de les persones és el que està relacionat amb les discriminacions, la seguretat o la violència. Aquests elements són especialment importants quan s'analitzen en clau de gènere: les dones solen estar en una situació de més vulnerabilitat per culpa del nivell d'inseguretat i violència al qual poden estar exposades.

Un dels indicadors que ens poden ajudar a analitzar aquest tipus de situacions és el de la taxa de víctimes ateses per violència masclista i, més concretament, la de les violències que es donen en l'àmbit de la parella (gràfic 50). S'ha de matisar, però, que aquest indicador té una visió restringida de la violència contra les dones perquè només mostra els fets penals registrats

pels agents de seguretat. Per tant, no preveu els casos de violència en altres àmbits, i molt especialment els no registrats.

Tal com es pot observar en el gràfic 50, fins al 2019 es va donar un cert repunt del nombre de noies joves ateses per violència masclista en l'àmbit de la parella (7,4 casos per cada 1.000 dones de 15 a 29 anys). Un any després, aquesta dada es redueix fins als 6,6 casos. Aquesta reducció es pot donar per dos motius totalment contraris. D'una banda, pot ser que hi hagi hagut menys víctimes o, de l'altra, que el 2020, en iniciar-se la pandèmia i amb el conjunt de restriccions domiciliàries i de mobilitat, hi hagués una proporció més gran de la que hi havia de dones que no eren ateses malgrat ser víctimes de violència masclista. Les dades que mostra el gràfic donarien més validesa a la segona hipòtesi, ja que el 2021 torna a repuntar el nombre de víctimes ateses per violència masclista i es passa a les 7,2 víctimes per cada 1.000 dones (nivells força similars als que hi havia abans de l'inici de la pandèmia).

En termes generals, la probabilitat de ser víctima de violència masclista és més freqüent en noies joves de més edat. En les noies de 15 a 19 anys s'acumulen nivells més baixos, de 4,1 casos cada 1.000 noies el 2021. En canvi, entre les de 25 a 29 anys s'acumulen fins a 8,9 casos el mateix any.

Gràfic 50. Víctimes ateses per violència masclista en l'àmbit de la parella. Dones de 15 a 29 anys. Catalunya, 2008-2021. Víctimes ateses per 1.000 dones

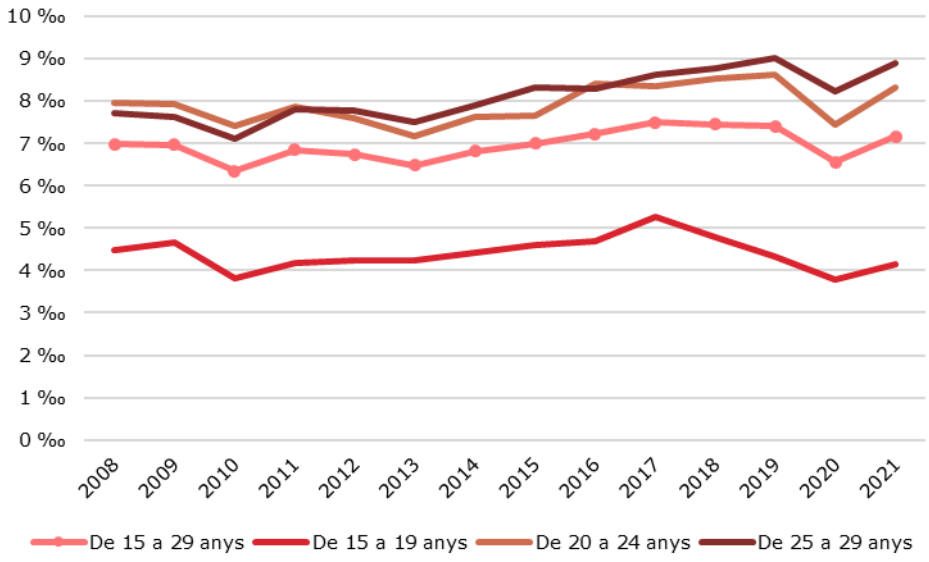

Font: Sistema d'indicadors sobre la joventut de Catalunya (Agència Catalana de la Joventut)